Van: Frank Menger
Aan:
Cc:

Onderwerp: Democratische controle Regio Groningen - Assen waar is die?
Datum: donderdag 16 april 2020 16:19:39
Bijlagen: Dossier 2710 voorblad.pdf
02. Aanbiedingsbrief MV DEF_20200207.pdf
03. Oplegnotitie MRA Agenda DEF_20200207.pdf
04. Nota van beantwoording MRA Agenda DEF_20200207.pdf
05. MRA Agenda 2.0_20200207.pdf
Brief aan PS over vaststellen MRA Agenda 2.0.pdf

Geachte leden van de staten en gemeenteraden,

In vergelijking tot een aantal andere vergelijkbare samenwerkingsbanden zoals in Amsterdam en in Eindhoven zitten de gemeenteraden wel mee aan het stuur van zowel de agenda als de uitvoering van deze agenda. Waar neemt u uw rol in dit proces? Hier onder andere de linkjes van Amsterdam en Eindhoven:

- https://www.metropoolregioamsterdam.nl/
- https://metropoolregioeindhoven.nl/

Ook in de metropoolregio Amsterdam is men bezig met een nieuwe agenda. Dit vindt u als bijlage bij deze mail. In Amsterdam hebben ze een bovenliggende regioraad waar een afvaardiging van alle gemeenteraden inzit. Dit model is zeker van toepassing op de Regio Groningen - Assen. Dus neem uw verantwoordelijkheid en eis uw stoel ook in de bovenliggende regionale samenwerking op. Dit is actueel een bestuurlijk en ambtelijk speeltje zonder het juiste wettelijke toezicht, want u kunt niets controleren en ook geen kades noch wensen en bedenkingen meegeven op het bovenliggende niveau aan uw bestuurders. Ook ontbreekt het aan de verantwoording aan uw als gemeenteraden en provinciale staten. Wat de bestuurders onderling bespreken heeft u geen zicht op terwijl zij wegen de wettelijke actieve informatieplicht moeten informeren over wat er speelt. De Regio Groningen - Assen hoort op een vergelijkbare wijze behandelt te worden als het SNN . Dus deze verbonden partij hoort minimaal bij een commissie zoiets als bestuur en financiën maandelijks op de agenda te staan en wel schriftelijk niet mondeling.

Hoop dat u hier over na wil denken hoe u de regie krijgt die u hoort te hebben, maar de afgelopen 10 jaar niet gekregen hebt.

Met vriendelijke groet,

Frank Menger

Provincie Noord-Holland

Mobiliteit & Bereikbaarheid

Dossiernummer	2710
Extern Zaak ID	1306831
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	20 april 2020
Agendapunt	9.d
Omschrijving	MRA: Vaststellen MRA Agenda 2.0 (B-agenda RWK 16-04-2020, C-agenda NLG 16-04-2020, C-agenda EFB 20-04-2020, C-agenda M&B 20-04-2020)
Organisatieonderdeel	BEL/IOT

Bijlagen
02. Aanbiedingsbrief MV DEF_20200207.pdf
03. Oplegnotitie MRA Agenda DEF_20200207.pdf
04. Nota van beantwoording MRA Agenda DEF_20200207.pdf
05. MRA Agenda 2.0_20200207.pdf
01. Brief GS aan PS. Vaststellen MRA Agenda 2.0.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Ruimte Wonen en Klimaat	16 april 2020
Ingekomen stukken ter kennisname	31 maart 2020
Mobiliteit & Bereikbaarheid	**20 april 2020**
Overdracht vanuit GS	30 maart 2020
Economie Financiën en Bestuur	20 april 2020
Natuur Landbouw & Gezondheid	16 april 2020

Toelichting

In het afgelopen jaar heeft een uitgebreid proces plaatsgevonden om te komen tot een nieuwe agenda (versie 2.0) voor de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Daarbij zijn alle MRA partners (32 gemeenten, 2 provincies en de vervoerregio Amsterdam) betrokken. In een eerder stadium hebben Gedeputeerde Staten - met instemming van Provinciale Staten- gereageerd op een concept versie van deze MRA Agenda 2.0.
Met het nu voorliggende besluit constateren Gedeputeerde Staten dat hun reactie goed is verwerkt in MRA Agenda 2.0 en dat zij deze (op verzoek van de MRA Agendacommissie)

kunnen vaststellen.

De nieuwe MRA Agenda 2.0 zal tijdens het MRA Congres op 17 april a.s. worden gelanceerd.

metropool
regioamsterdam

Bezoekadres
WTC Amsterdam
I-tower, second floor
Strawinskylaan 1779
1077 XX Amsterdam

Geacht college,

Het afgelopen jaar hebben we gezamenlijk onze nieuwe agenda voor de Metropoolregio Amsterdam (MRA) opgesteld. Deze MRA Agenda 2.0 geeft ons de inhoudelijke basis voor onze samenwerking voor de komende jaren (2020-2024). Namens de Agendacommissie verzoek ik u de gezamenlijke ambitie van en agendasetting voor de komende periode te bekrachtigen door de agenda vast te stellen in uw college. Tijdens het MRA Congres in april lanceren we onze MRA Agenda.

Ik wil u graag bedanken voor alle inzet en de inhoudelijke discussies die we hebben gevoerd in de aanloop naar het vaststellen van de MRA Agenda 2.0. Over veel onderwerpen is overeenstemming, andere onderwerpen vragen erom de dialoog voort te zetten. Ik denk dat we met deze agenda een aantal gezamenlijke vraagstukken en opdrachten aan onszelf hebben waar we de komende periode onze tanden in kunnen zetten.

Eind 2018 zijn we begonnen met het opstellen van de MRA Agenda 2.0 en hebben we de te nemen processtappen met elkaar afgesproken:

- *Voorjaar 2019 - Discussienotitie*
  Aan de hand van een discussienotitie is besproken op welke inhoudelijke punten we ons de komende periode willen richten. Per deelregio is in een bijeenkomst hierover gesproken met raads- en Statenleden. Ook in de MRA-gremia (platforms, portefeuillehoudersoverleggen) heeft dit gesprek plaatsgevonden tussen bestuurders.
- *Zomer 2019 - Eerste conceptagenda*
  Op basis van de reacties op de discussienotitie is in de zomer een eerste concept van de MRA Agenda 2.0 opgesteld.
- *Najaar 2019 - Consultatie*
  Met het concept van de MRA Agenda 2.0 in de hand hebben we alle MRA–deelnemers en hun raden en Staten gevraagd om te reageren op de inhoud.
- *Februari 2020 - Definitieve agenda*
  Naar aanleiding van de reacties tijdens de consultatieronde hebben we de agenda aangepast. We hebben veel reacties gekregen, deze besproken in de Agendacommissie en zo goed mogelijk verwerkt. Hoe er met de reacties is omgegaan, kunt u terugvinden in de oplegnotitie en bijbehorende ‘nota van beantwoording’. Dit is verwerkt in de definitieve agenda, die hierbij aan de colleges van de MRA–deelnemers is gestuurd om conform afspraak vast te stellen.
- *April 2020 - Lancering agenda*
  Tijdens het MRA Congres op 17 april 2020 lanceren we de MRA Agenda 2.0.

We kunnen trots zijn op de stappen die we het afgelopen jaar hebben gezet en op het uiteindelijke resultaat. Ik kijk uit naar de samenwerking, waarbij we de inhoudelijke basis die de MRA Agenda ons geeft goed kunnen benutten.

Namens de Agendacommissie met vriendelijke groet,

Maaike Veeningen
Portefeuillehouder MRA Agenda 2.0

metropool
regioamsterdam

Bezoekadres
WTC Amsterdam
I-tower, second floor
Strawinskylaan 1779
1077 XX Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl

notitie

Van	Agendacommissie
Onderwerp	Reacties op concept-Agenda en vervolg
Datum	4 februari 2020
Bijlagen	- Nota van Beantwoording reacties concept-MRA Agenda

In de periode 25 oktober - 27 december 2019 zijn de MRA-deelnemers uitgenodigd hun wensen en opvattingen op de concept-agenda schriftelijk over te brengen aan de Agendacommissie. In totaal zijn 23 reacties van MRA-deelnemers ontvangen en nog eens 6 reacties van externe partijen. We zijn verheugd dat alle reacties in hoofdlijnen positief zijn over de concept-agenda. De strekking van de reacties varieert verder van het benoemen van de eigen prioriteiten tot gewenste wijzigingen en wenken voor de uitvoering van de agenda. Ook hebben verschillende deelnemers opmerkingen gemaakt die verband houden met de governance-evaluatie. In deze memo behandelen we op hoofdlijnen de strekking van de reacties en zetten we uiteen op welke wijze met de reacties is omgegaan. In de bijlage zijn de afzonderlijke reacties samengevat en voorzien van beantwoording.

1. Procedure, governance-evaluatie

In diverse reacties worden opmerkingen gemaakt die verband houden met de governance-evaluatie en de relatie tussen de MRA Agenda 2.0 en de evaluatie. De relatie tussen de twee trajecten is evident. De bevindingen van de evaluatiecommissie raken op meerdere punten de inhoud van de samenwerking. Momenteel worden de aanbevelingen van de commissie uitgewerkt. 26 februari wordt de voortgang daarvan besproken in een extra bijeenkomst van de Regiegroep. Naar verwachting zal niet eerder dan in de Regiegroep van het najaar 2020 over de definitieve uitkomst van de uitwerkingsopdrachten besloten worden. Mocht dit leiden tot wijzigingen van het convenant, dan zal dit ook nog enige tijd in beslag nemen.

De MRA Agenda 2.0 loopt niet vooruit op de uitkomst van de governance-discussie en is zo opgesteld dat deze uitgevoerd kan worden met de huidige governance-structuur zoals uiteengezet in het Convenant Versterking samenwerking Metropoolregio Amsterdam. Net als de eerste MRA agenda wordt de MRA Agenda 2.0 in principe na twee jaar geactualiseerd. Dat is begin 2022, dus zomer 2021 zal daar een start mee worden gemaakt. Mocht de uitkomst van de uitwerking van de aanbevelingen leiden tot omvangrijke wijzigingen, die ook aanleiding geven tot het herzien van de MRA Agenda, dan kan dit worden opgepakt bij de actualisatie. Als daar behoefte aan is, kan de actualisatie eerder opgestart worden.

2. Procedure, korte reactietermijn

Enkele[1] deelnemers hebben te kennen gegeven de reactietermijn voor wensen en opvattingen op de concept-agenda te kort te vinden. De officiële termijn volgens het convenant (artikel 7.2) is acht weken, waar

[1] In deze notitie gebruiken we in het kader van leesbaarheid enkele/veel in plaats van het uitschrijven van de deelnemers. In de bijlage zijn de reacties van de deelnemers terug te vinden.

met de geboden negen weken termijn aan is voldaan. Wel viel de laatste week van de termijn in het kerstreces. Een aantal reacties is pas na 27 december officieel ontvangen. Om tegemoet te komen aan de signalen, zijn alle reacties ontvangen tot 17 januari meegenomen.

3. Samenwerking en lokale autonomie, gedeeld belang en tegengestelde belangen; ambitieniveau en leidende principes

Veel deelnemers geven aan voorstander te zijn van het *coalition of the willing*-principe en veel deelnemers benadrukken de lokale autonomie en de rol van raden en staten. Tegelijkertijd benadrukken veel deelnemers het belang van de samenwerking. Ook geven deelnemers in sommige reacties blijk van terughoudendheid ten aanzien van benoemde ambities, waarbij soms wordt aangegeven dat er nog geen sprake is van consensus ten aanzien van een ambitie dus dat die niet als zodanig opgenomen kon worden. Fundamenteel wordt het bij enkele reacties op de benoemde leidende principes. Een deelregio is expliciet geen voorstander van het principe 'evenwichtige metropool', terwijl enkele andere deelnemers juist aangeven dit een van de belangrijkste punten van de nieuwe agenda te vinden waarbij ze liever nog meer urgentie in de verwoording terugzien.

Hierin komt het spanningsveld tot uiting dat inherent is aan regionale samenwerking en verantwoording via de lokale volksvertegenwoordigende organen. Er zijn gezamenlijke belangen, maar ook (mogelijk) tegenstrijdige belangen. Je kan een regionale samenwerkingsagenda maken, waarmee alle discussie uit de weg gegaan wordt. De vraag is dan wat er dan over blijft. In enkele reacties wordt mooi verwoord hoe we hier als MRA mee om kunnen gaan, waarbij de voorgestelde agenda een goede basis biedt.

De ambities van de MRA gaan niet alleen over ruimteclaims en geld, maar ook over waarden. Die worden geformuleerd met het streven *een internationale topregio met hoge leefkwaliteit te zijn en blijven* en met de twee leidende principes *toekomstbestendige metropool* en *evenwichtige metropool*. Juist over de invulling en vertaling van deze waarden naar de lokale en regionale praktijk bestaan verschillende (politieke) inzichten. Gemeenten zullen hier speelruimte willen behouden. Waar tegengestelde belangen zijn, moeten we in gesprek gaan en daarvoor de MRA benutten als platform. In dat gesprek zal oog moeten zijn voor elkaars positie en ruimte voor verschillende belangen. Er zal niet alleen gekeken moeten worden naar de grote steden, maar ook naar de middelgrote steden en kleinere kernen. Met bestuurlijk lef en samenspel zullen we moeten komen met gedragen oplossingen voor onze opgaven. Soms kan er sprake zijn van enkele deelnemers die op een bepaald onderwerp het initiatief nemen, waarbij andere niet meedoen of later aansluiten. Dit zal dan wel uitkomst zijn van een gezamenlijk gesprek.

De strekking van de bovenstaande alinea is opgenomen in de definitieve agenda (onder 'Ambitieuze samenwerking, hoofdstuk 1). Daarnaast is extra aandacht besteed aan de rol van raden en staten en democratische legitimiteit door in hetzelfde hoofdstuk onder 'Democratische legitimiteit' toe te voegen dat bestuurders kaders meekrijgen van en verantwoording afleggen aan raden en Staten en dat de uitwerking van MRA-afspraken naar gemeentelijk en provinciaal beleid een eigen verantwoordelijkheid is en dat raden en Staten daarbij altijd hun eigen afweging maken.

4. Strategisch/programmatische versus actiegerichte agenda

In enkele reacties wordt aandacht gevraagd voor een compacte, actiegerichte agenda met concrete resultaten. Verschillende deelnemers geven aan graag te werken met een meerjarenplanning en stoplichtenrapportage opdat tijdig bijgestuurd kan worden als dat nodig is.

De eerste agenda (2016-2020) was nadrukkelijk bedoeld als actieagenda. Het was in feite een optelsom van door de deelnemers aangedragen acties en wensen. De uitgebreide actielijst die dit opleverde, maakte het lastig om op hoofdlijnen te sturen. Voor de nieuwe periode is daarom gekozen voor een meer strategische agenda, dat wil zeggen: opgebouwd vanuit de inhoud, verder vooruitkijkend, meer op hoofdlijnen en met sterkere programmatische samenhang en synergie. De MRA Agenda 2.0 is opgezet als strategische agenda met vier bestuurlijke opdrachten uitgewerkt naar ambities, uitvoeringslijnen en beoogd effect. De uitvoeringslijnen worden jaarlijks uitgewerkt in een werkplan en begroting. In de definitieve tekst van de agenda is nu expliciet benoemd dat daarbij een doorkijk gegeven wordt naar opvolgende jaren en dat ook gewerkt wordt met een (stoplichten)rapportage.

5. Structuur van de agenda

Samenhang opdracht 2 en 3

Gemeente Amsterdam stelt voor om opdracht 2 en 3 samen te voegen om samenhang tussen verstedelijking en mobiliteitsstrategie aan te brengen en de integrale opgave te benadrukken. Enkele andere deelnemers benadrukken dat het goed is dat dit twee aparte opdrachten zijn, maar dat er wel goed gezorgd moet worden voor verbinding tussen de opdrachten. De Agendacommissie is van mening dat het samenvoegen van de opdrachten 2 en 3 niet de oplossing zal zijn voor het geconstateerde ongemak (het naast elkaar bestaan van de mobiliteitsstrategie en verstedelijkingstrategie), maar dat de oplossing gezocht moet worden in de governance. Voorgesteld wordt om voor de uitwerking van de governance mee te geven dat gezorgd moet worden voor expliciete inzet en denkkracht om de integraliteit en samenhang tussen de thematische trajecten te waarborgen. In de tussentijd is het bewaken van de samenhang een belangrijke taak van de Agendacommissie en ambtelijk van DO MRA[2] (beide met afvaardiging vanuit de verschillende platforms).

Toevoegen nieuwe bestuurlijke opdracht Leefkwaliteit?

Gemeente Amsterdam benadrukt het belang van het behouden en versterken van de hoge leefkwaliteit en pleit voor het toevoegen van een aparte bestuurlijke opdracht 'Leefkwaliteit' met de uitvoeringslijnen Landschap, Klimaatadaptatie, Gezondheid, Voorzieningenniveau. Gemeente Wormerland onderschrijft dit en wil als dit geen aparte opdracht wordt, meer aandacht voor leefkwaliteit als onderdeel voor integrale afweging. De Agendacommissie vindt het belangrijk dat Leefkwaliteit integraal onderdeel is van opdracht 2 en heeft besloten geen nieuwe bestuurlijke opdracht toe te voegen, maar (het versterken van) de hoge leefkwaliteit in de agenda wel extra aandacht te geven. Onder meer door aan te geven dat in de uitwerking van de werkplannen van de uitvoeringslijnen ook duidelijk moet worden gemaakt op welke manier wordt bijgedragen aan de overkoepelende ambitie van de MRA Agenda (werken aan een internationale topregio met hoge leefkwaliteit door te investeren in een toekomstbestendige en evenwichtige metropool). Daarnaast zal met de monitoring van de uitvoering van de agenda de ontwikkeling van de MRA geduid worden op de 4 aspecten van de ambitie: economie (internationale topregio), leefkwaliteit, toekomstbestendigheid en evenwichtige ontwikkeling.

[2] Directeurenoverleg MRA

6. De verstedelijkingsstrategie en de visie op de regio

Enkele deelnemers zien de verstedelijkingsstrategie als het overkoepelde verhaal voor de MRA en dat deze boven de opdrachten 1, 2 en 3 zou moeten staan. In opdracht 0 staat de ambitie en uitvoeringslijn dat er een *samenbindende visie op de regio en de samenwerking* wordt opgesteld. Voor dit traject is conform het besluit van de MRA Regiegroep van 18 oktober 2019, als een van de uitwerkingsopgaven van de evaluatie, een opdracht uitgezet.

Naast de visie uit opdracht 0 hebben de opdrachten 1, 2 en 3 als ambitie en uitvoeringslijn dat een thematisch ingestoken strategie (vanuit economie, ruimte, mobiliteit) wordt opgesteld en dat de uitvoering daarvan wordt gemonitord. Idee achter de afzonderlijke thematische strategieën voor economie en mobiliteit is dat een verstedelijkingsstrategie (ruimtelijke invalshoek) niet alle aspecten bestrijkt als het gaat om economie en mobiliteit. Denk aan inzet op onderwijs-arbeidsmarkt of aan programma's voor slimme stadslogistiek. Integraliteit en samenhang tussen deze sectorale invalshoeken is onderdeel van de opdracht van alle uitvoeringslijnen. Met opdracht 0 zal daar ook op gestuurd moeten worden.

7. Aandacht voor ov-knooppunten

Provincie Noord-Holland en gemeente Almere stellen voor een uitvoeringslijn voor het lopende programma ov-knooppunten toe te voegen bij opdracht 2. Deelregio Gooi en Vechtstreek wil meer aandacht voor ov-knooppunten eventueel in de vorm van een aparte uitvoeringslijn. De Agendacommissie is van mening dat ontwikkeling rondom ov-knooppunten een belangrijk inhoudelijk thema is – niet alleen bij verstedelijkingstrategie, maar ook bij mobiliteit en economie – en dat het thema ov-knooppunten eerder een rode draad is die terugkomt in diverse uitvoeringslijnen dan dat het een aparte uitvoeringslijn zou moeten zijn. De tekst van de agenda is her en der aangescherpt door ov-knooppuntontwikkeling op enkele plekken scherper in de tekst terug te laten komen en inzet op ov-knooppunten expliciet bij de uitvoeringslijnen verstedelijkingsstrategie, landschap en fiets te benoemen teneinde daar in de uitvoering ook op gestuurd kan worden.

8. Compleetheid versus gerichtheid

In diverse reacties klinkt de oproep om de teksten meer aan te scherpen of om meer details aan de teksten toe te voegen. Ook worden soms aanvullende thema's genoemd, zoals wonen en zorg, zwerfafval, (kringloop)landbouw, verkeersveiligheid, onderhoud fietsinfrastructuur of het uitspreken tegen biomassa. Bijzondere aandacht wordt gevraagd voor Schiphol, waarbij aangegeven wordt dat er nadrukkelijk ook aandacht moet zijn voor aspecten als leefbaarheid, veiligheid en milieu. Tegelijkertijd klinkt ook de oproep tot een beknoptere agenda.

Doorgevoerde aanpassingen in de tekst van de agenda, waarvoor meerdere keren in reacties aandacht is gevraagd:

- Meer aandacht voor de relatie met de omliggende regio's
- Op meerdere plekken aandacht voor kleinere gemeenten terug laten komen
- Landschap sterker terug laten komen
- Urgentie klimaatadaptatie sterker terug laten komen
- Aandacht voor mkb onder opdracht 1
- Urgentie mobiliteitsopgave steviger benadrukken
- Ook de nadelige effecten van Schiphol in de tekst van de definitieve agenda benoemen en een expliciete verwijzing naar de BRS toevoegen

- Opgave transitie naar kringlooplandbouw expliciet benoemen
- Het lopende project MRA-elektrisch opnemen bij opdracht 3

Voor het al dan niet doorvoeren van andere gewenste wijzigingen zijn de volgende principes gehanteerd:
- Wijziging leidt tot betere/heldere formulering
- Wijziging neemt geen voorschot op de uitkomst van politieke discussie (bijvoorbeeld biomassa)
- Wijziging neemt geen voorschot op de uitkomst van verdere uitwerking van de governance-evaluatie (bijvoorbeeld samenwerking met de Vervoerregio)
- Wijziging betreft geen nieuw aanvullend thema

De Agendacommissie wil hierbij benadrukken dat voor onderwerpen die niet direct met de MRA Agenda 2020-2024 worden benoemd, de MRA-samenwerking altijd benut kan worden als netwerk om kennisuitwisseling te initiëren.

9. Rijk-regio-trajecten

Meerdere deelnemers vragen aandacht voor de Rijk-regio-trajecten en meer specifiek de samenhang tussen die trajecten. Daarbij stelt een deelnemer voor dat er een Rijk-regio-agenda moet komen. De Agendacommissie is van mening dat de samenhang tussen de Rijk-regio-trajecten primair in de uitvoering georganiseerd moet worden. De samenhang tussen *alle* MRA-activiteiten wordt bewaakt onder opdracht 0, specifieke aandacht voor Rijk-regio-trajecten is er onder uitvoeringslijn 2 van deze opdracht (Samenwerking Rijk en EU). De Agendacommissie en ambtelijk DO MRA hebben een belangrijke rol (beide met afvaardiging vanuit de verschillende platforms) in het bewaken van de samenhang. Voor de uitwerking van de governance-aanbevelingen geeft de Agendacommissie mee dat gezorgd moet worden voor expliciete inzet en denkkracht om de integraliteit en samenhang tussen de Rijk-regio-trajecten te waarborgen.

10. Vervolg

Implementeren nieuwe werkwijze

Met het opleveren van de definitieve MRA Agenda 2020-2024 is strategischer en gerichter opereren van de MRA-samenwerking nog niet geregeld. De werkwijze met jaarlijkse werkplannen, meerjarenplanning en de monitoring met stoplichtenrapportages en 'State of the Region'-rapportages moet nog verder ontwikkeld worden. In diverse reacties zijn daar suggesties voor gedaan. De Agendacommissie heeft opdracht gegeven voor het organiseren van de uitvoering van de MRA Agenda 2020-2024 door een nieuwe werkwijze te ontwikkelen met aangescherpte werkplannen, meerjarenplanning en monitoring met (stoplichten)rapportage en 'State of the Region'-rapportage.

Bestuurlijk trekkerschap

Daarnaast komt met een nieuwe agenda en met het werken met uitvoeringslijnen in plaats van met 59 acties ook de vraag hoe het bestuurlijk trekkerschap is georganiseerd. De Agendacommissie vraagt aan de platforms om na lancering van de MRA Agenda op 17 april het bestuurlijk trekkerschap van de uitvoeringslijnen te (her)bevestigen. Waarbij voor bestuurlijk trekkerschap de volgende principes van toepassing zijn: een bestuurlijk trekker is aanwezig bij platform-overleg en stelt ambtelijke capaciteit ter beschikking voor de uitvoering.

Verspreiding reacties
Conform het convenant (artikel 7.2) moeten de reacties op de concept-agenda verstuurd worden aan de Regiegroep en de platforms. De Agendacommissie zal hier zorg voor dragen. Aangezien de reacties ook heel veel inhoudelijke input voor diverse MRA-activiteiten en voor de uitwerking van de evaluatie geven, wordt het bijgaande overzicht (de *Nota van Beantwoording reacties concept-MRA Agenda*) ook verspreid onder de programmamanagers en personen betrokken bij de uitwerking van de evaluatie.

metropool
regioamsterdam

Nota van beantwoording reacties op de concept-MRA Agenda

Dit document geeft een samenvatting van de ontvangen reacties op de concept-MRA Agenda, waarbij wordt aangegeven op welke wijze met deze reacties is omgegaan. De reacties zijn gegroepeerd op deelregio, voorafgegaan aan de reacties van de provincies en de Vervoerregio. Aan het eind van het document zijn de externe reacties opgenomen. Dit document wordt verspreid onder de Regiegroep, de platforms en onder alle programmamanagers/projectleiders betrokken bij de uitvoering van de MRA Agenda.

p.6 Deelregio Almere-Lelystad
p.9 Deelregio Amstelland-Meerlanden
p.18 Deelregio Amsterdam
p.20 Deelregio Gooi en Vechtstreek
p.22 Deelregio IJmond
p.24 Deelregio Zaanstreek-Waterland
p.29 Deelregio Zuid-Kennemerland

Provincies en Vervoerregio

	Strekking reactie	Beantwoording
1. Provincie Noord-Holland		
	1. Inleiding: • MRA samenwerking als kritische succesfactor benoemd in Omgevingsvisie NH2050, met oog voor afzonderlijke (deel)regionale en het geheel aan karakteristieken en identiteiten. • Terugblik: genoemde belangrijke resultaten/trajecten: Sleutelgebieden, Programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid, MRA Landschap, PlaBeKa, House of Skills, programma Cultuur en Erfgoed. • Instemming met concept-agenda, met opmerkingen en aanvullingen.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	2. Verantwoordelijkheid nemen: legt nadruk op belang nemen van (bestuurlijke en ambtelijke) verantwoordelijkheid, doet dat komende periode zelf ook graag bij genoemde trajecten (zet bestuurlijk trekkerschap graag voort); verwacht dat andere deelnemers ook verantwoordelijkheid nemen. Brede gezamenlijke inzet noodzakelijk voor succesvolle uitvoering MRA Agenda en werken aan polycentrische metropool.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	3. Uitwerking van de MRA Evaluatie: organisatie van de MRA-samenwerking moet ingericht worden naar de inhoud, uitwerking evaluatie moet gelijk blijven lopen met MRA Agenda 2.0.	Zie punt 1 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	4. Structuur MRA Agenda: akkoord met structuur van de 4 bestuurlijke opdrachten en met uitwerking in uitvoeringslijnen. Voor alle uitvoeringslijnen moet wel onveranderd bestuurlijke verantwoordelijkheid genomen worden door (liefst meerdere) bestuurders. Benoemt afrekenbaarheid en focus als kernbegrippen voor uitvoering en benadrukt belang van monitoring met concrete doelstellingen, hecht bijzonder belang aan monitoring duurzaamheidsdoelstellingen.	Zie punt 4 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.* De monitoring van de uitvoering van de MRA Agenda zal geduid worden op de 4 aspecten: economie, leefkwaliteit, toekomstbestendigheid (duurzaamheid) en evenwichtige ontwikkeling. Zie in de definitieve MRA Agenda, hoofdstuk 3, Monitoring.

	5. Relatie met direct omliggende regio's: a) Dringt aan op meer aandacht voor relatie in Agenda, verwijst naar teksten uit eerdere agenda. b) Ziet specifiek kansen in samenwerking met Noord-Holland-Noord en zal zich daarvoor inzetten. Speerpunten van deze regio zijn: agri & food, energie, water en toerisme. Mobiliteit ook belangrijk samenwerkingsthema. Voorbeelden samenwerking: ov-corridor Amsterdam-Hoorn en Invest-MRA. c) Wijst op belang Schiphol, bijdrage aan en functioneren in internationale connectiviteit en mobiliteit, breder belang dan de economische mainportfunctie alleen. Bij woningbouwopgave aandacht voor mogelijkheden om hinder en hinderbeleving te reduceren in de bestaande en nieuwe bebouwde gebieden, heeft provincie regels voor opgesteld, goed om in teksten MRA Agenda te laten terugkomen, in ieder geval in de verstedelijkingsstrategie. Rijk is bevoegd gezag, verwacht wel dat het Rijk regionale overheden nauw betrekt.	a) In definitieve MRA Agenda komt de relatie met de regio sterker terug. b) Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. c) Beschrijving Schiphol in de definitieve MRA Agenda belicht nu meerdere kanten, verwezen wordt naar de Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS), melding over provinciale regels wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	6. Leidende principes: Stemt in met in concept-agenda benoemde leidende principes. a) Mbt tekst onder toekomstbestendig: Samenwerking binnen regio's is vooral vanwege de grootte van de opgaven van belang (die alleen in onderlinge samenwerking kunnen worden opgepakt); nuancering tekst Agenda op dit punt gewenst. b) Mbt tekst onder evenwichtig: ook wijzen op het belang van de wat kleinere gemeenten binnen de MRA.	a) Tekst is in de definitieve MRA Agenda aangescherpt. b) In de tekst is specifiek aandacht voor "de kwaliteiten en eigenheid van de verschillende gebieden", waarmee belangen van zowel grote en kleine gemeenten ondervangen wordt. Belang van kleinere gemeenten komt verder op diverse andere plekken in de MRA Agenda terug.
	7. Opdracht 0: onderschrijft belang opdracht, benadrukt belang samenwerken in triple helix, vraagt naast Amsterdam Economic Board ook aandacht voor andere partners waar MRA al mee samen werkt.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	8. Opdracht 1: stemt in met opdracht, ziet het vooral als voorzetting van onderwerpen die goed lopen in de MRA, nadruk op human capital en verder werken aan Invest-MRA zit er goed in a) Wijst erop dat voor Invest-MRA afzonderlijke besluitvorming bij gemeenteraden en provinciale staten nodig is. b) Bij omschrijving circulaire economie ook aandacht besteden aan de voor circulaire economie benodigde milieuruimte. c) Mbt energietransitie geeft de tekst aan dat de MRA aansluit op inspanningen in het kader van de regionale energiestrategieën, goed om te benoemen dat na oplevering van de regionale energiestrategieën verder verkend wordt hoe de MRA samenwerking verder vormgegeven kan worden. Agenda kan ook aandacht besteden aan de samenwerking in het Noordzeekanaalgebied (NZKG), en besluit/belang dat NZKG een belangrijke schakel moet worden in het toekomstig regionaal en (inter)nationaal energiesysteem. Werkzaamheden MRA Agenda zouden daarop moeten aansluiten. d) Verplaatsing onderwerpen cultuur en toerisme naar opdracht 2: akkoord, logische stap, maar wel voldoende aandacht voor het culturele aanbod in al haar verschijningsvormen. Vraagt bij recreatie en toerisme expliciet aandacht voor de term vrijetijdseconomie (wenst dat die term gebruikt wordt in plaats van recreatie en toerisme) en voor koppeling met leefbaarheid, kunst, cultuur en erfgoed.	a) Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. b) Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. c) In definitieve tekst is onder uitvoeringslijn 5 van opdracht 1 expliciet vermeld dat de inspanningen aanvullend zijn op de trajecten van de Regionale Energiestrategie (RES), rol NZKG wordt daarbij ook genoemd, opmerking wordt verder ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. d) Omschrijvingen van programma Kunst, Cultuur en Erfgoed en van programma toerisme zijn aangevuld op basis van de focus van die programma's. De beschrijving van ontwikkelingen op het gebied van toerisme onder 'Wat is er aan de hand?' is aangescherpt om ook de economische component goed aan bod te laten komen.
	9. Opdracht 2: Grotendeels instemming, spanning tussen verstedelijking, verduurzaming en leefkwaliteit komt goed tot uiting. a) Belangrijke onderwerpen: verstedelijkingsstrategie, sleutelgebieden, betaalbaarheid wonen staan er goed in, vraagt aandacht voor innovatie op deze thema's.	a) Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. b) Zie punt 7 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*

	b) Mist aandacht voor ov-knooppunten in opdracht, stelt voor aparte uitvoeringslijn voor ov-knooppunten toe te voegen. Dit doet recht aan integraliteit en aan wijze waarop ov-knooppunten in huidige agenda is verankerd. zorgt voor continuering samenwerking met partners als NS, Prorail en Vervoerregio) en activiteiten. c) Vraagt specifiek aandacht voor landschap, wil dat opgaven biodiversiteit, klimaatadaptatie, gezonde leefomgeving, bodemdaling benoemd worden als randvoorwaarde voor een sterke, concurrerende en toekomstbestendige regio. landschap in de mra draagt bij aan een gezonde leefomgeving en hoge biodiversiteit. Uitvoeringslijn moet gericht zijn om door landschapsinclusieve ontwikkeling, de aanpak van prioritaire investeringsopgaven en de verbetering van de governance structuur te zorgen voor een hoge landschappelijke kwaliteit en biodiversiteit, veel mogelijkheden voor recreatie en het tegengaan van biodiversiteit. d) Onderwerp klimaatadaptatie moet sterker terugkomen: niet alleen koppelen aan de woningbouwopgave, maar vooral aan de wateropgave en het programma vitaal & kwetsbaar.	c) Beschrijving landschappelijke opgaven onder opdracht 2 Wat is er aan de hand is aangescherpt, wordt verder ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. d) Tekst is aangepast, waarbij opgave klimaatadaptatie sterker terugkomt, ook onder opdracht 1 en 3.
	10. Opdracht 3: wijst met nadruk op de urgentie van de mobiliteitsopgave, kan in de tekst steviger benadrukt worden. Vraagt aandacht voor continuiteit bestaande programma's: Programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid, OV Toekomstbeeld, en samenwerking met partners daarbij. Kansrijk is de samenwerking met de Mobiliteitsalliantie, wil aandacht voor verder uitbouwen van deze samenwerking in de agenda.	Tekst is aangepast om urgentie mobiliteitsopgave te benadrukken, wordt verder ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	11. Ziet grote kansen in verdere MRA-samenwerking met en richting het Rijk, vraag aandacht voor verbinden verschillende rijk-regio trajecten en die samen te smeden tot een stevige rijk-regio-agenda, iets wat alleen kan als alle MRA partners daar hun bijdrage aan leveren.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, waarbij verwezen wordt naar uitvoeringslijn 2 van opdracht 0.
2. Provincie Flevoland		
	1. Inleiding: • Benadrukt belang MRA-samenwerking op maatschappelijke vraagstukken energietransitie, woningmarkt, mobiliteitssysteem, groeiende sociaaleconomische verschillen, aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt, leefbaarheid en het landschap. • Zegt dank voor proces met actieve wijzen betrekken raads- en statenleden in aanloop naar concept-agenda. • Agenda biedt goed zicht op gemeenschappelijk benodigde inzet van de MRA. • Benadrukt dat deelregio Almere-Lelystad belangrijke bijdrage kan leveren aan verdere evenwichtige ontwikkeling van onze polycentrische metropoolregio.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	Prioriteiten: 2. Infrastructuur Flevoland is nog niet af, goede (ov)infra (weg, spoor, water, lucht) is van groot belang voor toekomstige ontwikkeling van de provincie. Verwacht dat in MRA-verband deze prioriteit in Den Haag geagendeerd wordt. Bijzondere aandacht vraagt provincie voor spoedige opening Lelystad Airport, de verbinding met Utrecht, verbetering van OV-SAAL, de IJmeerverbinding.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	3. Deelregio heeft nog stevige slag te slaan op gebied economie en werkgelegenheid, met name in Almere. • Hecht belang aan spreiding toerisme en de vrijetijdsagenda. Flevoland biedt ruimte om knelpunten op het oude land helpende hand te bieden. Versterking toerisme biedt kans op meer gevarieerde werkgelegenheid en vergroot bekendheid Flevoland. Highlights: herkenbaar Mondriaan landschap,	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.

	uitgestrekte natuurgebieden, boeiende nieuwe steden. • Flevoland kan wellicht bedrijven huisvesten die elders in de MRA moeten wijken voor bijv. woningbouw. Flevoland beschikt nog over grote terreinen die elders niet meer te vinden zijn, bij Lelystad Airport, bedrijventerrein De Vaart in Almere, Flevokust Haven (bereikbaar voor schepen die diep vaarwater nodig hebben). Verplaatsing binnen de regio zorgt voor behoud werkgelegenheid en bedrijvigheid binnen de MRA. • Vindt onderdeel onderwijs-arbeidsmarkt van groot belang. Flevolandse onderwijsinstellingen nog niet voldoende in staat compleet onderwijsprogramma te bieden voor aansluiting op bedrijfsleven. Ook andere MRA-partners kampen met problemen op dit terrein. Werkt graag in MRA-verband samen aan verbetering en uitbreiding van de onderwijsmogelijkheden om werkgelegenheid toekomstbestendiger te maken. • Hecht zeer aan bevordering cultuurparticipatie en faciliteren toekomstbestendige cultuur- en erfgoedsectoren, stelt rol MRA hierin op prijs en wil daartoe graag met MRA-partners samenwerken.	
	4. Woningbouwopgave: • Flevoland kan hierin grote rol spelen met volop kansen om goed, ruim en betaalbaar te wonen in een fraaie blauw-groene omgeving, met goede voorzieningen en goede infrastructuur. Zal kwaliteiten Flevoland in MRA-verband belichten en draagt graag bij aan goede afstemming van de woningbouw met de andere MRA-gemeenten. Zal inzetten op breed en divers woningaanbod met goede evenwichtige mix van (sociale) huur en koop. • Woningbouw is voor Flevoland geen doel op zich, maar altijd in samenhang met ontwikkelingen op het gebied van economie, infra en voorzieningen. Wijst nogmaals op de wens verstedelijkingsopgave Zuidelijk Flevoland te koppelen aan de inzet op de komst van de IJmeerlijn. • Ondersteunt ontwikkeling en uitbouw van de 3 Sleutelgebieden en versnellingslocaties in de deelregio met diverse, vaak infrastructurele, bijdragen.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	5. Onderschrijft de MRA-doelen op duurzaamheid. • Kennisdeling en samenwerking in MRA-verband belangrijk bij duurzame energie en circulaire economie. • Benadrukt belang inzet op aardwarmte en geothermie voor Flevoland. • Ziet meerwaarde van MRA-inzet op circulaire economie in schaalgrootte MRA om marktpartijen te mobiliseren of betere efficiency en effectiviteit door samenwerking, daarnaast sterkere invloed bij lobby naar Den Haag.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	6. Benadrukt belang natuurontwikkeling en landschap voor inwoners MRA. Almere en Lelystad zijn groene steden met goed bereikbare plekken om te recreëren, kan zich ook voor andere inwoners MRA ontwikkelen tot aantrekkelijk gebied voor dagjes aan het strand en in de natuur. Ontwikkeling en uitbouw Nationaal Park Nieuw Land biedt hiervoor unieke kans.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	7. Verstedelijkingsstrategie: net als bij de Verstedelijkingsstrategie, benadrukt belang van onderlinge samenhang van de benoemde prioriteiten.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	8. Stemt in met de verwerking van de bevindingen van de evaluatiecommissie met betrekking tot de MRA	Zie punt 1 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*

	Governance. Verzoeken om de verdere uitwerking, waartoe besloten in Regiegroep 18 oktober 2019, met Flevoland te bespreken alvorens deze door te voeren in de MRA Agenda 2.0.	
3. Vervoerregio Amsterdam		
	1. Inleiding • Positief over concept-Agenda, goede onderlegger voor verdere regionale samenwerking in periode waarin grote transities worden verwacht. • Mobiliteitsambities staan goed verwoord. • Verheugd met keuze van en opzet met 4 bestuurlijke opdrachten. Zorgt voor heldere en overzichtelijke indeling van opgaven en ambities. Afstemming tussen opdracht 2 en 3 is cruciaal en vereist scherpe coördinatie.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	2. Prioriteit aan opdracht 3. • Vervoerregio ambieert binnen de MRA trekkende rol te spelen, ook als expertorganisatie, kenniscentrum en koploper duurzame en slimme mobiliteit. • Staat open voor verder verbeteren samenwerking binnen MRA, ook met gemeenten niet vertegenwoordigd in Vervoerregio. • Benadrukt dat opgaven en ambities op gebied van mobiliteit veel groter zijn dan de beschikbare (financiële) middelen. Van belang om als regio in te blijven zetten op beschikbaar krijgen van meer middelen vanuit het Rijk. Gezamenlijke MRA-lobby heeft prioriteit voor Vervoerregio. • Ziet graag dat in de MRA gezamenlijk oplossingsrichtingen worden opgesteld op gebied van prioriteren en afwegingen worden afgestemd (waarom geven we als regio de ene opgave voorrang op de andere).	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	3. Vervoerregio ziet mobiliteitstransitie naast in agenda genoemde transities als 1 van de grote opgaven komende jaren. Verzoekt om deze transitie ook mee te nemen in opsommingen van transities (circulaire economie, energietransitie, klimaatadaptatie, biodiversiteit)	Mobiliteitstransitie is van een andere orde dan genoemde transities, eerder een uitwerking van de genoemde transities. Als mobiliteitstransitie expliciet genoemd zou moeten worden, zouden nog meer transities genoemd moeten worden waardoor de tekst haar focus kwijtraakt.
	4. Opdracht 0: Punt 5, verantwoording: ook de Regioraad van de Vervoerregio Amsterdam toevoegen aan partijen waar voor heldere en transparante verantwoording van de activiteiten wordt gezorgd.	Tekst is aangepast.
	5. Opdracht 3: Tussenkop 'twee mobiliteitssystemen' ongelukkig gekozen, voorkeur gaat uit naar focus op één mobiliteitssysteem voor alle gebruikers en modaliteiten (complete ketenreis). Gesignaleerde probleem is wel correct. Verzoek insteek paragraaf te wijzigen om focus op gezamenlijkheid en inclusiviteit en nut en noodzaak van goede ov-knooppunten te leggen en niet op verschillen tussen regio en stad.	Tekst is aangepast.
	6. Regioraad uit zorg over groei Schiphol in relatie tot het voldoen aan duurzaamheidseisen. Ook vragen raadsleden aandacht voor rol volksvertegenwoordiging in de MRA-samenwerking, die zij onderbelicht achten.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. Mbt rol volksvertegenwoordiging zie punt 3 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*

metropool
regioamsterdam

Deelregio Almere-Lelystad

	Strekking reactie	Beantwoording
3. Gemeente Almere		
	1. Kan zich vinden in de hoofdlijnen van de agenda met 4 opdrachten. Grote verbetering t.o.v. huidige actieagenda, meer scherpte, overzichtelijker en met meetbare uitvoeringslijnen. Laatste sluit aan bij conclusie evaluatiecommissie dat de MRA slagvaardiger en meer doelgericht moet zijn. Wenst wel enkele aanscherpingen.	Wordt ter kennisgeving aangenomen.
	2. Benadrukt belang dat de MRA een evenwichtige metropool blijft met een hoge leefkwaliteit en zonder grote economische verschillen. Ziet dat opdrachten 1 tm 3 het in zich hebben om op MRA-niveau een toekomstbestendige en evenwichtige metropool te realiseren.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	3. Focust op enkele uitvoeringslijnen waarvan meent dat de MRA daar de meeste inzet op moet richten, vraagt wel aandacht voor duurzaamheid als 'het nieuwe normaal' integraal meenemen in de uitvoeringslijnen.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	4. Versterken van werkgelegenheid en economie: (1) Regionale economische strategie, (2) werklocaties en (3) human capital voor Almere belangrijke uitvoeringslijnen. • Vraagt aandacht voor belang banengroei in Almere en ontwikkelingspotentieel in de hele deelregio., deelregio kan druk in andere delen MRA verlichten. Almere wil haar rol pakken. • Regionale inzet en samenwerking nodig op goed vestigingsklimaat, spreiding banen, onderwijs, cultuur, toerisme en recreatie. Betekent ook dat de MRA-regio de Floriade omarmt als evenement van de regio. • Benadrukt belang versterken onderwijs en aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt, inwoners Almere vormen nu en straks belangrijk arbeidspotentieel voor de metropool.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	5. Een inclusieve regio met betaalbaar wonen: focus op (1) Verstedelijkingsstrategie en (2) Wonen: a) Benadrukt belang verstedelijkingsstrategie voor gemeentegrens overstijgende opgaven tav wonen, werken, bereikbaarheid, leefbaarheid, klimaatadaptatie en energietransitie en dat het Handelingsperspectief Oostflank MRA 2020-2030 (samenwerking Almere, Rijk, Flevoland, Amsterdam) daar een belangrijke bouwsteen voor is, net als rijk-regio-programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (tevens onderdeel uitvoeringslijn 1, opdracht 3). b) Bij wonen nadruk op betaalbaar wonen en samenwerking rijk-regio (Woondeal) en marktpartijen daartoe, en op monitoring c) Pleit, net als provincie Noord-Holland voor toevoegen uitvoeringslijn OV-knooppunten aan opdracht 2. N-H en Almere waren bestuurlijk trekkers vanuit platforms ruimte en mobiliteit. Blijvende aandacht nodig om te voldoen aan de woningbehoefte en leefkwaliteit en bereikbaarheid te versterken. Opgaven functiemenging, verdichting, optimaliseren ketenreizen vragen gezamenlijke en integrale aanpak en samenwerking NS en Prorail.	a) Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. b) Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. c) Zie punt 7 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg*.
	6. Werken aan een bereikbaar Almere in de regio: prioriteit (1) Schaalsprong Mobiliteitssysteem • Vraagt met oog op bereikbaarheidsmaatregelen aandacht voor belang van de oostflank in de MRA	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.

	met ruimte voor 33% van de regionale woningopgave, voor bijdrage van goede bereikbaarheid aan de opgave banengroei in Almere en aan mobiliteit beroepsbevolking in de MRA. • Benadrukt dat spoor en de A6 zonder verdere maatregelen rond 2030 verkeersstromen niet meer adequaat kunnen opvangen. Volle inzet nodig op realiseren OV-SAAL en toekomstige IJmeerverbinding, waarbij laatste randvoorwaardelijk is voor realisatie Pampus tbv de regionale woningbouwopgave. Kortom, consequente inzet in lijn met RRAAM-afspraken. • Ziet fiets en duurzame/innovatieve mobiliteit als onderdeel van de schaalsprong mobiliteitssysteem.	
	7. Samenwerking en uitvoering: Benadrukt dat inhoud leidend is. Nieuwe agenda moet volgende zaken borgen: • Integraal samenwerken tussen de platforms, maar ook daarbuiten (triple helix) • Wisselwerking tussen opdrachten moet sterker tot uiting komen in de agenda. • Opdrachten en uitvoeringslijnen moeten gekoppeld worden aan doelen en effecten om resultaten en effecten zichtbaar te maken voor bestuurders, raden, staten en partners, voorbeelden: o Geef aan bij 'werklocaties' hoe en met welk effect de economische druk werklocaties op Amsterdam kan worden verminderd o Bij duurzame en innovatieve mobiliteit scherper en minder vrijblijvend formuleren hoe op grotere schaal mensen structureel worden verleid om hun reisgedrag aan te passen en gebruik duurzame mobiliteit wordt gestimuleerd. • Benadrukt belang monitoring en duiding ontwikkelingen in de MRA en verschillende deelregio's om als nodig te kunnen bijsturen. Agenda dient een meerjarenplanning en begroting te krijgen om tijdig op inhoud en geld te kunnen bijsturen.	Zie punten 4, 5 en 6 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg*. Wordt verder ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
4. Gemeente Lelystad		
	1. Gaat ervan uit dat nadere uitwerking van de aanbevelingen van de evaluatie zichtbaar en voelbaar worden in de MRA Agenda en wijze van werken.	Zie punt 1 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	2. Benadrukt nogmaals belang van slagkracht van de regionale samenwerking.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	3. Kan zich vinden in de 2 leidende principes en kan zich vinden in de hoofdlijnen van de MRA-Agenda met de 4 opdrachten.	Wordt ter kennisgeving aangenomen.
	4. Lelystad biedt ruimte die elders in de MRA-regio ontbreekt: • ruimte voor bedrijvigheid: ruimte voor werken op toplocaties, zelfs voor XXL-locaties, daarmee kan Lelystad oplossingen bieden die elders in de MRA knelpunten zijn • ruimte voor wonen: Lelystad heeft ambitie om te groeien van 78.000 naar 100.000 inwoners. Lelystad heeft letterlijk en figuurlijk de ruimte om een grote rol te spelen in de bouw van woningen in de MRA. Met oog voor polycentrische metropoolregio zet Lelystad in op evenwichtige ontwikkeling en een divers woningaanbod, voorkomen ruimtelijke segregatie. Vanuit de Woondeal en de verstedelijkingsstrategie zal vooral ingezet worden op sleutelgebied stationsgebied Lelystad. • ruimte voor verbindingen: Lelystad Airport speelt binnen MRA rol voor vakantievluchten. Met Lelystad Airport Business Park, Flevokust Haven, de A6 en de N23 heeft Lelystad uitstekende basis-propositie voor logistieke bedrijven en functies. Kracht van verbindingen is essentieel voor de	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.

	ontwikkeling van de (inter)nationale logistiek over land. door de lucht en water. Gezien groeiende betekenis van Lelystad in MRA-verband is het logisch dat Lelystad meer betrokken is bij opdracht 3. Voor bewoners gaat het om bereikbaarheid van werk, opleidingen en voorzieningen. Ook van belang is goederenlogistiek. Vanuit het economisch vestigingsklimaat is de aandacht van Lelystad gericht op de ontwikkeling van de logistieke sector.	
	5. Prioriteiten: • Focus op de economische schaalsprong van de MRA: ruimte voor bedrijven/werken; Lelystad biedt de MRA met de ontwikkeling van Lelystad Airport en Flevokust Haven een sterke ruimtelijke ontwikkeling met name in het (internationale, multimodale) logistieke perspectief. • Focus op wonen; verzilveren kansen die zich voordoen door de afspraken voor voldoende en toekomstbestendig woningaanbod dat aansluit op behoefte en bijdraagt aan een evenwichtige spreiding en versnelling van de woningbouw. • Actief gaan deelnemen aan platform mobiliteit; gezien toename betekenis Lelystad met Lelystad Airport en Flevokust Haven. Bestuurlijke keuzes in mobiliteit en bereikbaarheid zijn direct verbonden met succesfactoren van wonen en werken in de polycentrische MRA-regio waarvan Lelystad de belangrijkste te ontwikkelen logistieke kansen heeft.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	6. Stelt volgende wijzigingen in de tekst voor: a) pagina 15, 5e bullet in de opsomming Lelystad Airport toevoegen b) pagina 19, 3e bullet 'verbeteren 30-minuten-bereikbaarheid' zo aanpassen dat ook Lelystad binnen 30 minuten bereikbaar wordt c) pagina 36 beschrijving deelregio, Lelystad benoemen als logistieke hotspot en profilering op natuur, landschap en kust toevoegen.	a) Tekst is aangepast. b) Tekst is aangepast. Doel is het vergroten van de bereikbaarheid van werk en voorzieningen, niet dat alles binnen 30-minuten bereikbaar wordt. '30-minuten-bereikbaarheid' is een technische term voor een indicator om bereikbaarheid van werk en voorzieningen te meten. Deze term wekt verwarring en is zodoende niet meer gebruikt. c) Logistiek en natuur, landschap, water komen terug in de deelregio-beschrijving.
	7. MRA-samenwerking en samen optrekken als deelregio Almere-Lelystad heeft bestuurlijke prioriteit	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.

Deelregio Amstelland-Meerlanden

	Strekking reactie	Beantwoording
6. Deelregio Amstelland-Meerlanden		
	1. Deelregio reactie om gezamenlijke punten extra kracht bij te zetten. Reactie is gevoed door AM-raadsledenplatform.	Wordt ter kennisgeving aangenomen.
	2. Deelregio Amstelland-Meerlanden vormt als zuidflank van de MRA een belangrijke economische pijler binnen de MRA. Economische groei brengt nieuwe uitdagingen mee. Groeiende aantrekkingskracht op bedrijven in deelregio AM, groeiend aantal inwoners en de opgaven van de energietransitie hebben grote gevolgen voor het ruimtegebruik. Aanwezigheid Schiphol maakt vinden van goede balans in wonen, werken, bereikbaarheid en recreëren in deelregio AM extra uitdagend.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	3. Deelregio AM herkent zich in grote mate in bestuurlijke opdrachten en uitvoeringslijnen; verdere stap in goede richting. Ziet dat is geanticipeerd op aanbevelingen evaluatie.	Wordt ter kennisgeving aangenomen.
	4. Samenwerking: • Samenwerking kan alleen succesvol zijn, als er ruimte is voor verschillende belangen. MRA biedt het platform waarbinnen we het bestuurlijk gesprek over deze belangen kunnen voeren om te komen tot gedragen oplossingen voor onze opgaven. Vraagt bestuurlijk lef en samenspel. Is blij dat Amsterdam hierin leiderschap wil nemen om samen met de regio gewenste veranderingen te bereiken. • Van belang om te kijken wat op regionaal MRA niveau speelt, en wat opgaven zijn die in deelregio's opgepakt kunnen worden, of in de vorm van 'coalitions of the willing'. • Deelnemende overheden moeten, passend bij informele aard MRA-samenwerking, daarbij eigen afwegingen kunnen blijven maken. Vraagt om passend politiek-bestuurlijk proces waarin colleges en raden tot besluitvorming komen.	Zie punt 3 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.* Wordt verder ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	5. Pleit voor efficiënte en compacte agenda om samenwerking hanteerbaar te maken. Prioriteit hebben – en veel inzet vragen – opgaven op wonen, werken, mobiliteit en landschap.	Zie punt 4 oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg,* wordt verder ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	6. Pleit voor nog meer samenhang tussen agenda en evaluatie, bijvoorbeeld dat ruimte is om nieuwe inzichten integrale MRA visie door te voeren in de Agenda.	Zie punt 1 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	7. Ziet reactie van Agendacommissie op wensen en opvattingen tegemoet	Zie oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg* en deze nota van beantwoording.
7. Gemeente Aalsmeer		
	1. Leidende principes: a) Kan zich vinden in principe toekomstbestendige metropool b) Kan zich in beginsel vinden in principe evenwichtige metropool, benadrukt dat bij uitwerking van dit principe in opdracht 2 Aalsmeer samenwerking bij de woningbouwopgave onderschrijft, maar dat kwalitatieve invulling (welk segment gebouwd wordt en wanneer er sprake is van evenwicht) lokale bevoegdheid is. c) Wil positievere formulering van "een opgave is het voorkomen van uitsortering van	a) Wordt ter kennisgeving aangenomen. b) Zie punt 3 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.* c) Deze tekst is geen onderdeel van het leidende principe, komt wel terug onder opdracht 2, 'Wat is er aan de hand?' bij de beschrijving van sociaal-maatschappelijke effecten van ruimtelijke ontwikkeling; diverse MRA-deelnemers die de geschetste ontwikkeling *direct*

	inkomensgroepen en concentraties van mensen met een sociaaleconomische achterstand", spreken van een opgave die gericht is op een inclusieve samenleving.	ervaren hechten belang aan deze formulering. Zie ook punt 3 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	2. Benoemt ambities/speerpunten voor Aalsmeer bij uitvoeringlijnen, voorstander van *coalitions of the willing*, wil meedoen op onderwerpen waar van belang is voor Aalsmeer.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	3. Opdracht 0: Verwijst naar reflecties deelregio Amstelland-Meerlanden op Evaluatie MRA.	Zie punt 1 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	4. Opdracht 1, ambities/speerpunten: a) richt inzet op regionale economische strategie in nauwe relatie met verstedelijkingsstrategie en strategie mobiliteitssysteem. b) richt inzet op werkmilieus (plabeka) en positionering van Aalsmeer(se) werklocaties en milieus binnen de regio. c) Ziet nut en noodzaak Invest-MRA vooralsnog niet. d) Mbt Schiphol verwijst Aalsmeer naar standpunt BRS: er kan geen sprake zijn van groei van Schiphol voor serieus werk is gemaakt van hinderbeperking e) Ondersteunt kennisdeling en pilots f) Benadrukt dat energie-infra en data infra verplicht onderdeel is van de Regionale Energie Strategie (RES)	a) Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering b) Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. c) Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. d) In de definitieve MRA Agenda wordt expliciet verwezen naar de Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS). e) Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. f) In definitieve tekst is onder uitvoeringslijn 5 van opdracht 1 expliciet vermeld dat de inspanningen aanvullend zijn op de trajecten van de Regionale Energiestrategie (RES).
	5. Opdracht 2, ambities/speerpunten: • Richt inzet op verstedelijkingsstrategie • Ziet Wonen als belangrijk en urgent thema, benadrukt dat afspraken over spreiding woningsegmenten raakt aan lokale autonomie. Vindt op MRA niveau kennisuitwisseling en monitoring van belang. • Landschap; ziet afspraken op sub-regionaal niveau met Haarlemmermeer over ontwikkeling Westeinderscheg en dat mogelijk aanspraak gedaan kan worden op (nog te ontwikkelen) landschapsfonds. Ziet trekkende rol voor MRA. • Transitieopgaven: hecht waarde aan integraliteit op deze thema's, niet alles hoeft op schaal MRA, ziet belang kennisdeling.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	6. Opdracht 3, ambities/speerpunten: • Regionale prioritering grote mobiliteitskeuzes • Fiets; goed regelen van 2 fietsroutes die Aalsmeer aandoen: Aalsmeer-Schiphol en Aalsmeer-Amstelveen-Amsterdam. • Duurzame innovatieve mobiliteit	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
8. Gemeente Amstelveen		
	1. Inleiding a) Hecht belang aan MRA-samenwerking op thema's mobiliteit, wonen en economie. Gaat uit van 'coalitions of the willing'. b) Besluiten worden conform convenant genomen door raden en staten. Betrokkenheid raden en staten en democratische legitimiteit verdienen voortdurende aandacht.	a) Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. b) Zie punt 3 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.* c) Zie punt 4 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en*

	c) Acties in uitvoeringslijnen dienen zo concreet mogelijk geformuleerd te worden. d) Ziet duidelijke relatie MRA Agenda en evaluatie. Ziet enkele aanbevelingen al terug in concept-agenda. Is graag betrokken bij verdere uitwerking aanbevelingen evaluatiecommissie.	*vervolg.* d) Zie punt 1 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg*, wordt verder ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	2. Leidende principes: a) Kan zich vinden in principe toekomstbestendige metropool b) Benadrukt bij principe evenwichtige metropool dat over deelregionale en lokale invulling van dit principe verschillend kan worden gedacht. Uitwerking dient te geschieden met behoud van eigen identiteit en kernkwaliteiten.	a) Wordt ter kennisgeving aangenomen. b) Zie punt 3 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	3. Benoemt ambities/speerpunten voor Amstelveen bij uitvoeringlijnen, voorstander van *coalitions of the willing*, wil meedoen op onderwerpen waar van belang is voor Amstelveen.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	4. Opdracht 0: Verwijst naar reflecties deelregio Amstelland-Meerlanden op Evaluatie MRA en is voorstander van korte krachtige visie met duidelijke gezamenlijke koers op ruimtelijk-economische vraagstukken waarbij traject verstedelijkingsstrategie benut wordt.	Zie punt 1 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg*, wordt verder ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	5. Opdracht 1, ambities/speerpunten: a) richt inzet op regionale economische strategie in nauwe relatie met verstedelijkingsstrategie en strategie mobiliteitssysteem. b) richt inzet op werkmilieus (plabeka) en positionering van Amstelveen(se) werklocaties en milieus binnen de regio. c) Ziet belang Invest-MRA om duurzame projecten te kunnen financieren en business cases rond te krijgen. d) Economische groei en leefbaarheid dienen in balans te blijven. e) Ondersteunt kennisdeling en pilots. f) Wil uitdrukkelijke aandacht voor vraagstukken rondom Schiphol en de leefbaarheid. Wil samen met partners werken aan duurzaam toekomstperspectief met balans wonen, werken en leefomgeving. g) Benadrukt dat energie-infra en data infra verplicht onderdeel is van de Regionale Energie Strategie (RES)	a) t/m e) Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. f) In de definitieve MRA Agenda gaat ook aandacht uit naar nadelige effecten Schiphol en wordt expliciet verwezen naar de Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS). g) In definitieve tekst is onder uitvoeringslijn 5 van opdracht 1 expliciet vermeld dat de inspanningen aanvullend zijn op de trajecten van de Regionale Energiestrategie (RES).
	6. Opdracht 2, ambities/speerpunten: • Richt inzet op verstedelijkingsstrategie • Ziet Wonen als belangrijk en urgent thema, regionale concrete afspraken over woningbouwproductie en spreiding over de deelregio's horen daarbij. Hecht groot belang aan ontwikkeling Sleutelgebied Kronenburg. Benadrukt dat afspraken over spreiding woningsegmenten raakt aan lokale autonomie. Onderschrijft belang regionaal verband zorgen voor toekomstbestendig woningaanbod. Vindt op MRA niveau kennisuitwisseling en monitoring van belang. • Landschap; hecht belang aan behoud en versterking landschappelijke waarden bij mn verstedelijkingsstrategie, cultuur, recreatie en toerisme. Maakt op deelregionaal niveau afspraken met Amsterdam en Ouder-Amstel over opgaven Amstelscheg. Vraagt nadrukkelijk aandacht voor behoud (veen)landschap dat door ambities economie, ruimte bereikbaarheid onder druk staat.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.

	• Transitieopgaven: hecht waarde aan integraliteit op deze thema's, niet alles hoeft op schaal MRA, ziet belang kennisdeling.	
	7. Opdracht 3, ambities/speerpunten: • Regionale prioritering grote mobiliteitskeuzes • Fiets; goed regelen van 3 fietsroutes die Amstelveen aandoen. • Duurzame innovatieve mobiliteit; Legmeer is 1 van de 3 regio-pilots duurzame mobiliteit in gebiedsontwikkeling.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
9. Gemeente Diemen		
	1. Herkent zich in grote mate in bestuurlijke opdrachten, ambities en uitvoeringslijnen. Per thema reactie	Wordt ter kennisgeving aangenomen.
	2. Basis van samenwerking: • belangrijks succesfactor voorgenomen versterking samenwerking is degelijke ambtelijke ondersteuning. Pleit voor uitbreiding MRA-bureau-organisatie, ambtenaren met regio-blik en onafhankelijke positie. • Ziet geen rol voor Amsterdam Economic Board binnen de MRA-gremia. Wil gremia zuiver bestuurlijk houden. • Rol gemeenteraden op deelregio en MRA-niveau moet explicieter gemaakt te worden ihkv democratische legitimiteit.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering en specifiek bij de uitwerking van de governance evaluatie.
	3. Mobiliteit: a) Ziet in agenda graag nader omschreven hoe samenwerking mra en vervoerregio komende jaren vormgegeven gaat worden. Vervoerregio is nml aanspreekpunt voor Diemen. b) Vraagt meer aandacht voor verkeersveiligheid in agenda.	a) Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering en specifiek bij de uitwerking van de governance evaluatie. b) Zie punt 8 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	4. Ruimte: a) Vindt het onduidelijk dat de opdrachten niet vernoemd zijn naar de thema's economie, ruimte en mobiliteit. b) Vindt het onderwerp duurzaamheid en aanverwante onderwerpen erg versnipperd ondergebracht bij de thema's. c) Verstedelijkingsstrategie zou boven de opdrachten 1, 2 en 3 moeten staan en niet ondergebracht bij opdracht 2.	a) en b) Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. c) Zie punt 6 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	5. Wonen: a) Problemen Diemen lijken op die van omliggende. Diemen is extra kwetsbaar door relatief grote particuliere huurvoorraad, ruimte voor nieuwbouw nog meer beperkt dan elders. Ziet in agenda erkenning van knelpunten betaalbaarheid, beschikbaarheid en duurzaamheid. b) Ziet opgave wonen en zorg te weinig terug. Hecht belang aan sterke lokale zorgstructuur en dat mensen zo lang mogelijk thuis kunnen wonen.	a) Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. b) Zie punt 8 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	6. Energietransitie: a) Vindt uitvoeringslijn circulaire economie, energietransitie en klimaatadaptatie te mager. Wil acties in agenda die MRA klimaatbestendiger maken; tegengaan hittestress, bescherming zeespiegelstijging, extreme neerslag en waterberging.	a) Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. b) In definitieve tekst is onder uitvoeringslijn 5 van opdracht 1 expliciet vermeld dat de inspanningen aanvullend zijn op de trajecten van de

	b) Toekomstbestendige energie-infra is ook belegd in regionale energiestrategie (RES), MRA moet geen acties overnemen die ook in RES-verband worden genomen. Kracht MRA kan liggen bij inzoomen op lokale behoefte en die ondersteunen en verbinden. c) Ontwikkeling en ontsluiting kennis tav energietransitie gebeurt al elders (RES, PAW, ECW). d) Ondersteunt regionale afstemming en ontwikkeling MRA-brede strategie datacenters, incl benutten restwarmte.	Regionale Energiestrategie (RES). c) zie b) d) Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	7. Duurzaamheid: • Tevreden over leidend principe toekomstbestendige metropool, en dat duurzaamheid integraal wordt benaderd met ook aandacht klimaatadaptatie en biodiversiteit. • Vindt uitwerking leidend principe echter summier. • Wil trias energetica terugzien in agenda, expliciete aandacht voor energiebesparing ontbreekt. • Wil bij circulaire economie aanpak op basis van voorkeursvolgorde: refus/rethink, reduce/redesign, reuse, repair, refurbish, remanufacture, recycle. • Wil bij klimaatadaptatie expliciet benoemd: intensievere buien, hitte en droogte • Wil bij biodiversiteit expliciete aandacht voor zowel binnenstedelijke als landschappelijke aanpak. • Wil klimaatadaptatie toegevoegd bij innovatie aanjagen circulaire economie en energietransitie • Wil bij opdracht 1, uitvoeringslijn 4, toevoegen: - behoud toegang tot voor economie en energietransitie strategische grondstoffen en materialen; en - industriële symbiose en duurzame werklocaties. • Wil bij opdracht 1, uitvoeringslijn 5, toevoegen: aandacht voor energie besparen en besparen op datagebruik (compacte bestanden, lagere resolutie, slimmere oplossingen) • Wil bij opdracht 2 ook aandacht voor natuurinclusief en levensloopbestendig bouwen. Ook verder in de agenda meer aandacht voor natuurinclusief bouwen en expliciet benoemen. • Wil bij sociaalmaatschappelijke effecten van ruimtelijke ontwikkelingen ook energiearmoede benoemd zien. • Wil bij opdracht 2 uitvoeringslijn 4 ook aandacht voor circulair slopen. • Wil bij opdracht 3 ook aandacht voor vervoerspreventie, koppeling met smart grid, geluidsoverlast en last mile transport.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, zie ook punt 8 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	8. Economische zaken: • Vindt dat er te veel nadruk op transformeren bedrijventerreinen ligt. Benadrukt dat er voldoende ruimte moet blijven om te werken en te ondernemen. Gaat om balans wonen, werken en leven. • Plabeka 3.1 is nog niet vastgesteld, maar staat wel in agenda dat deze in lijn zal zijn met economische strategie, vindt Diemen te voorbarig. • Vindt het te voorbarig dat gesproken wordt over een gezamenlijk investeringsfonds, Invest-MRA is er nog niet.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, zie ook punt 3 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	9. Overig: • Vindt typering deelregio's een willekeurige opsomming van allerlei feitjes • Herkent zich niet in statement dat de MRA een aansprekende visie heeft op de regio en de	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.

	samenwerking, die uitnodigt om met de MRA samen te werken. Bijv. kleine gemeenten worden op duurzaamheid regelmatig slecht meegenomen, kleine gemeenten worden regelmatig overvraagd, het ontbreekt simpelweg aan capaciteit.	
10. Gemeente Haarlemmermeer		
	1. Functie van de agenda: • Onderschrijft belang MRA-samenwerking. • Vraagt aandacht voor het bestaan van tegengestelde belangen en dat MRA-deelnemers daarover in gesprek moeten gaan en het MRA-gremium optimaal moeten benutten. Belang goede regionale afstemming en mogelijkheid van samenwerking op basis van vrijwilligheid. • MRA visie (aanbeveling evaluatie) is wenselijk, gevoed van onderop door deelnemers, concentreert op lange termijn en moet helpen focus aan te brengen in de samenwerking • MRA-agenda wordt gezien als bindmiddel voor het regionale netwerk, om samenwerking hanteerbaar te maken, wordt gepleit voor een efficiënte en compacte agenda. • Prioriteit ligt bij de opgaven wonen, werken, mobiliteit, landschap en de transitieopgaven. • Vraagt om onderscheid tussen onderwerpen die op MRA-schaal spelen en onderwerpen die op deelregio-niveau worden opgepakt of in de vorm van 'coalitions of the willing'. Er zijn ook onderwerpen die op subregionaal niveau worden opgepakt, zoals Jeugdhulp en WMO.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, zie ook punt 3 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	2. Twee principes als sleutel: Beide principes belangrijk om mee te nemen als leidraad in toekomstige ontwikkelingen. Juist over de invulling en vertaling van de ze waarden naar lokale en regionale praktijk bestaan verschillende inzichten. Gemeenten zullen hier politieke speelruimte willen behouden. MRA moet inzetten op wat ons bindt, niet polariseren, en waar nodig in 'coalitions of the willing' de uitvoering ter hand nemen.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, zie ook punt 3 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg* .
	3. Opdracht 0: Is voorstander van integrale visie op de regio en de samenwerking, waarin de economische strategie, mobiliteitsstrategie en verstedelijkingsstrategie samenkomen. Uit visie moet onderlinge samenhang thema's blijken en de noodzaak voor bepaalde ontwikkelingen. De verschillende ambities leiden tot conflicterende ruimteclaims, visie moet helpen om integrale afweging te maken en balans te vinden. Visie moet ook helpen bij aanbrengen samenhang en prioritering in de MRA-agenda. Vindt het belangrijk dat processen agenda en visie op transparante wijze geïntegreerd worden en er ruimte is om nieuwe inzichten door te voeren in de agenda.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, zie ook punt 1 en 6 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	4. Opdracht 1: • Gezamenlijke economische strategie op hoofdlijnen wordt als zinvol gezien. Aandacht voor gevraagd voor autonomie gemeenten (eigen ambities en agenda). Aandachtspunten in de visie: transformatie van werklocaties, behouden of ontwikkelen nieuwe werklocaties met oog voor balans wonen, werken, recreëren. Ruimte voor regionale sturing is er als er goede afstemming is en oog voor lokale belangen en transparante gemeentelijke besluitvorming. • Vraagt om meer samenhang tussen verschillende trajecten die nu lopen. Marketing voor heel de MRA. • Zal geen voorstander zijn van een gezamenlijk investeringsfonds. • Human Capital Agenda, gaat niet om als MRA de regie pakken, maar om samenwerken met	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, zie ook punt 3 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*

	onderwijsinstellingen en bedrijfsleven om de arbeidsmarkt meer in balans te krijgen. House of Skills is een goed voorbeeld. In trends wordt stagnatie onderkant arbeidsmarkt benoemd, maar komt in ambities en uitvoeringslijnen onvoldoende/niet terug. Onderkant arbeidsmarkt (mensen met arbeidsbeperking/afstand tot arbeidsmarkt) zou volwaardig onderdeel moeten zijn van het onderwijs-arbeidsmarkt-programma van de MRA, een gezamenlijke regionale werkgeversbenadering kan daar onderdeel van uitmaken. Aandacht gevraagd voor opdeling MRA in 5 arbeidsmarktregio's terwijl de MRA als 1 regio functioneert, MRA kan werken aan mogelijke synergie tussen regio's.	
	5. Opdracht 2: • Om de kwaliteit van de leefomgeving hoog te houden zal verstedelijking samen moeten gaan met investeringen in landschappelijke kwaliteit. Daarbij moet ook de agrarische functie geborgd worden. Inzetten op versterken van landschappen moet beter verankerd worden in de agenda en integrale implementatie van acties en uitvoeringsprogramma's. • Wonen: onderschrijft belang te zorgen voor voldoende en toekomstbestendig woningaanbod en noodzaak regionale afstemming hiertoe. We moeten waken dat er een tweedeling ontstaat tussen sociaal en betaalbaar tegenover vrije sector. Belangrijke rol MRA bij uitvoering Woondeal. Hierbij moeten naast overheidspartijen en corporaties ook investeerders en de bouwmarkt een rol spelen. Benadrukt eigenstandige verantwoordelijkheid gemeenten en provincies rond het wonen. Gemeenten besluiten zelf over het gewenste woningbouwprogramma. Qua evenwichtige spreiding van een betaalbaar woonaanbod wil Haarlemmermeer tot 2040 20.000 woningen realiseren waarvan 50% in het betaalbare segment. Daarmee levert de gemeente een wezenlijke bijdrage aan de lokale behoefte en die in de metropoolregio.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, zie ook punt 3 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg*.
	6. Opdracht 3: • Vindt de koppeling tussen wonen en bereikbaarheid zeer belangrijk. • Voor de corridor van economische toplocaties is er een opgave op het gebied van veiligheid en bereikbaarheid. Ziet doortrekken Noord/Zuidlijn naar Hoofddorp via Schiphol als voorwaardelijk. Motto Haarlemmermeer is 'eerst bewegen, dan bouwen' om te voorkomen dat bouwen ten koste gaat van de leefbaarheid. Vindt dat dit te weinig tot uitdrukking komt in de Agenda.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, zie ook punt 5 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg*. Samenhang mobiliteitsinvesteringen en ontwikkelingen op het gebied van wonen en werken en noodzaak tot zorgvuldige fasering worden in de MRA Agenda expliciet benoemd.
11. Gemeente Ouder-Amstel		
	1. Zeer positief over de agenda, zichtbaar snoeien in aantal actiepunten legt meer focus. Enkele aandachtspunten.	Wordt ter kennisgeving aangenomen.
	2. Kleine gemeenten zijn 1 keer genoemd, met negatieve insteek – moeite met expertise opbouwen. Kleine, middelgrote en grote gemeenten hebben allen eigen uitdaging mbt samenwerken in organisatie als MRA. Gaat erom dat MRA-samenwerking versterkend is.	In de tekst van de definitieve MRA Agenda is meer aandacht gekomen voor kleinere gemeenten en voor de diversiteit in kwaliteiten en eigenheid van gemeenten.
	3. Vraagt expliciet aandacht voor MRA-structuur van deelregionale vertegenwoordiging; gemeenten moeten elkaar kunnen machtigen en elkaar vertrouwen. MRA moet in alle overleggen aandacht hebben voor deze structuur en verifiëren dat geuite standpunten ook deelregionale standpunten zijn.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	4. Economische strategie: lijkt goed instrument om met geschetste opgaven om te gaan, maar is nog niet gereed dus voorbarig op vast te leggen dat deze sturend wordt voor lokaal beleid tav werkmilieus en plabeka.	Formulering is in de definitieve MRA Agenda aangepast, zie ook punt 3 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg*.

	5. Landschap: ziet leidende rol voor landschap in opstellen visie op de regio. In agenda veel aandacht voor landschap, maar ligt nog niet aan de basis. Kernkwaliteiten landschap moeten leidend zijn voor integrale opgave verstedelijking.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	6. Vraagt wat sociaal-fysieke wijkvernieuwing is en hoe dat zich verhoudt tot de opgaves van de MRA.	Oorspronkelijke formulering kwam uit de tekst van de Woondeal, formulering is in de definitieve MRA Agenda aangepast.
	7. In agenda duidelijk rekening gehouden met adviezen evaluatiecommissie, goed er zo pragmatisch mee om te gaan. Vraagt wel ruimte voor bijstellen werkwijze als uitkomst visie en uitwerking governance dat vragen.	Zie punt 1 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
12. Gemeente Uithoorn		
	1. College ziet concept-MRA Agenda 2.0 als logische volgende stap in verdere professionalisering van de MRA-samenwerking en kan zich vinden in de nieuwe agenda, waarbij is geanticipeerd op aanbevelingen vanuit het evaluatierapport.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	2. Maakt duidelijk dat op inhoud en strategie het college telkens een afweging maakt in hoeverre keuzes en aansluiting op uitvoeringsprogramma's bijdragen aan maatschappelijke effecten die gemeente Uithoorn voorstaat. Voor keuzes die Uithoorn echt raken, wordt democratische legitimiteit gevonden via besluitvorming door de raad.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, zie ook punt 3 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	3. Ook raad kan zich in hoofdlijnen vinden in concept-MRA Agenda. Raad geeft enkele cruciale aandachtspunten mee voor definitieve agenda.	Wordt ter kennisgeving aangenomen.
	4. Raad benadrukt spanningsveld economisch belang en groei en duurzaamheidsopgaven en leefbaarheidsuitdagingen. Verheugd dat in MRA agenda schone economie, veilige leefomgeving en hoge leefkwaliteit als prioriteit worden genoemd.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	5. Opdracht 0: • MRA evaluatie: delen op hoofdlijnen bevindingen evaluatiecommissie: minder praten en papier, meer richting en meetbare resultaten. • Sociaal domein: Blij met aandacht voor sociaaleconomische verschillen die steeds scherper zichtbaar worden, voor kansengelijkheid en het welvaarts- en welzijnsniveau. Wil bevordering samenwerking en kennisuitwisseling op: onderwijs, participatie, arbeidsmarkt, maatschappelijke vraagstukken. Krachten bundelen op deze thema's zal bijdragen aan economische kracht van de regio.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, zie ook punt 8 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	6. Opdracht 1: • Circulaire economie: Verheugd met aandacht voor circulaire economie, ziet graag dat ook aandacht is voor creëren van bewustwording bij o.a. particulieren en bedrijven, naast initiëren concrete acties om te komen tot volledig circulaire economie in 2050. Thema duurzaamheid moet terug komen in beslissingen ihkv economisch belang. • Klimaatbestendigheid en energietransitie: Blij om aandacht voor deze grote opgaven. MRA-inwoners willen weten waar ze aan toe zijn, willen duidelijkheid en zich voorbereiden. Wil duidelijkheid in taken MRA en taken afzonderlijke gemeenten, vraagt aandacht voor zorgvuldige communicatie naar burgers en bedrijfsleven. • Arbeidsmarkt: Juicht aandacht voor 'leven lang ontwikkelen' zeer toe. Nu gerichtheid op een lerende arbeidsmarkt en goed opgeleide beroepsbevolking. Vraagt aandacht voor participatie- en leertrajecten voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, met een arbeidsbeperking of	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, zie ook punt 8 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.* De uitvoeringslijnen worden uitgewerkt in jaarplannen, waarbij ook aangegeven moet worden welke bijdrage ze leveren aan de bestuurlijke opdracht en de overkoepelende ambitie van de MRA Agenda (internationale topregio met hoge leefkwaliteit door te werken aan een toekomstbestendige en evenwichtige metropool). In de tekst wordt nu expliciet verwezen naar kleine en middelgrote bedrijven en de agrarische sector.

	lage leerbaarheid. Belangrijk om het arbeidspotentieel dat er is te benutten. Wil het motiveren en stimuleren bedrijfsleven voor bieden arbeidsplaatsen en leertrajecten aan deze doelgroep toevoegen aan vraagstukken in Agenda. • Bedrijfsleven: Wil naast aandacht voor aantrekken grote internationale organisaties ook aandacht voor mkb. Ziet leegloop in omliggende gemeenten van Amsterdam. Ook aandacht voor sierteeltsector en boerenbedrijf in de agenda. Ook zij hebben uitdagingen tav milieudoelstellingen en zullen daarbij ondersteuning nodig hebben.	
	7. Opdracht 2: • Wonen: Benoemt spanningsveld tussen beantwoorden woonbehoefte en inclusieve samenleving en vertrek mensen met lage inkomens uit de stad naar buitengebieden en enkele gemeenten die geen aanleiding voelen om (sociale) woningbouw op te voeren. Komende periode zal gaan om hoe de MRA meer ruimte voor woningbouw mogelijk kan maken, waarbij nadrukkelijk aandacht is voor sociale woningbouw, goedkopere middenwoningen en alternatieve woonvormen.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	8. Opdracht 3: a) Vervoer: Blij met aandacht voor duurzame mobiliteit. Ziet graag extra aandacht voor goede en snelle bereikbaarheid van kleinere gemeenten met Amsterdam. Ziet daarnaast mogelijkheden in uitbreiden en versterken spoornetwerk. b) Schiphol: Vindt mate waarin Schiphol bijdraagt aan economische stabiliteit in de regio veel te zwaar aangezet. Voldoende onderzoeken tonen aan dat bijdrage lang niet zo significant is. Daarnaast zijn er veel negatieve effecten: – op luchtkwaliteit, RIVM onderzoek met zorgwekkende conclusies mbt gezondheidsrisico's – Geluidshinder is te hoog en schaadt leefbaarheid en gezondheid inwoners directe randgemeenten rondom Schiphol – Beperking mogelijkheden windenergie en geen compensatie voor aanleg van zonne-energieparken of projecten – Afspraken Aldersakkoord zijn door Schiphol nog steeds niet nagekomen en handhaafbaar – Vliegveiligheid staat onder druk, zoals verwoord door Onderzoeksraad voor Veiligheid. Grens voor inwoners Uithoorn is bereikt, er valt nu niet te praten over groei van Schiphol. Beloofde hinderbeperking uit 2008 moet eerst gerealiseerd zijn en nader onderzoek zijn gedaan op het gebied van gezondheid, veiligheid en milieuaspecten.	a) Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. b) In de definitieve MRA Agenda gaat ook aandacht uit naar nadelige effecten Schiphol en wordt expliciet verwezen naar de Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS) als samenwerkingsverband dat voor de MRA leidend is voor afspraken met het Rijk over Schiphol.
	9. Aandacht voor omschrijving deelregio AM: wordt gesproken van mainports Schiphol en Greenport Aalsmeer en over goed opgeleide inwoners en hoog aandeel internationale kenniswerkers. Dat is een te eenzijdige visie, er is een aanzienlijke groep arbeidsmigranten. Zij vormen substantieel onderdeel van de menselijke motor voor Greenport Aalsmeer, hotels en logistiek. Graag deze groep ook noemen.	De deelregio-contactpersoon is gevraagd een aangescherpte deelregio-beschrijving aan te leveren. Zodra die beschikbaar is wordt die opgenomen op de MRA website.

Deelregio Amsterdam

	Strekking reactie	Beantwoording
13. Gemeente Amsterdam		
	1. Inleiding: • Ziet nadruk transitieopgaven als passend bij uitdagingen regio. • Ziet loskoppeling bestuurlijk gesprek en uitvoering als grote verbetering. • Wil verantwoordelijkheid leiderschap op zich nemen, betekent eigen opgaven meer vanuit regio bekijken en bijdragen naar mogelijkheden. Voornemens eigen expertise op gebied van duurzaamheid te delen met kleinere gemeenten. Verdere invulling verantwoordelijkheid samen met provincies en centrumgemeenten van de MRA. • Wil meer werken met 'coalitions of the willing' om gebruik te maken van positieve energie. • Prioriteit hebben: evenwichtige samenleving, toekomstbestendige metropool, kwaliteit leefomgeving en verantwoord verstedelijken (wonen, werken, voorzieningen, bereikbaarheid). Speciale aandacht voor spreiden economische activiteiten en voorzieningen.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	2. Evenwichtige metropool: • belangrijke prioriteit woonopgave en uitwerking Woondeal, en leefkwaliteit kwetsbare wijken; aandacht voor de kwalitatieve verdeling van het woningaanbod en toegankelijkheid voorzieningen in hele regio. • samenwerking met werkgevers tbv kansen bieden aan economisch kwetsbaren in de regio. • toerisme: verdere inzet op spreiding en kwalitatieve meerwaarde voor de directe omgeving, aandacht ontwikkelkader verblijfsaccommodaties.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	3. Verantwoorde verstedelijking met behoud landschap • Polycentrische metropool als basis: aandacht voor alle kernen in de metropool is noodzakelijk, elke deelregio eigen cultuur- en recreatiemogelijkheden, in elke stad voldoende werkgelegenheid, robuust mobiliteitsnetwerk; wil actief bijdragen aan spreiden en op peil houden voorzieningenniveau en faciliteren werkgelegenheidsontwikkeling in alle deelregio's. • Inzet op verdichting tbv draagvlak voorzieningen en werkgelegenheid en geven extra waarde aan het landschap; investeren landschap tbv klimaatadaptatie, biodiversiteit maar ook tbv goede verstedelijking en versterken onze unieke kwaliteit als regio.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	4. Kwaliteit leefomgeving: In nieuwe agenda zullen we meer oog moeten hebben voor kwaliteit leefomgeving, wil dat opgaven klimaatadaptatie, landschap, gezondheid en voorzieningenniveau aparte plek in de agenda krijgen, oproep op deze opgaven echt naar investeringen toe te werken.	Zie punt 5 (Toevoegen nieuwe bestuurlijke opdracht leefkwaliteit?) van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg*, wordt verder ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	5. Toekomstbestendige metropool: • Amsterdam zal actief kennis en capaciteit delen om gezamenlijke doelstellingen waar te maken. • Prioriteit bij energietransitie, maar inzet mag niet ten koste gaan van onderwerpen circulaire economie, klimaatadaptatie en duurzaam vervoer. Extra aandacht gevraagd voor Programma	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.

	Autoluw, betekent veel voor regio, samenwerking nodig. • Samenwerking House of Skills is onmisbaar om genoeg vakmensen op te leiden.	
	6. Koppeling verstedelijkings- en mobiliteitsvraagstukken: • Hecht waarde aan gezamenlijk met het Rijk uitwerken van de Woondeal, Verstedelijkingsstrategie (en later ook Gebiedsagenda NOVI) en Samen Bouwen aan Bereikbaarheid/mobiliteitsstrategie. Noodzaak om samenhang aan te brengen in mobiliteitsvragen en verstedelijkingsopgave, door opdeling in 2 verschillende opdrachten wordt suggestie gewekt dat het om 2 verschillende opgaven gaat, stelt daarom voor opdrachten in de agenda samen te voegen tot 1 opdracht om daarmee de integrale opgave te benadrukken. • Veel onderwerpen worden op meerdere tafels besproken, regionale bereikbaarheid moet zoveel mogelijk via Rijk-regiotrajecten worden georganiseerd. MRA zou zich mbt mobiliteit moeten specialiseren in andere onderwerpen: fiets, stadsdistributie, innovatie. MRA Agenda kan het best gericht zijn op korte termijn (no regret) maatregelen, die later ingebed kunnen worden in de verstedelijkingsstrategie en mobiliteitsstrategie.	Zie punt 5 (*samenhang opdracht 2 en 3*) en 9 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg*, wordt verder ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	7. Monitoring en vervolg • Belangrijk om MRA bij State of the Region te presenteren op alle facetten die brede welvaart definiëren. • Juicht rol Amsterdam Economic Board in toekomstverkenningen en strategische analyse zeer toe. • Pleit voor gecombineerde presentatie voortgang MRA Agenda, toestand van de MRA en strategische toekomstverkenning bij State of the Region.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.

Deelregio Gooi en Vechtstreek

	Strekking reactie	Beantwoording
14. Deelregio Gooi en Vechtstreek, namens Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Weesp en Wijdemeren		
	1. Voelt zich goed betrokken bij totstandkoming van de agenda, kan zich in grote delen van de agenda vinden. Enkele aandachtspunten.	Wordt ter kennisgeving aangenomen
	2. Breng meer focus aan door de agenda: a) te richten op de toekomstbestendige metropool; G&V staat achter leidend principe 'toekomstbestendige metropool', kan zich niet vinden in toevoegen principe 'evenwichtige metropool', vindt de MRA geen passende schaal voor de opgaven die benoemd worden, opgaven worden opgepakt op gemeentelijk niveau of op niveau deelregio G&V. Wil waken voor vergroten inzet op 'evenwichtige metropool' ten koste gaat van inzet op 'toekomstbestendige metropool'. b) meetbare ambities; ○ focus samenwerking op zijn en blijven internationale economische topregio ook omzetten naar meetbare resultaten, bv. behoud van Europese economische top 5 positie met duurzame en breed gedeelde groei. ○ Uitvoeringslijn Wonen moet minder ambitieus dan momenteel geformuleerd. Staat achter sterk stimulerende en faciliterende rol MRA, maar regie voeren geen taak MRA. Formele samenwerking moet lopen via huidige bestuurlijke besluitvormingsprocessen en kan plek krijgen binnen traject Verstedelijkingsstrategie. ○ Tevreden dat landschap sterker is opgenomen en aparte uitvoeringslijn krijgt. Landschap is USP van onze metropool mbt vestigingsklimaat, draagt bij aan kwaliteit leefomgeving en gezondheid inwoners. ○ Vindt inzet op ov-knooppunten belangrijk, mag meer aandacht naar uitgaan, eventueel in vorm aparte uitvoeringslijn. c) te beperken tot de inhoud (het wat); stelt voor om opdracht 0 te schrappen, zaken die er staan zijn randvoorwaardelijk, geen doel op zich, bovendien moet uitkomst MRA Evaluatie nog een plek krijgen; in convenant en niet in Agenda.	a) Zie punt 3 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg*, wordt verder ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. b) Zie punt 3, 4 en 7 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg*, wordt verder ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. c) De Agendacommissie is van mening dat opdracht 0 noodzakelijk is: Opdracht 0 bewaakt de samenhang tussen opdrachten 1, 2 en 3, onderliggende uitvoeringslijnen en het overkoepelende perspectief; zorgt voor expliciete aandacht voor lobby en samenwerking met externe partijen (triple helix); besteedt aandacht aan de essentiële voorwaarden voor goede samenwerking en democratische legitimiteit; zorgt ervoor dat aandacht voor de noodzaak de samenwerking te versterken (uitkomst evaluatie) niet verwatert; zie ook punt 1 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	3. Zorg voor samenhang • Kan zich vinden in werken met 3 inhoudelijke opgaven en het opnemen van uitvoeringslijnen ipv actielijsten. Programmatische opzet Agenda geeft overzicht en voldoende ruimte voor nadere uitwerking en invulling. • Vraagt aandacht voor samenhang tussen de 3 opdrachten. Overkoepelend perspectief ontbreekt. Evaluatie benoemt behoefte aan overkoepelende visie. Vindt visie niet juiste document, geeft te weinig richting aan netwerksamenwerking. Denkt dat verstedelijkingsstrategie het overkoepelende verhaal kan zijn waar we behoefte aan hebben; verstedelijkingsstrategie staat voor G&V boven/voor de 3 programma's [*redactie: waarschijnlijk wordt opdrachten bedoeld*]. Gedeelde strategie is nodig om samenwerking alle programma's inhoudelijk goed te kunnen laden.	Zie beantwoording 2c, zie ook punt 1 en 6 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	4. Ga uit van een evenwichtige verdeling	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de

	• Diversiteit is wat MRA aantrekkelijk maakt. Kracht en identiteit van deelregio's moet meer centraal staan in MRA-samenwerking, door uitgaan van kracht kunnen we vestigingsklimaat MRA duurzaam versterken. • Zet in op evenwichtige en duurzame spreiding wonen, werken en onderwijs over sterke en bereikbare deelregio's. Om zo potenties deelregio's optimaal te versterken. Draagt bij aan leefbaar houden MRA. • Door deelregio's te verbinden met hoogwaardig, duurzaam mobiliteitsnetwerk kan potentie van het geheel benut worden. Vraagt om schaalsprong OV voor de hele MRA, nu veel focus op Amsterdam. Vraagt meer aandacht voor verbinding buurregio's als Utrecht om netwerken goed aan te laten sluiten. 'Verbeteren 30-minuten-bereikbaarheid' vraagt schaalsprong OV én spreiding van functies.	uitvoering.
	5. Zorg voor goede vertegenwoordiging in alle opdrachten om diversiteit regio te borgen in opdrachten en uitvoeringslijnen; alle deelregio's vertegenwoordigd in alle bestuurlijke overleggen, zodra uitvoering nieuwe MRA Agenda start. Specifiek aandacht gevraagd voor samenstelling Agendacommissie en Platform Mobiliteit. Stelt voor Regiegroep en Agendacommissie samen te voegen.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	6. Samenwerking met Utrecht • Verbinding MRA en regio Utrecht (en ook tussen Amsterdam en stad Utrecht) cruciaal voor duurzame economische ontwikkeling Noordvleugel. Vraagt meer aandacht voor afstemming met Regio Utrecht, regio G&V werkt samen in beide regio's en kan en wil daarin verbindende rol vervullen. Bij uitwerken regionaal OV Toekomstbeeld was zeer weinig afstemming.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	7. Geeft aan trekkerschap te willen invullen voor de uitvoeringslijnen: • De MRA als netwerkorganisatie • Regionale economische strategie • Verstedelijkingsstrategie • Duurzame innovatieve mobiliteit • Wonen • Landschap • Cultuur • Fiets	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.

metropool
regioamsterdam

Deelregio IJmond

	Strekking reactie	Beantwoording
15. Deelregio IJmond		
	1. Spreekt verwachting uit dat Regiegroep en platforms op de hoogte worden gesteld van reactie, desgewenst met advies van agendacommissie (art 7.2 Convenant Versterking samenwerking MRA2016).	Zie oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg* en deze nota van beantwoording.
	2. Meldt dat Agenda belangrijk richtinggevend document is geworden, dat dient als leidraad voor de samenwerking komende 4 jaar. Bestuurlijke prioriteit (>) voor IJmond hebben (o = aanvullende opmerkingen): • Opdracht 1: > ontwikkelen knooppunt van energietransitie > Techport: versterken en uitbreiden van relaties bedrijven onderling en met kennis- en onderwijsinstellingen > Recreatie en toerisme in de IJmond. Karakteristieken recreatieve aanbond IJmond zijn belangrijk voor de MRA o schone economie = circulaire economie incl energietransitie o gezamenlijke economische strategie is meer dan spreiding economische dynamiek, daarbij horen ook actuele en gebruikelijke economische ontwikkelingen (zoals investeringsklimaat) o zorgen voor evenwichtige groei is economische opgave, niet opdracht 2 o versterken en spreiding toerisme is onderdeel thema economie, niet opdracht 2 o schappen p.15 1e bullet ambitie: "sturend voor lokaal beleid op het gebied van werkmilieus en plabeka", lokale bestuur is daarvoor verantwoordelijk. • Opdracht 2: > Werken aan transformatie bedrijventerreinen > Behoud unieke en diverse landschap van de IJmond, draagt bij aan kwaliteit van de leefomgeving voor de MRA o kern opdracht is woningbouwopgave, iedere deelregio heeft een eigen opgave o IJmond wil zich inspannen om druk op de woningmarkt te verlagen door extra woningen te bouwen (zie MRA Agenda van de IJmond, april 2019) o Vormgeven aan leefbaarheid (veiligheid, geluid, etc) vindt in 1e instantie plaats in de deelregio's. • Opdracht 3: > Versterking OV IJmond door moderne, snelle, rechtstreekse verbindingen, zoals light-rail, met andere MRA-gemeenten als onderdeel van het MRA netwerk > Versterking A9-corridor > Snelfietsnetwerk en behoud pontverbinding over het NZK o Voor bijdrage aan de MRA is goede bereikbaarheid van de IJmond naar andere regio's en vice versa essentieel ('30-minuten-bereikbaarheid') o opdracht 2 en 3 hebben flinke overlap, het is van belang deze onderwerpen meer gesplitst te houden; voor duidelijke balans en overzicht en sluit aan bij evaluatierapport, ook specifieke	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. Mbt laatste punt Opdracht 1: tekst is genuanceerd, zie ook punt 3 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*

	samenwerkingspartners bij dit onderwerp. ○ IJmond moet rechtstreeks in platform Mobiliteit vertegenwoordigd zijn wegens specifieke samenwerkingspartners, belang van het onderwerp in evaluatierapport, prioriteiten voor IJmond	
	3. IJmond kiest voor – in lijn met evaluatierapport en inbreng IJmond in regiegroep – aanbrengen focus in de veelheid van opgaven; focust op onderwerpen economie, ruimtelijke ordening en mobiliteit, wonen, duurzaamheid en landschap. Voor andere in de agenda geadresseerde onderwerpen gaat IJmond uit van subsidiariteit: deze worden in de eerste plaats in deelregio's of lokaal opgepakt. Indien noodzakelijk in verband met schaalgrootte en grensoverschrijdende gevolgen kunnen deze in MRA worden geadresseerd.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	4. Leidende principes: • Vindt leidende principes 'toekomstbestendig' en 'evenwichtig' leiden tot minder focus, principes komen nog terug in de opgaven. Dat is dubbel. • Samenwerking zou volgens IJmond het leidende (verticale) principe moeten zijn voor alle inhoudelijke opgaven; gelijkwaardigheid, respect, ieders inbreng meenemen, niet iedereen hoeft het met elkaar eens te zijn, samenwerken is ook discussie kunnen voeren.	De leidende principes geven richting aan de inzet van de MRA-samenwerking en worden vertaald binnen de opdrachten en uitvoeringslijnen, zie ook punt 3 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	5. Mbt evaluatie: • Constateert dat concept-Agenda 2.0 is voorgelegd voordat over aanbevelingen Evaluatierapport is besloten, planning is uitwerking aanbevelingen in feb2020 in de Regiegroep te bespreken. • Nog niet duidelijk is hoe Amsterdam verbindende rol gaat vervullen en hoe governance wordt ingevuld. IJmond ondersteunt uitspraak "samenwerking gaat niet uit van macht, maar van kracht." • Draagvlak en transparantie bij volksvertegenwoordigers is belangrijk, terwijl evaluatierapport stelt dat raden slecht zijn aangehaakt. Als lokale bestuur bevoegdheden behoudt, kan deze ook verantwoordelijkheid dragen richting raden.	Zie ook punt 1 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg*, wordt verder ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	6. Iedere deelnemer zou zich moeten herkennen in gemeenschappelijke koers, IJmond is het eens met behouden polycentrische karakter van de MRA en dat de diversiteit daarin elkaar versterkend is.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.

Deelregio Zaanstreek-Waterland

	Strekking reactie	Beantwoording
16. Deelregio Zaanstreek-Waterland		
	1. Onderschrijft wenselijkheid ambitieuze agenda en is bereid daaraan een substantiële bijdrage te leveren. Ambitieniveau onveranderlijk hoog. Agenda beslaat nog steeds veel onderwerpen en thema's, echte keuzes zijn nog niet gemaakt dus geen sprake van scherpe focus. Thema's tussen de uitvoeringslijnen zullen in uitwerking (flink) gaan schuren door tegengestelde belangen: flinke uitdaging.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	2. Keuzes voor bestuurlijke en ambtelijke energie; prioriteit ligt voor Zaanstreek-Waterland bij thema's Mobiliteit, Landschap en Wonen.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	3. Vraagt aandacht voor 'inclusieve metropool'. • Onderschrijft 2 leidende principes, maar term 'evenwichtig' meer verbloemend, dan eerder gebruikte term 'inclusieve metropool'. Gaat ervan uit dat niet betekent streven naar kansengelijkheid en ontplooiingskansen voor iedereen daarmee minder belangrijk wordt gevonden. Vindt het een regionale verantwoordelijkheid om te werken aan inclusieve metropool met keuzes tav arbeids-/onderwijsmarkt, wonen, mobiliteit. • Pleit voor meer aandacht voor de problematiek aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Samenwerking over grenzen arbeidsmarktregio's heen en leggen relaties met andere beleidsvelden (mobiliteit, verdeling woningbouw, kansengelijkheid in kwetsbare wijken) is van belang en belangrijke aanvulling op inspanningen gemeenten mbt sociaal domein. Regionaal en lokaal beleid vullen elkaar aan, • MRA sluit met deze agenda ook aan bij landelijke en internationale discussies: monitor brede welvaart van CBS of Sustainable Development Goals. Ondersteunt deze doorontwikkeling van harte.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	4. Bereikbaarheid: • Vraagt aandacht voor verbeteren van het mobiliteitssysteem met snelle fietsroutes en OV-verbindingen tussen Amsterdam-Noord, Zaanstad, Purmerend en Hoorn. • Daarnaast aandacht noodzakelijk voor gebieden die niet worden ontsloten door fietsnetwerk en/of OV. • Forensenverkeer neemt in intensiteit toe waardoor meerdere kernen langer en vaker slecht bereikbaar zijn. Vraagt meer aandacht voor maatwerk mbt mobiliteit en bereikbaarheid en relatie tussen deze onderwerpen, bv duurzame en toekomstbestendige oplossingen knelpunten N247.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, tekst onder opdracht 3 'Wat is er aan de hand?' is aangescherpt met meer aandacht voor het buitengebied.
	5. Landschap: • Benadrukt belang behoud en bescherming diversiteit van ons landschap, stelt voor om als een samenhangend vraagstuk op te pakken onder een stevig programma Metropolitaan Landschap dat gemeenschappelijk kader biedt, ook voor lobby en ondersteuning aan deelregio's. Constateert druk op landschap door ecologische ontwikkelingen (klimaatverandering, bodemdaling, stikstofdepositie, energietransitie) als economische groei (ruimteclaims woningbouwopgave, recreatie, bereikbaarheid). • Landschap prioriteit naast verstedelijkingsopgave en het expliciet uitwerken van Landschapsinclusief	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, mbt toerisme is de beschrijving van ontwikkelingen op het gebied van toerisme onder opdracht 2 'Wat is er aan de hand?' aangescherpt om ook de economische component goed aan bod te laten komen.

	Omgevingsbeleid. • Het valt op dat toerisme vooral wordt benaderd vanuit oogpunt leefbaarheid, waarschuwt dat economische component niet te veel wordt losgelaten.	
	6. Verstedelijking: • Zaanstreek-Waterland kent 2 Sleutelgebieden: ZaanIJ (transformatieopgave Havenstad, Achtersluispolder, Hembrugterrein en richting Kogerveld) en Purmerend (regionaal knooppunt als essentiële schakel in stedelijke ontwikkeling Purmerend; hangt nauw samen met ov-schaalsprong (transitie naar een duurzaam mobiliteitssysteem). • Kracht van de MRA is voor de hele regio van belang, krapte woningmarkt betreft niet alleen de benoemde sleutelgebieden, maar alle gemeenten Zaanstreek-Waterland. Die zijn op zoek naar mogelijkheden om druk op de woningmarkt en woningkrapte te verlagen; met sociale woningbouw, maar ook woningbouw voor lage- en middeninkomens en vrije vestiging. Wil het gesprek aan om te streven naar meer evenwichtigheid in de metropoolregio.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	7. Toekomstbestendigheid: • Transities die belangrijk zijn om op MRA-schaal op te pakken: energietransitie, arbeidsmarkt, landschap en wonen. Stevige regie vanuit de MRA is wenselijk, de complexe processen met veel onzekerheid vergen stevige programmatische aanpak. Innovatie en technologische ontwikkelingen moeten hierin meegenomen worden. • NZKG zal belangrijke rol in energievoorziening spelen (batterij van de regio), maar is slechts deel van de oplossing. Adviseert ook naar andere plekken in de regio te kijken, waar we de energietransitie tot uitvoering kunnen brengen. • Agenda biedt veel ruimte aan private partijen om de koers te bepalen, maar gemeenten kunnen mbt de ontwikkeling van warmtenetten publieke rol vervullen. Wil dat MRA rol oppakt om private partijen aan te laten haken om in gezamenlijkheid de energietransitie succesvol tot stand te brengen.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	8. MRA Agenda voorziet in procesvoorstel voor het formuleren van een visie, maar vindt het passender dat MRA Agenda gebaseerd wordt op deze visie; visie vormt uitgangspunt samenwerking, duidt kernwaarden en dient als kompas voor de uitwerking van de agenda en daar uitvolgende strategieën, programma's en acties.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, zie ook punt 1 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg*.
	9. Voor succesvolle uitvoering van de Agenda is het essentieel om functie en taakverdeling van Agendacommissie en Regiegroep opnieuw en nader te duiden.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	10. Betrokkenheid deelregio bij de MRA is groter dan ooit en ZW is ervan overtuigd dat deze nieuwe agenda dit alleen maar zal vergroten. Zowel bestuurlijk als ambtelijk kan de MRA komende tijd veel van ZW verwachten. Vraagt aandacht voor proces van besluitvorming, reactietermijn concept-Agenda te kort om alle raden goed te betrekken bij besluitvorming; vormt een risico voor democratische legitimiteit van de structuur van de MRA en daarbij behorende besluitvorming.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, zie ook punt 2 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	11. Gemeenten hechten belang aan gezamenlijke reactie als deelregio, wel enkele moties: Oostzaan (2 moties: 19M33 (a,b,c) en 19M35 (d)): a) Kernkwaliteit Landschap: behoud van natuur en landschap is van strategisch belang naast intrinsieke	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. Mbt punt c van Oostzaan: zie ook punt 3 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*

	waarde die natuur en biodiversiteit hebben. Verzoekt bij Rijk en EU te bepleiten dat Natura 2000-gebieden in MRA die status behouden. Verzoekt om erkenning van de spanning tussen behoud natuur en landschap, verbeteren toegankelijkheid ervan voor recreatie en toerisme en toenemende druk op landschap door bevolkingsgroei; en dat in goed overleg tot resultaten wordt gekomen die de kernkwaliteit niet aantasten. b) Woningnood: Benadrukt opgave woningbouw voor met name lage of middeninkomens, beperking mogelijkheden van de vele kleine kernen door bescherming natuur en landschap, dus ook aanzienlijk deel van die woningzoekenden aangewezen op stedelijke verdichting in de sleutelgebieden. Wil plan van aanpak voor samenwerking bij volkshuisvesting in de uitwerking van de Agenda. c) Wil dat de MRA raden en staten in positie brengt om lokale autonomie waar te kunnen maken en raden voortdurend mee te nemen in samenwerking op goed geplande momenten zodat zij kaderstellende rol kunnen vervullen. d) Verzoekt om duidelijkheid te geven over hoe ambitie versterken biodiversiteit samengaat met het verplaatsen van recreatie naar gebieden met hoge natuurwaarden, zoals Natura 2000-gebied 't Twiske (zoals aangeven in eerdere stukken MRA). Edam-Volendam (legt prioriteit bij thema's governance, wonen, werken, bereikbaarheid en energietransitie): a) Motie Agenda (104-2019): Aandacht in reactie ZW voor duurzame en toekomstbestendige oplossing voor knelpunten N247 bij Monnickendam en vooral Broek en Waterland om zo bereikbaarheid en ontsluiting oostelijk deel ZW te borgen. b) Motie mbt Evaluatie (104-2019): Roept college op onderstaande aanbevelingen evaluatie met grondige onderbouwing krachtig te verwerpen en kopie van deze motie te verspreiden onder raden deelregio ZW en staten NH met oproep geest van de motie te ondersteunen richting regiegroep en agendacommissie: o uitvoeringsprogramma's op te stellen met verregaande resultaatafspraken o Amsterdam krachtige leiderschapsrol te geven o De Vervoerregio op schaal van de MRA te brengen o Portefeuillehoudersoverleggen niet langer nodig te vinden o MRA-Invest als investeringsfonds op- en in te richten	
17. Gemeente Uitgeest (aparte brief, want neemt deel aan andere regionale verbanden/niet aan Zaanstreek-Waterland):		
	1. Herkent zich onvoldoende in karakteristiek Zaanstreek en Waterland, zoals beschreven op pagina 31. Wil dat Uitgeest daar apart wordt gekarakteriseerd.	In overleg met de contactpersoon voor deelregio Zaanstreek-Waterland is de deelregio-beschrijving aangescherpt.
	2. Keuzes: In aanvulling op reactie deelregio ZW: Bestuurlijke prioriteit voor Uitgeest ligt bij thema's mobiliteit, landschap, recreatie en toerisme.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	3. Bereikbaarheid: in aanvulling op reactie ZW, prioriteit ligt bij verbeteren mobiliteitssysteem met snelle fietsroutes en ov-verbindingen tussen Uitgeest, Zaanstreek-Waterland en Haarlem.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	4. Landschap: benadrukt de prioriteit van uitvoeringsvraagstukken landschap voor Uitgeest, in aanvulling op reactie ZW. Pleit voor landschap actiever en als samenhangend vraagstuk op te pakken.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.

	5. Toerisme: benadrukt zelfde punt als ZW; constateert dat wordt benaderd vanuit oogpunt leefbaarheid, economische component niet te veel loslaten	mbt toerisme is de beschrijving van ontwikkelingen op het gebied van toerisme onder opdracht 2 'Wat is er aan de hand?' aangescherpt om ook de economische component goed aan bod te laten komen.
	6. Vraagt aandacht voor goede monitoring van de uitvoering van de agenda en het betrekken en informeren van de raden.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, zie ook punt 4 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg*.
18. Gemeente Wormerland		
	1. Onderschrijft concept-agenda met paar aandachtspunten en wensen.	Wordt ter kennisgeving aangenomen
	2. Steunt brief weth. Van Doorninck van Amsterdam waarin meer aandacht gevraagd wordt voor landschap een leefkwaliteit. Heeft behoefte aan landschapsinclusief omgevingsbeleid, dit kan uitgewerkt worden in een 4e opdracht. Als er geen 4e opdracht komt, moeten landschap en leefkwaliteit vaste toetsstenen zijn in integrale afweging binnen de opdrachten. Bepleit dat natuur en landschap niet alleen waarde hebben om toeristische potentie, maar ook wegens intrinsieke ecologische waarde.	Zie punt 5 (*toevoegen nieuwe bestuurlijke opdracht leefkwaliteit?)* van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	3. Economisch perspectief staat goed beschreven, brede welvaart. Bepleit durf om grenzen aan de groei te stellen als mens en landschap daar duidelijk om vragen.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	4. Inwoners en voorkoming van tweedeling mogen nadrukkelijker centraal staan in afwegingen binnen de opdrachten.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	5. Opdracht 1: • uitvoeringslijn 4; doelen energietransitie vragen hoogste aandacht, terugdringen afval en zwerfafval moet uitdrukkelijk accent krijgen. • uitvoeringslijn 5; bepleit het voorkomen dat Huawei in de plannen wordt betrokken, gelet op machtspositie China.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, zie ook punt 8 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg*.
	6. Opdracht 2: • aandacht voor bodemdaling veenweidegebieden moet worden verbonden aan concreet actiepunt. • wil dat landschapsfonds en compensatie ook onderdeel uitmaakt van Agenda 2.0, voortzetting speerpunt uit de huidige agenda. • uitvoeringslijn 4; woningtekort moet worden opgelost, pleit voor circulaire nieuwbouw; opname nieuwbouw in het grondstoffenkadaster.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. Uitkomst van de verkenning naar het opzetten van een landschapsfonds (actie vorige MRA Agenda) is het opstellen van een investeringsagenda, zoals opgenomen onder uitvoeringslijn Landschap.
	7. Opdracht 3: • Uitvoeringslijn 2, fiets verdient prioriteit, fietsnetwerk belangrijk in landelijke gebieden om fiets aantrekkelijk alternatief te laten zijn. Plannen veel gericht op reizen van en naar Amsterdam en verbindingen binnen de stad. Wil meer aandacht voor mobiliteit binnen de regio's zelf. Fiets is daarin belangrijk. • Wil een actiepunt elektrische auto's en uitbreiding laadpalennetwerk in de uitvoeringslijnen. • Wil actiepunt: 'beperken mobiliteit'	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering. MRA-elektrisch (uitbreiding laadpalennetwerk) is opgenomen onder uitvoeringslijn 3 van opdracht 3. Beperken mobiliteit is onlosmakelijk onderdeel van uitvoeringslijn 1 en 3 onder opdracht 3, maar ook van de Verstedelijkingsstrategie.
	8. Governance: • Vraagt aandacht voor voldoende plek voor geluid kleinere gemeenten in debat, beleid en uitvoering. • Content met passages in agenda waarin democratische legitimiteit vergt dat besluitvorming plaatsvindt in raden en staten en dus dat MRA zelf niet besluitvormend is of gaat worden.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, tekst hoofdstuk 1 onder 'Democratische legitimiteit' is aangescherpt. Zie ook punt 1 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en*

	• Verantwoordelijkheid MRA is tijdige gecoördineerde voorbereiding van goede voorstellen aan deelnemende raden en staten en gecoördineerde uitvoering van besluiten. Wil dat raden en staten niet allen aangesproken worden op controlerende en faciliterende (budgetrecht) rol, maar ook op kaderstellende rollen. Wil laatste rol ook in agenda terugzien.	*vervolg.*
	9. Vindt periode wensen en opvattingen te kort voor zo'n belangrijk onderwerp, ziet 7 à 8 weken als fractie van de tijd voor ontwikkeling concept Agenda. Dringt aan op meer ruimte in de planning in het vervolg.	Zie punt 2 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
19. Gemeente Zaanstad (brief burgemeester Hamming aan de raad)		
	1. "Het college vraagt in het vervolg aandacht voor een helder proces rondom MRA-documenten. Graag zien wij ook duidelijkheid rondom de governance/organisatie van de MRA alvorens het met elkaar te hebben over de inhoudelijke MRA-Agenda 2.0. Namens u zal het college bij de MRA een voorbehoud maken bij de definitieve MRA Agenda 2.0, omdat wij graag nog met elkaar in gesprek gaan over de MRA Evaluatie."	Zie punt 1 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*

Deelregio Zuid-Kennemerland

	Strekking reactie	Beantwoording
20. Gemeente Bloemendaal		
	1. Waardeert concept, mooi document dat richting geeft aan samenwerking.	Wordt ter kennisgeving aangenomen.
	2. Vindt het belangrijk dat het behouden en versterken van het landschap is opgenomen in de agenda. Benadrukt uitdaging Bloemendaal om balans te vinden tussen toenemende recreatie en toerisme en behoud en versterking van het landschap.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	3. Mist concrete lijst van uitvoeringsgerichte acties. Jaarlijks werkplan met acties maakt aanpak minder concreet. Stelt voor meerjarige integrale actielijst vanuit mra-programma's op te stellen en deze te voorzien van meetbare resultaten en bestuurlijk trekkerschappen. Monitoring via stoplichtenrapportage.	Zie punt 4 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
21. Gemeente Haarlem		
	1. Veel waardering voor concept-Agenda, wel enkele punten ter verbetering	Wordt ter kennisgeving aangenomen.
	2. Mist bij klimaatadaptatie concrete doorvertaling naar de uitvoering bij de onderwerpen economie en mobiliteit om de opgave minder vrijblijvend te maken.	Tekst is aangepast, waarbij opgave klimaatadaptatie sterker terugkomt, ook onder opdracht 1 en 3.
	3. Roept op tot opstellen meerjarige integrale actielijst vanuit de MRA-programma's en deze te voorzien van meetbare resultaten en trekkerschappen. Actielijst monitoren met stoplichtenrapportage.	Zie punt 4 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	4. Vindt vertaling thema inclusiviteit naar bespreekpunten en uitvoeringslijnen ontbreken en benoemt dat daarmee kans dat voor dit thema acties worden geformuleerd kleiner. Bv afspraken over een evenwichtige spreiding van betaalbare woningen, programma voor voldoende beschikbaarheid van werk voor de onderkant van de arbeidsmarkt, match beschikbaarheid en bereikbaarheid van werk, maatregelen tegen vervoersarmoede en betaalbare energietransitie voor iedereen.	De uitvoeringslijnen worden uitgewerkt in jaarplannen, waarbij ook aangegeven moet worden welke bijdrage ze leveren aan de bestuurlijke opdracht en de overkoepelende ambitie van de MRA Agenda (internationale topregio met hoge leefkwaliteit door te werken aan een toekomstbestendige en evenwichtige metropool). Wordt verder ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	5. Haarlem draagt graag bij aan Programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid, MIRT en andere programma's van platform Mobiliteit. Hoort graag welke rol zij kan spelen in strategie en uitvoering van dit thema, mede ihkv de MRA evaluatie.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, specifiek de betrokkenen bij de uitwerking van de governance aanbevelingen.
	6. Mist behoud en versterking van biodiversiteit en natuurwaarden als uitgangspunt en het stimuleren van kringlooplandbouw.	Tekst is aangescherpt, versterken biodiversiteit is onderdeel landschappelijke opgaven en kringlooplandbouw komt in de definitieve MRA Agenda terug bij zowel opdracht 1 als 2 .
	7. Wil aandacht voor aanleg en onderhoud infrastructuur hoofdfietsroutes onder alle weersomstandigheden om gebruik fiets te stimuleren.	Zie punt 8 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	8. Mist ambitie om actief te zorgen voor een groeiend aandeel duurzame mobiliteit	Groei van het aandeel van duurzame vormen van mobiliteit (openbaar vervoer en fiets) is een van de beoogde effecten van de inzet op opdracht 3, uitvoeringslijn 1, 2 en 3 moeten daaraan bijdragen.
	9. Wil dat energietransitie alleen gebeurt met behulp van schone energie, dus geen gebruik houtige biomassa	Zie punt 8 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	10. Mist in deelregio beschrijving constatering dat de bereikbaarheid van de rest van de MRA vanuit de regio	In overleg met de contactpersoon voor deelregio Zuid-Kennemerland is

	(en vice versa) een knelpunt is voor behoud en versterking van de positieve kenmerken van de regio.	de deelregiobeschrijving aangescherpt.
	11. Aangenomen motie bij bespreking in raad: College wordt verzocht zich in te zetten voor lightrailverbinding langs de A9; benodigde vervolgonderzoek afronden in 2020, lobby-document opstellen met belang en toegevoegde waarde verbinding, werken aan brede coalitie voor realisatie.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
22. Gemeente Heemstede		
	1. Eigen focus Heemstede: • Landschappelijke kwaliteit/cultuurhistorie: o inzetten op een goed netwerk aan wandel- en (snel)fietsroutes o balans tussen recreatieve en toeristische ontwikkeling en behoud natuurwaarden Binnenduinrand • Mobiliteit: o behoud Heemstede-Aerdenhout als intercitystation en ontwikkeling tot ov-knooppunt o omlegging N201 als auto- snelbus- en snelfietsverbinding • Wonen: o regionale samenwerking tbv knelpunten woningbouw en mobiliteit o woningbouw en mobiliteit gaan samen o woningbouw is gericht op starters, ouderen bij voorkeur in middensegment om zo doorstroom te bevorderen, en op alternatieve woonvormen • Duurzaamheid: o stimuleren en verlagen energieverbruik is eerste stap o ihkv de regionale energie strategie (RES) moet de regio een realistisch bod uitbrengen o met regio inzetten op innovatie op het gebied van warmte, gezien beperkte mogelijkheden elektriciteit op te wekken • Werken: o behoud diversiteit bedrijvigheid, geen grootschalige bedrijvigheid; in Heemsteden moeten wonen en werken gecombineerd kunnen worden.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	2. Raad benadrukt dat groen, natuur en ruimte voor rust(recreatie)gebied even belangrijk zijn als woon- en werkfuncties. Heemstede vervult voor MRA functie als toegangspoort tot natuurgebieden binnen de Binnenduinrand en van groene, duurzame, historische en recreatieve oase. Verwijzing naar motie welke oproept de Heemsteedse functie als 'groene oase' keer op keer te onderstrepen, te hanteren en te verdedigen.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	3. College waardeert concept; goed resultaat om van complex geheel aan opgaven helder verhaal te maken met prettige vormgeving. Ziet dat eerdere opmerkingen regio over landschap, wonen en klimaatadaptatie zijn verwerkt in concept.	Wordt ter kennisgeving aangenomen.
	4. Mist concrete lijst van uitvoeringsgerichte acties. Jaarlijks werkplan met acties maakt aanpak minder robuust en consistent. Stelt voor meerjarige integrale actielijst van mra-programma's op te stellen en deze te voorzien van meetbare resultaten en bestuurlijk trekkerschappen. Monitoring via stoplichtenrapportage.	Zie punt 4 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	5. Vindt vertaling thema inclusiviteit naar bespreekpunten en uitvoeringslijnen ontbreken en benoemt dat daarmee kans dat voor dit thema acties worden geformuleerd kleiner. Bv afspraken over een	De uitvoeringslijnen worden uitgewerkt in jaarplannen, waarbij ook aangegeven moet worden welke bijdrage ze leveren aan de bestuurlijke

	evenwichtige spreiding van betaalbare woningen, programma voor voldoende beschikbaarheid van werk voor de onderkant van de arbeidsmarkt, match beschikbaarheid en bereikbaarheid van werk, maatregelen tegen vervoersarmoede en betaalbare energietransitie voor iedereen.	opdracht en de overkoepelende ambitie van de MRA Agenda (internationale topregio met hoge leefkwaliteit door te werken aan een toekomstbestendige en evenwichtige metropool). Wordt verder ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
23. Gemeente Zandvoort		
	1. Veel waardering, samenhangend verhaal. 2 punten.	Wordt ter kennisgeving aangenomen.
	2. Mist concrete lijst van uitvoeringsgerichte acties. Jaarlijks werkplan met acties maakt aanpak minder robuust en consistent. Stelt voor meerjarige integrale actielijst vanuit mra-programma's op te stellen en deze te voorzien van meetbare resultaten en bestuurlijk trekkerschappen. Monitoring via stoplichtenrapportage. Benadrukt belang raadsleden en bevolking te informeren over wat deelnemers in de MRA doen en bereiken.	Zie punt 4 van de oplegnotitie *Reacties op concept-agenda en vervolg.*
	3. Zandvoort draagt graag bij aan Programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid, MIRT en andere programma's van platform Mobiliteit. Hoort graag welke rol zij kan spelen in strategie en uitvoering van dit thema, mede ihkv de MRA evaluatie. Zandvoort is voorstander van verbreden platform mobiliteit en opschalen vervoerregio naar MRA niveau.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, specifiek de betrokkenen bij de uitwerking van de governance aanbevelingen.
	4. Benoemt dat het dringend gewenst is in 2020 een onafhankelijk onderzoek te starten naar knelpunten in de Oost-West (weg)verbindingen alsmede het functioneren van het gehele mobiliteitssysteem in Zuid-Kennemerland te monitoren in zowel de regio als - in het bijzonder- de bereikbaarheid van de kust. Doel, een integrale aanpak en prioriteitsstelling voor het oplossen van de geconstateerde knelpunten in de bereikbaarheid van de regio met alle modaliteiten zowel voor de dagelijkse woon-werkpendel als voor de (toeristische) bereikbaarheid van de kust.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.

metropool
regioamsterdam

Ontvangen reacties externen

1. Waternet (Peter Smit, lid DB waterschap Amstel, Gooi en Vecht, mede-bestuurlijk trekker programma MRA Klimaatbestendig)		
	1. Klimaatadaptatie staat terecht benoemd als urgente opgave en is onderdeel van 1 van de 2 leidende principes (toekomstbestendige metropool). Urgentie zou echter nadrukkelijker aandacht moeten krijgen, door: • Als onderbouwing van de urgente opgave op te nemen dat investeringen in mobiliteit, wonen en werken teniet gedaan worden als deze worden getroffen worden door extreme weersomstandigheden en overstromingen • Klimaatbestendigheid concreet door te vertalen in de uitvoeringslijnen. Deze doorvertaling is enigszins uitgewerkt in het onderwerp woningbouw, maar mist bij economie en mobiliteit. Hierbij gaat het vooral om de klimaatbestendigheid van vitale en kwetsbare functies, zoals wegen, nutsvoorzieningen en ziekenhuizen. 2. Denken graag mee, bijvoorbeeld in de vorm van concrete tekstvoorstellen.	Tekst is aangepast, waarbij opgave klimaatadaptatie sterker terugkomt, ook onder opdracht 1 en 3.
2. Amsterdam Economic Board (Nina Tellegen, directeur)		
	1. Herkent de 4 opdrachten, veel raakvlakken tussen agenda en Board uitdagingen Mobiliteit, Energie, Circulair en Talent.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	2. Analyseert graag welke rol Board in de uitvoering van MRA-programma's kan nemen. Wil elkaars krachten daarbij optimaal inzetten: • kracht MRA: lokale kennis, democratische legitimiteit, gezamenlijke kracht • kracht Board: flexibiliteit en vooruitstrevend triple helix netwerk	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering, specifiek aan betrokkenen bij de uitwerking van de governance-aanbevelingen.
	3. Denkt graag mee hoe innovatie (nieuwe technologie, AI en Data) in te zetten voor MRA-programma's	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	4. Ziet belang van gezamenlijke marktkracht van MRA-partijen, bijv rondom inkopen. Gaat graag in gesprek hoe deze niet alleen in te zetten voor circulaire economie, maar ook bijv rondom logistiek en energie.	
	5. Ziet uit naar Invest-MRA en bereidt zich voor om met Invest-MRA samen te werken.	
	6. Blij met aandacht voor energie-infrastructuur, zorgen hierover worden geuit in Boardvergaderingen. betrouwbare energie-infra is belangrijke voorwaarde voor florerende economie. Board werkt aan innovatie en besparing in ICT van dataverkeer tbv reductie CO2-uitstoot en belasting stroomnet.	
	7. Ook de Uitdagingen Digitaal en Gezondheid en programma's TechConnect en Amsterdam Smart City blijft Board rekenen op enthousiaste bijdrage MRA of individuele overheden.	
	8. Inz spreiding economische activiteiten verwijst Board naar het advies 'een gedistribueerd perspectief' van de International Advisory Board (onderdeel Amsterdam Ecnomic Board).	
	9. Board wil haar agendazettende rol versterken, nodigt MRA uit urgente en vaak schurende thema's in te brengen voor gesprek met bedrijven, kennisinstellingen en overheden. Board zet daarbij Boardscenario's, FutureLabs, trendanalyse, internationale blik en kennisportaal Insights in.	
	10. Rekent op 4 overheidsleden van de Board om relatie tussen Board en de MRA-overheden vorm te geven.	

3. ORAM		
	1. Ziet het belang van regionale samenwerking en is voorstander verregaande samenwerking om uitdagingen groei MRA op thema's ruimte, woningbouw, mobiliteit en economie aan te kunnen.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	2. Samenwerking moet meer zijn dan som der delen, eigenaarschap en slagkracht zijn cruciaal om doorbraken te creëren die nodig zijn.	
	3. Blij met ambitieuze samenwerking, maar veel acties in agenda zijn gericht op ontwikkeling van visie of strategie, ORAM zou graag meer daadkracht zien. Bovendien zouden visies en strategieën moeten fungeren als leidraad voor gemeentelijk beleid.	
	4. Vraagt daarnaast aandacht voor een slagvaardig MRA Bureau met mandaat om te zorgen voor slagkracht.	
	5. Samenbindende visie op regio en samenwerking lijkt goed initiatief. Juicht toe dat meer verbindingen met niet-overheidspartners (waaronder bedrijfsleven) worden gelegd, maar dat gaat verder dan alleen via de Amsterdam Economic Board. Juist ondernemersverenigingen, waarbij vele bedrijven in Amsterdam en MRA zijn aangesloten, zijn in staat om zaken in beweging te brengen.	
	6. Ziet rol voor MRA in verlichten ruimtedruk op Amsterdam, in lijn met conclusie bedrijventerreinenstrategie Amsterdam en rapport ORAM 'werken aan een nieuw Amsterdam'. Amsterdam heeft binnen gemeentegrenzen niet meer genoeg ruimte om plekken om te werken te accommoderen. Amsterdam moet een schaalsprong maken van stad naar metropool. Schaalsprong geldt ook voor mobiliteitsoplossingen van gemeentelijke naar regionale schaal; een nieuw systeem waarbij regionale verbindingen tussen Amsterdam en de metropoolregio drastisch verbeteren,	
4. Regio Alkmaar		
	1. Agenda beschrijft dat MRA is geen eiland is, maar in verbinding met omringende regio's waardoor ontwikkelingen daar effect kunnen hebben op de MRA en andersom.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	2. Ziet kansen elkaar te versterken met aanpak van in agenda geschetste opgaven. Werkt nu al samen op vlak wonen, mobiliteit (OV-Toekomstbeeld), toerisme, Taskforce 5G. Ziet zichzelf graag terug in nieuwe agenda als onderdeel van de oplossing, als partner in behalen van de doelstellingen voor de regio.	
	3. Focusagenda Regio Alkmaar 2019-2022 • Regio (bijna 300.000 inwoners) bestaat uit 7 gemeenten: Alkmaar, Bergen, Castricum, Heerhugowaard, Heiloo, Langedijk en Uitgeest. Scharnierpunt MRA en Noord-Holland-Noord. • Verstevigde regiosamenwerking met focus op 3 thema's: bereikbaarheid, wonen en energie-innovatie. Biedt ook kansen voor de MRA.	
	4. Uit de wil om samen te werken vanuit zelfbewuste, vitale en dynamische regio. Roept op om gesprek over gezamenlijke plannen.	
5. Regio West-Friesland		
	1. Regio West-Friesland (7 gemeenten) maakt als satelliet-regio deel uit van het daily urban system dat de MRA complementeert (forensen, goederen, diensten). Trend van digitalisering en globalisering vereist adaptief handelen en nog meer samenwerken tussen regio's en gemeenten. Wil graag in gesprek over hoe regio West-Friesland kan bijdragen aan de uitdagingen waar de MRA voor staat.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.
	2. Kwaliteiten West-Friesland: Ligging aan Markermeer en IJsselmeer, vitale agrarische sector, historische	

	steden, aantrekkelijke landschappen, sterke ondernemersgeest en zeer goed arbeidsethos. Breed scala bedrijvigheid, uitgebreid recreatief en toeristisch aanbod. Met ov 30 minuten van Amsterdam Centraal. Woonklimaat en toeristische potentie worden komende jaren versterkt door aanleg grootste stadsstrand van Nederland in Hoorn. Ambitie: uitgroeien tot een van de aantrekkelijkste regio's van Nederland.	
	3. Pact 7.1: 7 gemeenten, 1 geluid; samen met triple helix. Inzet op economische, sociale en ruimtelijke structuurversterking. Ruimte en flexibiliteit voor ondernemerschap, nieuwe economie en innovatie. Versterken agribusiness, maakindustrie en mkb en aanbieden passend onderwijs. Meer benutten recreatieve potentie kust en steden en rijke cultuurhistorie. Bieden van extra onderscheidende woonmilieus voor alle doelgroepen. Vormgeven aan de energietransitie.	
	4. Regio's buiten MRA spelen niet te onderschatten rol voor agglomeratiekracht en concurrentiepositie MRA. Biedt mogelijkheden om (economische) functies efficiënt aan elkaar te knopen. Concrete voorbeelden om het netwerk te versterken (als 2e ring om Amsterdam, incl ov): • Versterken corridor A7 • Hoornse Lijn • Verdubbeling Houtribdijk Ook met woningbouw kan de regio een bijdrage leveren aan de uitdaging van de MRA; 16.000 woningen waarvan belangrijk deel binnenstedelijk en bij ov-knooppunten.	
	5. Wil graag structureel in gesprek, zowel ambtelijk als bestuurlijk, over verder versterken gezamenlijke agglomeratiekracht.	
6. Veiligheidsregio (Ron Beij)		
	1. De Veiligheidsregio's zijn overheidsinstanties waarvan het bestuur gevormd wordt door de burgemeesters van de betrokken gemeentes. 2. Valt op dat de Veiligheidsregio nergens wordt genoemd, terwijl fysieke veiligheid zeker een rol speelt bij de energietransitie, klimaatadaptatie, circulariteit, verstedelijking en mobiliteit. Thema's die nadrukkelijk aan de orde zijn binnen de MRA. 3. Graag willen wij betrokken worden bij het netwerk en de discussies binnen de MRA zodat Fysieke Veiligheid een plaats kan krijgen bij de bespreking van de genoemde thema's.	Wordt ter kennisgeving aangenomen en gedeeld met betrokkenen bij de uitvoering.

Metropoolregio Amsterdam

Internationale topregio met hoge leefkwaliteit

metropool regioamsterdam

Agenda voor een toekomstbestendige en evenwichtige metropool

2020-2024

Verantwoording

De MRA Agenda is opgesteld in opdracht van de Agendacommissie van de MRA en is in een interactief proces met bestuurders, raden en Staten tot stand gekomen.

Na het startschot bij het MRA Congres van oktober 2018 zijn bij de bestuurlijke platforms en in de deelregio's signalen opgehaald over de wensen en verwachtingen ten aanzien van de nieuwe agenda. Een belangrijke stap daarbij was de Discussienotitie: op weg naar de MRA Agenda 2.0, die in het voorjaar van 2019 uiteindelijk in totaal met zo'n driehonderd raads- en Statenleden en bestuurders is besproken. Ook door derden is op de discussienotitie gereageerd, zoals door de Amsterdam Economic Board en door ORAM, de koepelorganisatie van bedrijven- en ondernemersverenigingen in de regio Amsterdam.

De rijke oogst die dit heeft opgeleverd, is vertaald naar een concept-agenda. In het najaar van 2019 is deze, na een ronde in de platforms, ter reactie voorgelegd aan de raden en Staten van de MRA-overheden. Ook in deze ronde zijn reacties van derden ontvangen, waaronder van de aangrenzende regio's West-Friesland en de regio Alkmaar.

Het resultaat van al deze betrokkenheid en inbreng is de MRA Agenda 2020-2024: een gezamenlijke agenda met vraagstukken en opdrachten die de MRA-samenwerking de komende periode inhoud geven.

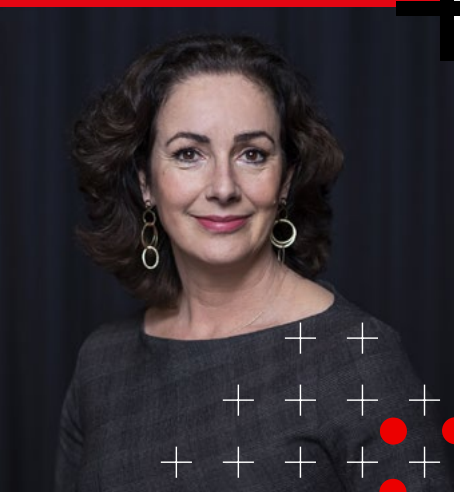

Voorwoord

Vier jaar geleden is de eerste MRA-agenda gepresenteerd. Door de crises stonden huizen onder water, waren de budgetten geslonken en hadden mensen hun baan verloren. De eerste agenda richtte zich daarom op het versterken van de economische positie van de regio. We wilden bij de top vijf regio's van Europa horen.

Vier jaar later zien we dat de wereld is veranderd. De groei is harder gegaan dan verwacht. Traditionele parameters laten een ongekend succes zien. Het gemiddeld inkomen, het aantal toeristen en de bouwproductie zijn nog nooit zo hoog geweest. Aan de andere kant zijn we ons steeds meer bewust van de keerzijde van succes. Stijgende huizenprijzen zorgen ervoor dat wonen in de stad van je keuze geen automatisme meer is, het idyllische cafeetje aan de haven is inmiddels ook in het buitenland bekend en files en overvolle metrostellen zijn eerder regel dan uitzondering.

Bovendien komen we er steeds meer achter dat de wijze van ons bestaan de planeet uitput en ons fragiele evenwicht met de natuur verstoort. Dit zorgt voor nieuwe uitdagingen. We zullen ons moeten wapenen tegen klimaatverandering. Een warme zomer is niet alleen iets om naar uit te zien, maar ook reden tot zorg. Waar we altijd land op water wonnen, zullen we serieus moeten nadenken over hoe we land weer water kunnen laten zijn. Ook moeten we kijken naar het verkleinen van onze voetafdruk. Onze voorgangers bouwden ooit meer dan duizend molens in de Zaanstreek alleen, onze generatie zal hetzelfde moeten doen. Niet van hout, maar van metaal.

Om deze, soms nieuwe, uitdagingen het hoofd te bieden, hebben we gezamenlijk een nieuwe strategische agenda voor de komende vier jaar geformuleerd. In de agenda wordt welvaart niet meer uitgedrukt in banen en inkomen alleen, maar ook in toekomstbestendigheid en kwaliteit van leven. We proberen de lastige onderwerpen beet te pakken, wetend dat we het hier niet direct over eens zijn. Maar een regio met zo veel bruggen, herbergt ook goede bruggenbouwers. We weten namelijk dat het succes van de ene gemeente ook het succes van de andere is. Inwoners houden zich immers niet aan grenzen.

Bruggen alleen zijn niet genoeg. Nieuwe uitdagingen vragen nieuwe oplossingen. Deze nieuwe agenda 2020-2024 legt niet alleen de bestaande plannen vast, ze is ook de bezegeling van de gezamenlijke zoektocht naar oplossingen. Samen werken we aan een toekomstbestendige en evenwichtige metropoolregio.

Femke Halsema
Voorzitter van de Metropoolregio Amsterdam (MRA)

februari 2020

Inhoudsopgave

1 De basis voor samenwerking 5

- De Metropoolregio Amsterdam
- We staan voor urgente, grote en complexe opgaven
- Samen bepalen we de toekomst
- De MRA verbindt en versterkt
- Ambitieuze samenwerking
- Democratische legitimiteit

2 Werken aan de Metroppolregio Amsterdam 10

- Twee leidende principes: toekomstbestendige metropool en evenwichtige metropool
- Vier bestuurlijke opdrachten
- Opdracht 0: De samenwerking verder versterken
- Opdracht 1: Werk maken van een veerkrachtige, inclusieve en schone MRA-economie
- Opdracht 2: Bouwen voor de woningbehoefte en met groei de leefkwaliteit van het geheel versterken
- Opdracht 3: Vaart maken met het metropolitaan mobiliteitssysteem
- Overzicht opdrachten en uitvoeringslijnen

3 Werkwijze MRA Agenda 33

Interview: Commissarissen van de Koning in de MRA 36

4 Over de MRA en de 7 deelregio's 38

Bijlage: De MRA en de Sustainable Development Goals 48

Colofon 49

1 De basis voor samenwerking

De Metropoolregio Amsterdam

In het dagelijks leven houd je geen rekening met gemeentegrenzen. Je woont bijvoorbeeld in Amstelveen, werkt in de binnenstad van Amsterdam, fietst in het weekend langs de Amstel naar Uithoorn, voetbalt zondag uit tegen Almere City, gaat in de zomer naar Wijk aan Zee en bezoekt je familie in Purmerend. En als je in het buitenland met vakantie bent en mensen vragen waar je in Nederland woont, dan zal je al snel de naam Amsterdam gebruiken.

Rondom Amsterdam ontwikkelt zich een metropool van formaat, die zich uitstrekt van Zandvoort tot Lelystad, van Heemskerk tot Hilversum en van Beemster tot Haarlemmermeer. Een regio met zowel grootstedelijke als suburbane en dorpse karakteristieken. Die een hoge leefkwaliteit biedt met een rijk palet aan woonmilieus, een aantrekkelijk stedelijk voorzieningenaanbod en volop recreatiemogelijkheden in het gevarieerde buitengebied dat overal nabij is. Een stedelijke regio die functioneert als één grote stad met 2,5 miljoen inwoners, 300.000 bedrijven en 1,5 miljoen banen. Een regio die een van de economische groeimotoren en belangrijkste sociale knooppunten van Nederland is en die meedoet in de internationale top.

De MRA heeft een sterke band met de direct omliggende regio's. Daar wonen mensen die in de MRA werken, er zijn bedrijven gevestigd die producten en diensten leveren aan inwoners en bedrijven in de MRA en op het gebied van vrije tijd is er ook veel onderling verkeer. In economisch opzicht is de uitwisseling met de regio Utrecht, regio Eindhoven en de regio Rotterdam-Den Haag van groot belang. Een regio die meedoet in de internationale top is natuurlijk ook sterk verbonden met de rest van de wereld. Schiphol en de haven spelen daar een rol in, maar belangrijker nog zijn de inwoners van de MRA. Met een bevolking met meer dan 180 nationaliteiten en sterke internationale oriëntatie is de andere kant van de wereld nooit ver weg.

De verbondenheid van de regio is niet nieuw

Wie rond 1650 de Zaanstreek bezocht, zag een landschap van honderden molens, ontstaan doordat steden als Amsterdam en Edam machinaal houtzagen tegenhielden. Een inwoner van het Gooi was al even bekend met Amsterdam: rijke regenten als Cornelis Tromp bouwden hier hun buitens en in het gebied verschenen overal vaarten als gevolg van de zandwinning voor de Amsterdamse stadsuitbreiding. Achterkleinkinderen van deze generatie zagen de verbindingen tussen de verschillende gemeenten letterlijk versterkt worden. In de 19e eeuw verbindt de eerste spoorlijn van Nederland Amsterdam en Haarlem. Ook hoeven schepen uit Amsterdam niet meer helemaal langs Den Helder. Zij varen nu langs Velsen en IJmuiden door het Noordzeekanaal. Naast nieuw water, werd overal in de regio nieuw land aangelegd om daarmee ruimte te bieden aan een groeiende bevolking en aan de groei van landbouw en industrie; eerst de Beemster, later de Haarlemmermeerpolder en meer recent de Flevopolder.

Ook de regionale samenwerking kent een lange geschiedenis. Al zeker sinds de 17e eeuw werken de overheden in het gebied met elkaar samen aan vraagstukken die de gemeente- of provinciegrens overstijgen. Sinds de jaren '90 van de 20e eeuw gebeurt dat onder de vlag van de Metropoolregio Amsterdam.

We staan voor urgente, grote en complexe opgaven

De metropoolregio omspant het *daily urban system* van Amsterdam, ruwweg het gebied waarbinnen het meeste dagelijkse woon-werkverkeer plaatsvindt. Binnen dit gebied zijn er op allerlei terreinen – bereikbaarheid, arbeidsmarkt, woningmarkt – onderlinge afhankelijkheden. Wat de ene gemeente doet, heeft invloed op de andere.

Het internationale succes van de stad Amsterdam – die tegenwoordig steevast hoog op de lijstjes van 'global cities' prijkt – zorgt voor groei van werkgelegenheid waar de hele regio van profiteert. Tegelijkertijd versterkt dit succes een aantal grote en complexe opgaven waar de metropoolregio voor staat. De woningmarkt staat onder hoogspanning, de tekorten op de arbeidsmarkt lopen op, op diverse plekken zorgt toerisme voor overlast en verminderde leefbaarheid, het mobiliteitssysteem heeft haar grenzen bereikt en de sociaaleconomische verschillen binnen de regio groeien. Daarbovenop komen nog de transitieopgaven, die net zo urgent, complex en omvangrijk zijn.

De bevolking van de MRA groeide de afgelopen jaren met 20.000 tot 25.000 inwoners per jaar, waarbij het grootste deel voor rekening van Amsterdam kwam. De druk op de Amsterdamse woningmarkt beïnvloedt de regionale woningmarkt en leidt tot verdringingseffecten die ook elders in de regio voelbaar zijn. Er is een proces van uitsortering gaande, waarbij in sommige gebieden sprake is van een hoge concentratie van kwetsbare huishoudens en weinig verbinding met de regionale dynamiek. De groei van werkgelegenheid concentreert zich ook in Amsterdam en draagt

bij aan een groeiend aantal verkeersbewegingen van en naar Amsterdam. Zodanig, dat grote knelpunten in de regionale bereikbaarheid ontstaan. In diverse gebieden neemt de druk op stedelijk groen en waardevolle landschappen met bevolkingsgroei en woningbouw toe. En het fenomeen 'overtoerisme' wordt met 25 miljoen overnachtingen per jaar op steeds meer plekken in de regio voelbaar. De geschetste ontwikkelingen bedreigen de hoge leefkwaliteit van de regio en daarmee uiteindelijk ook de internationale concurrentiepositie. De ontwikkelingen vragen op meerdere facetten een soort schaalsprong, om meer spreiding van dynamiek en om meer integratie van de regio als geheel.

Daarbij komt dat klimaatverandering, met het vaker voorkomen van extreem weer en de sneller dan voorspelde stijging van de zeespiegel, steeds tastbaarder wordt. De eerder geformuleerde ambitie van de MRA-samenwerking om te werken aan de Metropoolregio Amsterdam als duurzame hotspot waar nationale ambities worden geconcretiseerd, wordt steeds minder vrijblijvend. We moeten nu forse stappen zetten om de energietransitie, de circulaire economie en klimaatadaptatie waar te maken. Alleen dan is een klimaatneutraal en klimaatbestendig Nederland met een volledig circulaire economie in 2050 een reëel perspectief.

Tot slot vormen technologische innovaties en digitalisering een uitdaging. Om het economisch succes te bestendigen, moet de regio op dit vlak koploper zijn. Ondanks de goede uitgangspositie van de regio, staat het succes onder druk. De regio zal werk moeten maken van een toekomstbestendige arbeidsmarkt, waarin werkenden snel nieuwe kennis en vaardigheden kunnen ontwikkelen. Tegelijkertijd brengen technologische innovaties een grote mate van onzekerheid met zich mee en vraagt dit wendbaarheid en flexibiliteit van overheidsbeleid.

De Metropoolregio Amsterdam gedijt in een internationale dynamiek. De bevolkingsgroei wordt momenteel veroorzaakt door buitenlandse migratie. De economie draait op de internationale positie van de regio, die in belangrijke mate wordt bepaald door de mainports Schiphol, de haven en het digitale knooppunt AMS-IX. Hoe het met de regio gaat, is zodoende in grote mate afhankelijk van nationaal beleid ten aanzien van immigratie en buitenlandse handel. Daar kunnen we als regio nog enige invloed op uitoefenen. Niet beïnvloedbaar zijn (plotselinge) veranderingen in de geopolitieke context en economische conjunctuur. Gezien recente ontwikkelingen zijn dergelijke veranderingen een reëel scenario waar we rekening mee moeten houden.

Samen bepalen we de toekomst

Veel uitdagingen waar de Metropoolregio Amsterdam voor staat, vragen om een regionale aanpak. Alleen samen kunnen we ze het hoofd bieden. De complexiteit van de uitdagingen is groot en de reikwijdte van de uitdagingen is regionaal. Zo functioneren woning- en arbeidsmarkt regionaal. Binnen de regio is sprake van onderlinge afhankelijkheid en verwevenheid. Onze geschiedenis leert dat het succes van de regio altijd een samenspel van meerdere kernen is geweest. Ook nu heeft het internationale succes van Amsterdam haar weerslag op de regio en wordt de aantrekkingskracht van Amsterdam voor een groot deel bepaald door een goed functionerend omliggend gebied. De MRA

is meer dan de som der delen. Het succes van de regio wordt bepaald door de functionele, culturele én institutionele samenhang.

Zorgen voor een goed functionerende metropoolregio is zodoende een gedeelde verantwoordelijkheid. Een verantwoordelijkheid die niet licht is, gezien de opgaven waar we voor staan en het grote nationale belang van de Metropoolregio Amsterdam. Het is een van de economische groeimotoren en sociale knooppunten van Nederland. Hoe het de regio vergaat, is in grote mate bepalend voor de nationale welvaart.

De MRA-samenwerking is de regionale samenwerking tussen overheden, waar 32 gemeenten, de provincies Noord-Holland en Flevoland en de Vervoerregio Amsterdam aan deelnemen. Als overheden kunnen we met regionale samenwerking het verschil maken, maar we hebben daar wel anderen bij nodig. Samen met het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen, sociale ondernemers en inwoners van de Metropoolregio Amsterdam bepalen we de toekomst van onze regio. Ook het Rijk en de waterschappen zijn onmisbare partners in het behalen van de doelstellingen voor de regio.

De MRA verbindt en versterkt

Met de MRA-samenwerking bundelen we de overheidskracht binnen de regio en zijn we samenwerkingspartner voor partijen op gemeentegrens-overstijgende onderwerpen die raken aan de internationale concurrentiepositie en leefkwaliteit van de regio. Daarbij zijn economische ontwikkeling, ruimtelijke ordening en mobiliteit voor de hand liggende onderwerpen, net als de met deze onderwerpen verweven thema's als wonen, landschap, energietransitie, circulaire economie, klimaatadaptatie, toerisme, cultuur en voorzieningen.

Op deze thema's hebben gemeenten, provincies en de Vervoerregio wettelijke taken en verantwoordelijkheden. In MRA-verband werken we samen om de slagkracht van de afzonderlijke deelnemers te versterken. En waar diverse deelnemers specifieke expertise in huis hebben, benutten we die voor het geheel. Onze regionale samenwerking kan verscheidene functies vervullen.

Functie	Doel
Lobby	Beleid van andere partijen beïnvloeden
Analyse, visie en strategiebepaling	• Via onderzoek en monitoring, nieuwe opgaven en oplossingsmogelijkheden in beeld brengen • Gezamenlijke koers als basis voor lokaal/provinciaal beleid • Afspraken maken met partners* op basis van gedeelde agenda's
Netwerken, kennisuitwisseling en afstemming	• Partijen bijeenbrengen en verbindingen leggen • Kennisuitwisseling om op basis van vrijwilligheid gelijke koers in te zetten • Kennisuitwisseling met partners* t.b.v. vergroten efficiëntie MRA-samenwerking en afzonderlijke deelnemers
Incubator (financiering, investeringsfonds, *launching customer*)	• Gewenste ontwikkelingen aanjagen • Als afnemer van producten/diensten gewenste ontwikkelingen aanjagen
Uitvoering en realisatie	• Zorgen voor voldoende kennis en capaciteit voor ingewikkelde en bovenlokale opgaven • Met gezamenlijke marketing & acquisitie investeringen en/of specifieke doelgroepen aantrekken, mogelijkheid om brede palet van de MRA onder de aandacht te brengen • Aanpak ontwikkelen als basis voor lokaal beleid/uitvoering

** partners zijn andere overheden – zoals het Rijk, waterschappen of andere stedelijke regio's – bedrijfsleven, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties, etc.*

Ambitieuze samenwerking

Als deelnemers van de MRA-samenwerking zien we het belang in van ambitieuze regionale samenwerking, een samenwerking die meer is dan een optelsom van lokale belangen. De huidige uitdagingen vragen op diverse onderwerpen een heldere *gezamenlijke* koers. Tegelijkertijd gaan de vraagstukken waar de MRA voor staat niet alleen over ruimteclaims en geld, maar ook over waarden. Over de invulling en vertaling van deze waarden naar de regionale en lokale praktijk zal er altijd sprake zijn van verschillende (politieke) inzichten. Iets wat in een regio met grote en kleinere gemeenten en verschillende lokale uitgangssituaties niet vreemd is. Gemeenten zullen hier speelruimte willen houden. De MRA Agenda biedt de basis om ook de moeilijke gesprekken met elkaar te voeren. Bij tegengestelde belangen benutten we de MRA-samenwerking als platform om met elkaar in gesprek te gaan. Een gesprek waarbij oog is voor elkaars positie en ruimte voor verschillende belangen. Met bestuurlijk lef en samenspel zullen we moeten komen met gedragen oplossingen voor onze opgaven. Soms kan er sprake zijn van enkele deelnemers die op een bepaald onderwerp het initiatief nemen, waarbij andere niet meedoen of later aansluiten. Dat zal dan wel uitkomst zijn van een gezamenlijk gesprek.

Ook in de samenwerking met partners als het Rijk, waterschappen, bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties willen we een stap voorwaarts zetten. Met de agenda wordt ingezet op gezamenlijk optrekken met partners waar mogelijk, aangezien dit de slagkracht vergroot. Dit uit zich erin dat activiteiten die de we als MRA ondernemen in veel gevallen samenwerkingen met partners zijn. Zo kan een activiteit een coproductie zijn, kan de MRA opdrachtgever zijn of participeert de MRA in een brede coalitie. De Amsterdam Economic Board speelt hierbij, als verbinder tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden, een belangrijke rol.

Veel van de opgaven waar de regio voor staat zijn niet alleen van toepassing op de Metropoolregio Amsterdam, maar ook op andere stedelijke regio's. Bovendien is de MRA geen eiland en staan we in verbinding met de ons omringende regio's. Ontwikkelingen die daar spelen, kunnen ook effect hebben op onze regio en andersom. Daarom kan samenwerking met de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag (MRDH), Brainport en Metropoolregio Eindhoven, U10 (regio Utrecht) en zelfs internationale uitwisseling tussen de MRA en andere stedelijke regio's relevant zijn.

Democratische legitimiteit

De MRA-samenwerking is een bestuurlijke samenwerking. Dat betekent dat gezamenlijke inspanning plaatsvindt op basis van bestuurlijke instemming van de afzonderlijke deelnemers. Deze bestuurders krijgen kaders mee van en leggen verantwoording af aan hun gemeenteraad of Provinciale Staten. Uitwerking van MRA-afspraken naar gemeentelijk en provinciaal beleid is een eigen verantwoordelijkheid, waarbij raden en Staten hun eigen afweging maken. Op deze manier wordt de democratische legitimiteit van de samenwerking geborgd.

2 Werken aan de Metropoolregio Amsterdam

Met deze agenda werken we als overheden aan het versterken van de Metropoolregio Amsterdam als een internationale economische topregio met hoge leefkwaliteit. Dat doen we door te investeren in een toekomstbestendige en evenwichtige metropool.

Twee leidende principes

Net als in de eerste MRA Agenda richt onze samenwerking zich op het versterken van de internationale positie van de MRA als economische topregio met hoge leefkwaliteit. De MRA staat echter voor urgente, grote en complexe opgaven waardoor deze positie en de leefkwaliteit onder druk komen te staan, en daarmee het welvaarts- en welzijnsniveau van de mensen die hier wonen en werken. Om de opgaven met het oog op de langere termijn van een passend antwoord te voorzien, hanteren we twee leidende principes: de toekomstbestendige metropool en de evenwichtige metropool.

Toekomstbestendige metropool

Een regionale economie die op de langere termijn internationaal succesvol is, is een schone economie. Daarnaast vraagt het waarborgen van een veilige leefomgeving met hoge leefkwaliteit dat we ons wapenen tegen klimaatverandering en dat we het gebruik en de inrichting van onze leefomgeving verduurzamen. De nationale ambitie is om in 30 jaar klimaatneutraal, volledig circulair en klimaatbestendig te zijn. Op het lokale schaalniveau moeten deze ambities geconcretiseerd en gerealiseerd worden. De complexiteit en reikwijdte van de opgaven maken een regionale aanpak daarbij noodzakelijk. Zodoende speelt de MRA-samenwerking een cruciale rol.

Met de inzet van de MRA-samenwerking dragen we bij aan de omschakeling naar een circulaire economie, de energietransitie, klimaatadaptatie en biodiversiteit. In de activiteiten van de MRA zal dit betekenen dat we een omslag maken van duurzame dingen doen naar dingen duurzaam doen, dat we inzetten op innovatie en de juiste randvoorwaarden om de genoemde transities te versnellen – zowel in de ruimtelijke ordening als op het gebied van mobiliteit en economie – en dat we werken aan een arbeidsmarkt die in staat is de transitieopgaven te verwezenlijken. Bovendien zorgen we ervoor dat we tijdig en krachtig kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen. Toekomstbestendig zijn verlangt immers ook wendbaarheid en flexibiliteit.

Evenwichtige metropool

Een evenwichtige metropool is een regio zonder grote sociaaleconomische verschillen tussen gebieden, waar sprake is van kansengelijkheid en hoge leefkwaliteit. De relatieve sociaaleconomische gelijkheid en hoge leefkwaliteit zijn

belangrijke kwaliteiten van de Metropoolregio Amsterdam. Kwaliteiten waar het economisch succes van de regio bij gebaat is, maar ook kwaliteiten die onder druk staan. Vermogenden en hoogopgeleiden bewegen zich makkelijk in de samenleving, terwijl het voor mensen met lage (midden)inkomens en praktisch geschoolden moeilijker is geworden om werk en woning te vinden en in hun bestaan te voorzien. Aan de onderkant van de arbeidsmarkt is er voor veel mensen bovendien sprake van een onzeker toekomstperspectief. En dat terwijl we met de tekorten op de arbeidsmarkt iedereen nodig hebben. In de woningmarkt zijn verdringingseffecten te zien, op de arbeidsmarkt is sprake van concentratie van groei van werkgelegenheid. Met deze dynamiek worden de sociale en economische verschillen tussen gebieden binnen de MRA scherper en dreigt dit de kracht van regionale diversiteit te ondermijnen.

Met inzet op het gebied van ruimtelijke ordening, economie en mobiliteit kan de MRA bijdragen aan een evenwichtige metropoolregio. Door met oog voor de kwaliteiten en eigenheid van de verschillende gebieden te zorgen voor nabijheid van werk en voorzieningen, een goede mix van mensen (woningsegmenten) in de regio en binnen de deelregio's en beschikbaarheid van mobiliteit.

Vier bestuurlijke opdrachten

De overkoepelende ambitie van de MRA – werken aan een internationale economische topregio met hoge leefkwaliteit door te investeren in een toekomstbestendige en evenwichtige metropool – geeft richting aan de MRA-samenwerking en is vertaald naar vier bestuurlijke opdrachten. Met deze bestuurlijke opdrachten werken we aan de opgaven waar de regio voor staat. De opdrachten sturen de activiteiten van de MRA-samenwerking en zorgen voor samenhang. Zo bewaken opdrachten 1, 2 en 3 de samenhang binnen respectievelijk de thema's economie, ruimte en mobiliteit. De samenhang tussen deze thema's wordt bewaakt met opdracht 0 *De samenwerking verder versterken.*

Binnen elke opdracht is op basis van specifieke uitdagingen een ambitie geformuleerd en aangegeven wat daarvan het beoogd effect is. De ambitie is vervolgens uitgewerkt naar een beperkt aantal uitvoeringslijnen waarvan de doelen zijn omschreven. In de jaarlijkse werkplannen van de MRA worden de uitvoeringslijnen uitgewerkt in concrete acties, resultaten, (meerjaren)planning, organisatie en benodigde middelen. Daarbij wordt ook beschreven met welke specifieke samenwerkingspartners aan die acties wordt gewerkt.

De bestuurlijke opdrachten geven een helder kader voor de gezamenlijke inzet en bieden tegelijkertijd ruimte om jaarlijks bij te sturen.

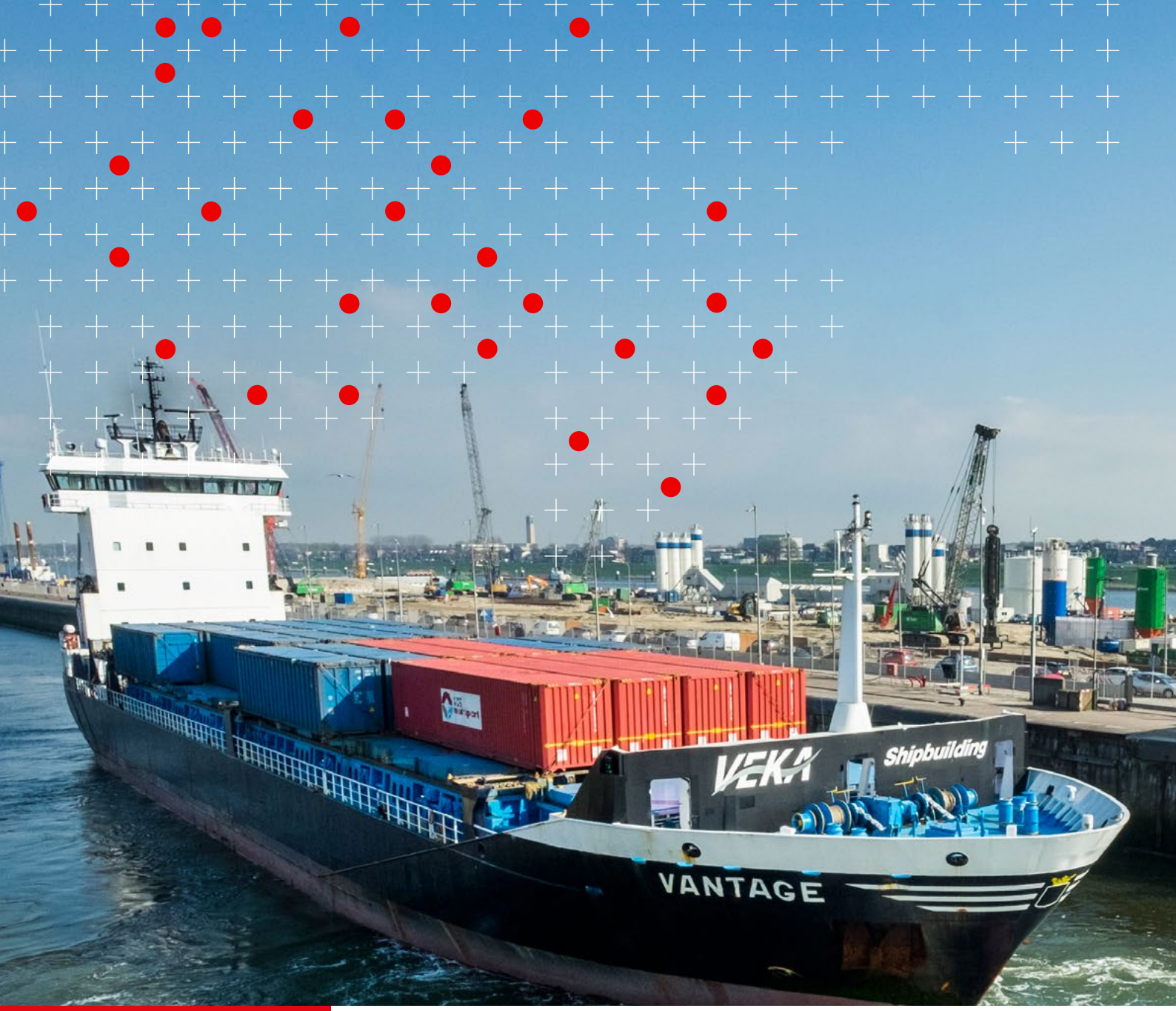

Opdracht 0
De samenwerking verder versterken

Zorg – met een samenbindende visie op de regio – voor versterking van de samenwerking, op het vlak van de 'interne samenwerking' (MRA-deelnemers onderling), de samenwerking met niet-overheden (bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, etc.) en de samenwerking met 'Den Haag en Brussel' (lobby, bekostiging van investeringen, etc.).

Karakteristiek

De manier waarop we regionaal volgens het poldermodel samenwerken – en de rol van het maatschappelijk middenveld daarin – is internationaal bezien een kernkwaliteit. Dankzij de polycentrische opzet van de metropoolregio en onderlinge afhankelijkheden kent de samenwerking een lange geschiedenis. De basis voor de huidige samenwerking is in 2016 gelegd. De MRA beslaat een gebied van 32 gemeenten en de deelnemers zijn die gemeenten plus de twee betreffende provincies en de Vervoerregio Amsterdam. We werken samen op basis van de MRA Agenda en in de uitvoering werken we steeds vaker samen met het Rijk, de waterschappen en niet-overheidspartners in de regio. De samenwerking is uitgegroeid tot een waardevol regionaal netwerk, van waaruit tevens verbindingen worden gelegd met andere stedelijke regio's.

Wat is er aan de hand?

Toenemend belang de krachten te bundelen: Het afgelopen decennium kenmerkt zich door een brede beweging van decentralisatie van verantwoordelijkheden van het Rijk naar provincies en gemeenten. Van taken op het gebied van economie en ruimtelijke ordening tot decentralisaties in het sociaal domein. De verantwoordelijkheid voor de opgaven van de energietransitie, klimaatadaptatie en de omschakeling naar een circulaire economie ligt nu ook in belangrijke mate bij gemeenten en provincies. Deze opgaven overstijgen echter voor een groot deel gemeente- en provinciegrenzen. Bovendien vragen de transitieopgaven nieuwe expertise, waarbij met name kleinere organisaties moeite hebben de benodigde expertise op te bouwen.

Rijk-regiosamenwerking noodzakelijk: Het Rijk draagt mede de verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van de regio. Zij richt zich op nationale belangen als versterking van de economie, een goed functionerende woningmarkt, de hoofdnetwerken van wegen, spoor en vaarwegen, de energie-infrastructuur, waterveiligheid en kwaliteit van water, bodem en lucht. Het Rijk is zodoende een belangrijke partner in de MRA-opgaven. Dit komt tot uiting in programma's, overleggen en subsidies. Belangrijke Rijk-regio-trajecten zijn Programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid, de Verstedelijkingstrategie MRA en de Woondeal.

Kansen samenwerking met andere regio's en EU: De opgaven en belangen van de stedelijke regio's kennen veel gemene delers, waardoor uitwisseling en gezamenlijk optrekken met andere stedelijke regio's zeer relevant is. Dat geldt zowel voor aangrenzende regio's als voor de andere grootstedelijke regio's van ons land. Via internationale uitwisseling kunnen we leren van oplossingen elders en de internationale positie van onze regio versterken. Als vierde bestuurslaag is de EU een belangrijke partner. Europees beleid raakt stedelijke regio's als de MRA en biedt kansen voor cofinanciering van innovatieve projecten op regionale schaal.

Cruciale rol niet-overheden: De ontwikkeling van de Metropoolregio Amsterdam is vooral het resultaat van de inzet van een veelheid aan partijen van buiten de overheid. Het succesvol identificeren en adresseren van strategische opgaven vraagt daarom ook betrokkenheid en inzet van belanghebbenden als bedrijven, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en inwoners. In de werkzaamheden van de MRA zullen op zowel strategisch als uitvoerend niveau dan ook meer verbindingen met niet-overheidspartners moeten worden gelegd.

Belang van visie en adaptief bestuur: Overheidsbeleid kan een succesfactor van regionale ontwikkeling zijn. Voorwaarde is een alerte overheid die tijdig kansen signaleert, een visie heeft hoe daar slim op in te spelen, partijen uitdaagt en meebeweegt met de omstandigheden. Dergelijk adaptief bestuur vraagt om behendigheid, wendbaarheid en het vermogen draagvlak te creëren. Het vraagt ook een verbindende overheid met overtuigingskracht. Om regionale partners te mobiliseren, maar ook om te zorgen voor lokaal draagvlak als er scherpe keuzes moeten worden gemaakt.

Netwerksamenwerking: In de afgelopen jaren zijn meerdere onderzoeken en adviezen verschenen over hoe het best regionaal samen te werken.[1] Lichte en open vormen van samenwerking worden daarbij aangeprezen. Vormen die het mogelijk maken om per opgave, op het juiste schaalniveau een gelegenheidscoalitie te smeden en waarbij ook op een later moment nieuwe partners kunnen aansluiten. Partners kunnen tevens niet-overheden zijn, denk aan bedrijven en onderwijspartijen. Een regionaal platform dat dient als netwerk waarin uitwisseling plaatsvindt en van waaruit samenwerkingen kunnen ontstaan is daarbij cruciaal. Met dat netwerk kan de MRA – in samenwerking met de Amsterdam Economic Board – ook een rol spelen als verbinder van overheden, bedrijven, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties, ondernemers en inwoners.

Bekostiging: De opgaven waar de MRA voor staat, vragen forse investeringen. Of het nu gaat over investeringen

in mobiliteit, de energietransitie, landschap of cultuur. De mogelijkheden voor de overheid om de investeringen te bekostigen zijn tanende, mede als gevolg van de politieke keuzes van het afgelopen decennium. Diverse structurele financieringsmogelijkheden hebben plaatsgemaakt voor tijdelijke regelingen met bijkomende onzekerheid en administratieve lasten. De weg weten in diverse mogelijke financieringsmogelijkheden vanuit het Rijk of de EU is inmiddels een discipline op zich. In deze context gaat ook steeds meer aandacht uit naar alternatieve en innovatieve bekostigingsmogelijkheden waarbij uitdrukkelijk ook wordt gekeken naar de rol van de markt.

Verantwoording en transparantie: Cruciaal voor de regionale samenwerking is draagvlak voor de doelen en agenda van de MRA bij inwoners, bedrijven en ondernemers van de regio. Dit draagvlak begint bij volksvertegenwoordigers en vraagt transparantie en goede verantwoording. In 2017 zijn door de ondertekening van het MRA Convenant afspraken gemaakt over de invulling van de verantwoording naar gemeenteraden, Provinciale Staten en het algemeen bestuur van de Vervoerregio Amsterdam. Hoewel continu wordt gewerkt aan verbetering van de kwaliteit van de verantwoording, is structurele verbetering wenselijk.

Onze ambitie
Bespreekpunten bestuurlijke tafel

Waar zetten we op in?

- We hebben een aansprekende visie op de regio en de samenwerking, die uitnodigt om met de MRA samen te werken. In deze visie komen de lange termijn ambities op het vlak van economie, verstedelijking en mobiliteit samen
- We bewaken de samenhang tussen de verschillende activiteiten van de MRA
- We coördineren onze samenwerking met het Rijk en de EU en ook lobby- en fondsenwervingsactiviteiten
- We hebben actueel inzicht in de ontwikkeling van de Metropoolregio Amsterdam
- We versterken de netwerkvorming met bijeenkomsten en goede communicatie
- We stellen concrete en meetbare doelen vast en zorgen ervoor dat deze worden gehaald
- We zorgen voor helder overzicht in de activiteiten in de MRA en goede verantwoording en transparantie

Beoogd effect

- Goede bekendheid van de Metropoolregio Amsterdam en de MRA-samenwerking bij raads- en Statenleden en (potentiële) partners van de MRA
- Samenhang tussen de verschillende activiteiten van de MRA
- Goede samenwerkingsrelatie met het Rijk, de EU en partners in de regio
- Agenda's van het Rijk en de MRA zijn op elkaar afgestemd
- Succesvolle fondsenwerving
- Actueel inzicht in de ontwikkeling van de Metropoolregio Amsterdam
- Overzichtelijk MRA-netwerk
- Toegankelijke website waarop de ontwikkelde kennis in MRA-activiteiten wordt ontsloten
- Overzichtelijke verantwoording MRA-activiteiten

[1] Studiegroep Openbaar Bestuur, *Maak Verschil, krachtig inspelen op regionaal-economische opgaven*, 2016; Hospers, G.J., *Regiodynamica: adaptief bestuur en regionale ontwikkeling*, in Adaptief bestuur, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2018; Oosterwaal, L., Stam, E. & Toren, van der J., *Openbaar Bestuur in Regionale Ecosystemen voor Ondernemerschap*, 2017.

Hoe gaan we dat doen?
Uitvoeringslijnen

1. Samenbindende visie op de regio en de samenwerking

Doel: Een integrale gezamenlijke visie op de regio en de MRA-samenwerking, die richting geeft aan het handelen van de MRA en die partners enthousiast maakt om met de MRA samen te werken.

- Inhoud geven aan de samenbindende visie op de regio, samen met partners
- Bewaken van de samenhang tussen de MRA-activiteiten en hun bijdrage aan de visie
- Uitdragen van de visie (promotie)
- Actualiseren van de strategische agenda in 2024, of eerder als daartoe aanleiding is

2. Samenwerking Rijk en EU

Doel: Goede en vruchtbare samenwerking met het Rijk en de EU.

- Coördineren van contacten en samenwerkingen met het Rijk en de EU gerelateerd aan de MRA-opgaven
- Voeren van een gezamenlijke (internationale) lobbyagenda en daarbij coalities binnen de regio ontwikkelen waar kennisinstellingen en bedrijfsleven onderdeel van kunnen zijn
- Zorgen voor de randvoorwaarden binnen de MRA, zoals een juridische basis, expertise, capaciteit en procesafspraken, waarmee de kansen op het verkrijgen van fondsen van het Rijk en Europa voor MRA-opgaven wordt vergroot

3. De MRA als netwerkorganisatie

Doel: De kracht van het MRA-netwerk vergroten en beter benutten, en sterkere verbindingen tussen het MRA-netwerk en partners (andere overheden zoals het Rijk en de waterschappen, Amsterdam Economic Board en ook breder het bedrijfsleven, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties, etc.).

- Verder ontwikkelen van de MRA als netwerkorganisatie door overzichtelijke communicatie over activiteiten, contactpersonen per onderwerp, netwerkactiviteiten als congressen en/of thematische bijeenkomsten
- Vanuit de MRA-activiteiten netwerken opbouwen in en tussen de deelregio's
- Gericht ontwikkelen van relaties met andere stedelijke regio's op basis van gedeelde opgaven enbelangen

4. KennisHuis MRA

Doel: Inzicht bieden in relevante ontwikkelingen in de Metropoolregio Amsterdam en ontsluiten van binnen de MRA beschikbare kennis en expertise.

- Zorgen voor duiding van ontwikkelingen binnen de MRA, waarbij jaarlijks belangrijke ontwikkelingen en trends met het netwerk worden gedeeld, in samenwerking met regionale en nationale kennisinstellingen
- Zorgen voor goede ontsluiting van de binnen de MRA beschikbare kennis en expertise, uitgevoerde onderzoeken en ontwikkelde handreikingen

5. Verantwoording

Doel: Degelijke verantwoording van de MRA-activiteiten en transparantie.

- Zorgen voor heldere en overzichtelijke verantwoording van de activiteiten van de MRA aan gemeenteraden, Provinciale Staten en het algemeen bestuur van de Vervoerregio Amsterdam.
- Zorgen dat de verantwoording tijdig plaatsvindt en dat informatie online goed vindbaar is

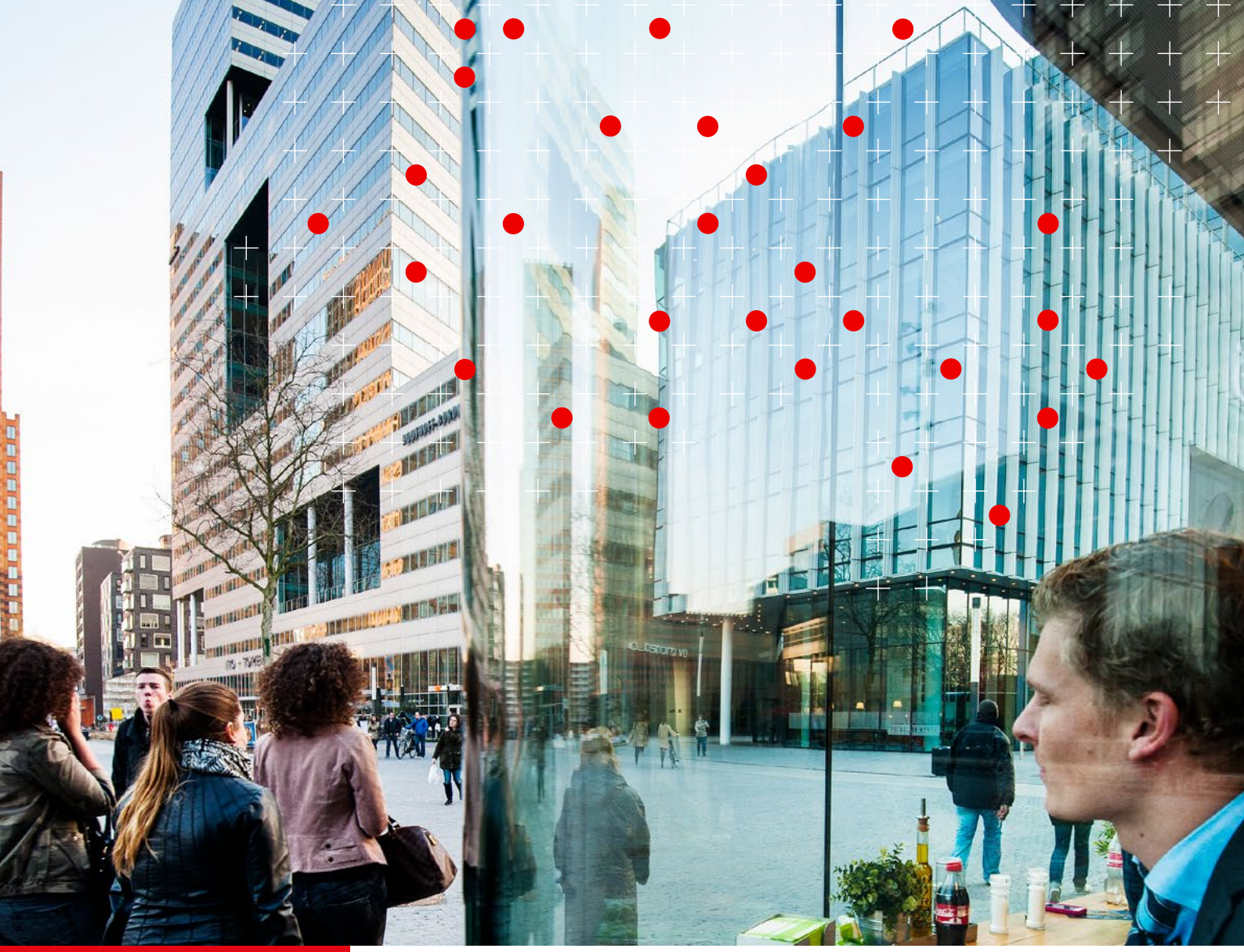

Opdracht 1
Werk maken van een veerkrachtige, inclusieve en schone MRA-economie

Versterk de internationale concurrentiepositie van de Metropoolregio Amsterdam door werk te maken van een veerkrachtige, inclusieve en schone economie in de MRA. Zorg voor economische versterking van de verschillende deelregio's buiten de kernstad Amsterdam, geef richting aan de transitie van de arbeidsmarkt en jaag innovatie aan op het gebied van circulaire economie en energietransitie.

Karakteristiek

De Metropoolregio Amsterdam huisvest 300.000 bedrijven die goed zijn voor 1,5 miljoen banen. Met een sterke mix van grote, middelgrote en kleine bedrijven, start-ups, scale-ups en multinationals is de MRA een van de Europese economische topregio's. Internationaal blinkt de regio uit in een hoogwaardige diensteneconomie en aantrekkelijke stedelijke voorzieningen en de regio kenmerkt zich door een sterke specialisatie in creatieve industrie, financiele en zakelijke dienstverlening, tech, life sciences & health en hoogwaardige logistiek. De positie van Amsterdam als internationale datahub, Schiphol en de haven spelen hierbij een cruciale rol. De MRA is internationaal de meest concurrerende regio van het land en kent al jaren een bovengemiddelde economische groei ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Daarmee is de MRA een belangrijke economische motor van Nederland.

Wat is er aan de hand?

Conjunctuur en veerkracht: De Metropoolregio Amsterdam is een belangrijke motor van de Nederlandse economie en tijdens de economische crisis is de MRA ook de meest schokbestendige regio gebleken. Tegelijkertijd zijn er binnen de regio grote verschillen in de conjunctuurgevoeligheid en economische veerkracht. Sommige gebieden hebben specialisaties die conjunctuurgevoeliger zijn dan andere, denk aan industrie, bouw en uitzendbranche. In die gebieden gingen tijdens de crisis veel banen verloren, terwijl Amsterdam goed bleef presteren. Kijken we naar de toekomst, dan vraagt de toekomstbestendigheid van diverse specialisaties binnen de regio om aandacht. Zo verandert de financiële sector snel door automatisering, heeft internet veel invloed op ontwikkelingen in de mediasector en zullen de transitie naar een circulaire economie en de energietransitie van grote betekenis zijn voor de huidige activiteiten in het Noordzeekanaalgebied.

Ruimte voor werken: De agglomeratievoordelen die de regio worden toegedicht, komen vooral tot uiting in Amsterdam. Daar concentreren zich de activiteiten die het meeste baat hebben bij de voordelen van nabijheid (kennisintensieve en consumptiegerichte sectoren). Bij het huidige, gunstige economische tij neemt de druk op de kernstad momenteel echter zodanig toe, dat de voordelen dreigen om te slaan in nadelen: ruimtegebrek voor wonen en werken en hoge vastgoedprijzen. Dure kantoren, winkels en bedrijfspanden en het feit dat het voor sommige groepen te duur wordt om dicht bij werk te wonen, kunnen Amsterdam en regio minder aantrekkelijk maken. Om de druk op ruimte te verlichten, wordt gestreefd naar efficiënter ruimtegebruik en transformatie van extensief gebruikte gebieden. Ook de regio kan een rol spelen in het verlichten van de druk. De vraag is hoe de druk op Amsterdam kan worden gebruikt om de andere gebieden in de MRA structureel economisch te versterken en de bereikbaarheid van werk te vergroten.

Innovatieve, klimaatbestendige en schone economie: Een toekomstbestendige economie is een innovatieve, klimaatbestendige en schone economie. De MRA heeft wat betreft dat laatste een grote opgave met de haven die gespecialiseerd is in overslag van fossiele grondstoffen en zware industrie en met de sterk ontwikkelde luchtvaart. Bovendien betekent de omschakeling naar een circulaire economie extra groei in de behoefte aan bedrijventerreinen. Daarnaast vraagt het sluiten van kringlopen van grondstof- en voedselstromen een andere relatie tussen productie en consumptie en daarmee ook tussen stad en land. Agrarische bedrijven staan daarbij met kringlooplandbouw voor een forse transitie. Tot slot zijn er vitale infrastructuren en risicovolle bedrijven die momenteel kwetsbaar zijn voor extreme weersomstandigheden. Tegelijkertijd zijn er ook kansen. Met de schaalgrootte van de MRA kunnen regionale grondstof- en voedselstromen worden aangepakt en kunnen gemeenten door gezamenlijk in te kopen massa maken om de circulaire economie aan te jagen. De regio biedt op diverse plekken, zoals met Flevokust Haven, ruimte voor de transitie naar een circulaire productie-economie. En als het gaat om innovatie heeft de regio met haar strek ontwikkelde kenniseconomie en positie als een van de Europese digitale hubs een troef in handen om als innovatieve regio voorop te blijven lopen. Digitalisering vraagt echter ook verdere groei van de digitale infrastructuur (datacenters en digitale netwerken als 5G en glasvezel) en dat betekent tevens een groeiende energiebehoefte. Het huidige elektriciteitsnet is daar niet op berekend, bovendien ligt er al een grote opgave in het voorzien in duurzame energie voor de huidige behoefte. Daarnaast hebben de aanleg van 5G en datacenters een grote ruimtelijke impact.

Transitie van de arbeidsmarkt: Met digitalisering, technologische innovatie en de transitieopgaven verandert de vraag naar arbeid. Er zijn andere vaardigheden (skills) nodig en in vakgebieden als de energiesector en IT groeit de behoefte aan arbeidskrachten. Deze ontwikkelingen maken dat blijvend inzetten op de ontwikkeling van kennis en competenties van de beroepsbevolking een belangrijk aandachtspunt is. Digitalisering en flexibilisering zorgen er

verder voor dat de arbeidsmarkt polariseert. Waar door automatisering banen in het middensegment verdwijnen, groeit de werkgelegenheid aan de bovenkant en onderkant van de arbeidsmarkt. Aan de bovenkant van de arbeidsmarkt zijn tekorten, waardoor de lonen stijgen. Aan de onderkant is juist een overschot, waarbij middelbaar opgeleiden laagopgeleiden verdringen. Door dit overschot en flexibilisering van de arbeidsmarkt (flexwerk) komen de lonen hier nog meer onder druk.

Krapte op de arbeidsmarkt: De recordkrapte op de arbeidsmarkt remt de economische groei en is daarnaast ongunstig voor (publieke) sectoren als onderwijs en zorg. De mismatch op de arbeidsmarkt is een van de oorzaken van de krapte. Vraag en aanbod sluiten niet op elkaar aan, vooral aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Waar de ene sector te maken heeft met overschotten, kampt de andere met tekorten. Tekorten in sectoren als techniek, zorg en onderwijs zullen de komende jaren met vergrijzing verder oplopen. In antwoord op de tekorten wordt ingezet op bijscholing en omscholing, het aantrekken van buitenlandse werknemers en verdere automatisering.

Stagnatie onderkant arbeidsmarkt: Aan de onderkant van de arbeidsmarkt is sprake van een hardnekkige dubbele mismatch, tussen vraag en aanbod én tussen beschikbaarheid en bereikbaarheid van werk. De doelgroep woont vaak in de periferie met matige openbaar vervoerverbindingen en de kosten om naar het werk te komen zijn voor hen relatief hoog (vervoersarmoede). Daarbij komt dat banen die nu nog bestaan, aan het verdwijnen of sterk aan het veranderen zijn en het werk dat er is, is veelal van tijdelijke aard (onzekerheid). Regionaal zijn er verschillen in bevolkingssamenstelling en het opleidingsniveau van de beroepsbevolking. De dreigende stagnatie aan de onderkant van de arbeidsmarkt verscherpt zodoende ook de regionale disbalans op de arbeidsmarkt.

Internationalisering: De Metropoolregio Amsterdam is internationaal de meest concurrerende regio van Nederland. Dat uit zich in een groeiend aantal multinationals en buitenlandse werknemers in de regio. Met de werving van buitenlandse werknemers worden moeilijk te vullen vacatures gevuld. Internationalisering vraagt een toegankelijke woningmarkt en goede voorzieningen voor buitenlandse werknemers, zoals meertaligheid in het openbaar vervoer en internationaal onderwijs. Tegelijkertijd is het een uitdaging om nadelige effecten van internationalisering het hoofd te bieden. Met internationalisering neemt, tot slot, de afhankelijkheid van geopolitieke ontwikkelingen toe, net als die van nationaal beleid ten aanzien van immigratie en buitenlandse handel.

Onze ambitie
Bespreekpunten bestuurlijke tafel

Waar zetten we op in?

- Met een gezamenlijke economische strategie zorgen we voor spreiding van economische dynamiek en economische versterking van de deelregio's buiten de kernstad Amsterdam. De strategie gaat specifiek in opde opgave van transformatie van werklocaties in de regio en geeft richting aan:
- Lokaal beleid op het gebied van werkmilieus en de kantoren- en bedrijvenmarkt
- Activiteiten op het gebied van marketing en acquisitie
- We zetten in op (internationale) marketing en acquisitie voor de gehele MRA
- We bepalen gezamenlijk de speerpunten voor het regionale onderwijs-arbeidsmarktbeleid met oog op de transitie van en de mismatch op de arbeidsmarkt en de transitieopgaven
- Met een gezamenlijk investeringsfonds jagen we innovatie ten behoeve van de transitieopgaven aan
- We willen, met partners, werken aan een duidelijk en duurzaam toekomstperspectief voor Schiphol, Lelystad Airport en de haven/het Noordzeekanaalgebied
- We zorgen voor een gezamenlijke visie op het toekomstperspectief van datahub AMS-IX en voor zorgvuldige en verantwoorde ontwikkeling van de data-infrastructuur in de regio
- We werken aan een toekomstbestendige regionale energie-infrastructuur, met het oog op de energietransitie, verstedelijking, toename van datacenters en klimaatverandering
- We zetten stevig in op samenwerking met partners zoals het Rijk, bedrijfsleven en kennisinstellingen (via de Amsterdam Economic Board) ten bate van de regionale economische strategie en uitvoering

Beoogd effect

- Versterking van het economisch profiel van de afzonderlijke deelregio's en de MRA als geheel
- Groei werkgelegenheid in de afzonderlijke deelregio's
- Verlichten druk op de kantoren- en bedrijvenmarkt in deelregio Amsterdam en tegengaan leegstand commercieel vastgoed in de deelregio's buiten Amsterdam
- Transformatie van voor transformatie aangemerkte werklocaties
- Tegengaan tekorten en mismatch op de arbeidsmarkt en mobiliseren onbenut arbeidspotentieel
- Groei arbeidsaanbod ten behoeve van de transitie opgaven
- Voorkomen van knelpunten in de energievoorziening en in de data-infrastructuur
- Groei initiatieven die bijdragen aan circulaire economie, energietransitie en klimaatbestendigheid
- Goed functionerende triple-helix-samenwerking voor het werken aan de regionale economie

Hoe gaan we dat doen?
Uitvoeringslijnen

1. Regionale economische strategie

Doel: Een gezamenlijke koers voor de inzet van de MRA en afzonderlijke deelnemers op economische ontwikkeling in de regio (inclusief onderwijs-arbeidsmarkt en innovatiebeleid), algemene promotie in lijn met deze strategie.

- Inhoud geven aan de regionale economische strategie voor de Metropoolregio Amsterdam, in nauwe samenhang met de verstedelijkingsstrategie en de lange termijn strategie voor het mobiliteitssysteem
- (Inter)nationale promotie van de economische kracht van de regio en deelregio's
- Monitoren van de regionale economische strategie voor de MRA

2. Werkmilieus (Plabeka)

Doel: Ontwikkeling van werkmilieus in de MRA in lijn met de regionale economische strategie en bijdragen aan de verduurzaming van bedrijventerreinen, profilering en acquisitie in lijn met de regionale economische strategie en goede begeleiding van bedrijfsverhuizingen binnen de regio ten behoeve van transformatie van werklocaties.

- Regie voeren op de ontwikkeling van werkmilieus op basis van de regionale economische strategie en de verstedelijkingsstrategie (opgave 2), met bijzondere aandacht voor verduurzaming van bedrijventerreinen
- Gezamenlijke profilering en marketing van de werkmilieus en gezamenlijke acquisitie in lijn met de regionale economische strategie
- Uitwerken van een 'overloopstrategie', met onder meer een bedrijvenloket voor centrale coördinatie van bedrijfsverhuizingen bij de transformatie van werklocaties

3. Human Capital

Doel: Regie op de regionale arbeidsmarkt (in samenwerking met de arbeidsmarktregio's) en op regionaal onderwijs-arbeidsmarktbeleid, uitvoering van relevante onderwijs-arbeidsmarktprogramma's en een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor internationaal talent met inzet op de toegankelijkheid van de arbeidsmarkt en basisvoorzieningen als wonen en onderwijs.

- Opzetten en uitrollen van Human Capital Agenda's voor cruciale sectoren en met oog voor de bestaande mismatch op de arbeidsmarkt, een voorbeeld is de Human Capital Agenda Energietransitie
- Coördineren van en participeren in publiek-private samenwerkingen gericht op de aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt en 'leven lang ontwikkelen' in het licht van de transitie van de arbeidsmarkt, voorbeelden zijn House of Skills en TechConnect
- Activiteiten die bijdragen aan de toegankelijkheid van de arbeidsmarkt, de woningmarkt en onderwijs voor internationaal talent en hun gezinnen

4. Aanjagen marktinitiatieven voor de transitieopgaven

Doel: Aanjagen van initiatieven van marktpartijen die bijdragen aan de transitieopgaven zoals de omschakeling naar een circulaire economie (sluiten grondstof- en voedselkringlopen), energietransitie en klimaatbestendigheid.

- Organiseren publiek-private financieringsmogelijkheden om een bijdrage te leveren aan de versnelling van de regionale transitieopgaven, waarbij verbinding wordt gelegd met Invest-NL
- Innovatie ten behoeve van de transitieopgaven aanjagen met pilots, optreden als *launching customer* (bijvoorbeeld door circulaire inkoop) en het verbinden van het regionale bedrijfsleven aan (internationale) investeerders
- Wegnemen belemmeringen in wet- en regelgeving bij initiatieven op het gebied van circulaire economie, energietransitie en klimaatbestendigheid

5. Energie-infrastructuur en data-infrastructuur

Doel: In aanvulling op de trajecten van de regionale energiestrategieën (RES'en) werken aan een toekomstbestendige energie-infrastructuur en zorgvuldige verdere ontwikkeling van de data-infrastructuur in de regio.

- Regionale afstemming over en inzet op een toekomstbestendige energie-infrastructuur, met specifieke aandacht voor de rol van het Noordzeekanaalgebied daarin. Om de energietransitie te laten slagen en de ambities van de MRA op andere terreinen te kunnen realiseren, is een toekomstbestendige energie-infrastructuur cruciaal. Dit vraagt om samenwerking en afstemming tussen regionale overheden, Rijk en netbeheerders en om een brede integrale aanpak
- Ontwikkeling en ontsluiting van kennis op het terrein van energietransitie, voorbeelden zijn het warmtekoudeprogramma en *smart energy systems*
- Regionale afstemming bij de ontwikkeling van datacenters met een MRA-brede datacenter-strategie, met aandacht voor energievoorziening en optimale benutting van restwarmte
- Regionale afstemming bij de uitrol van 5G in de regio

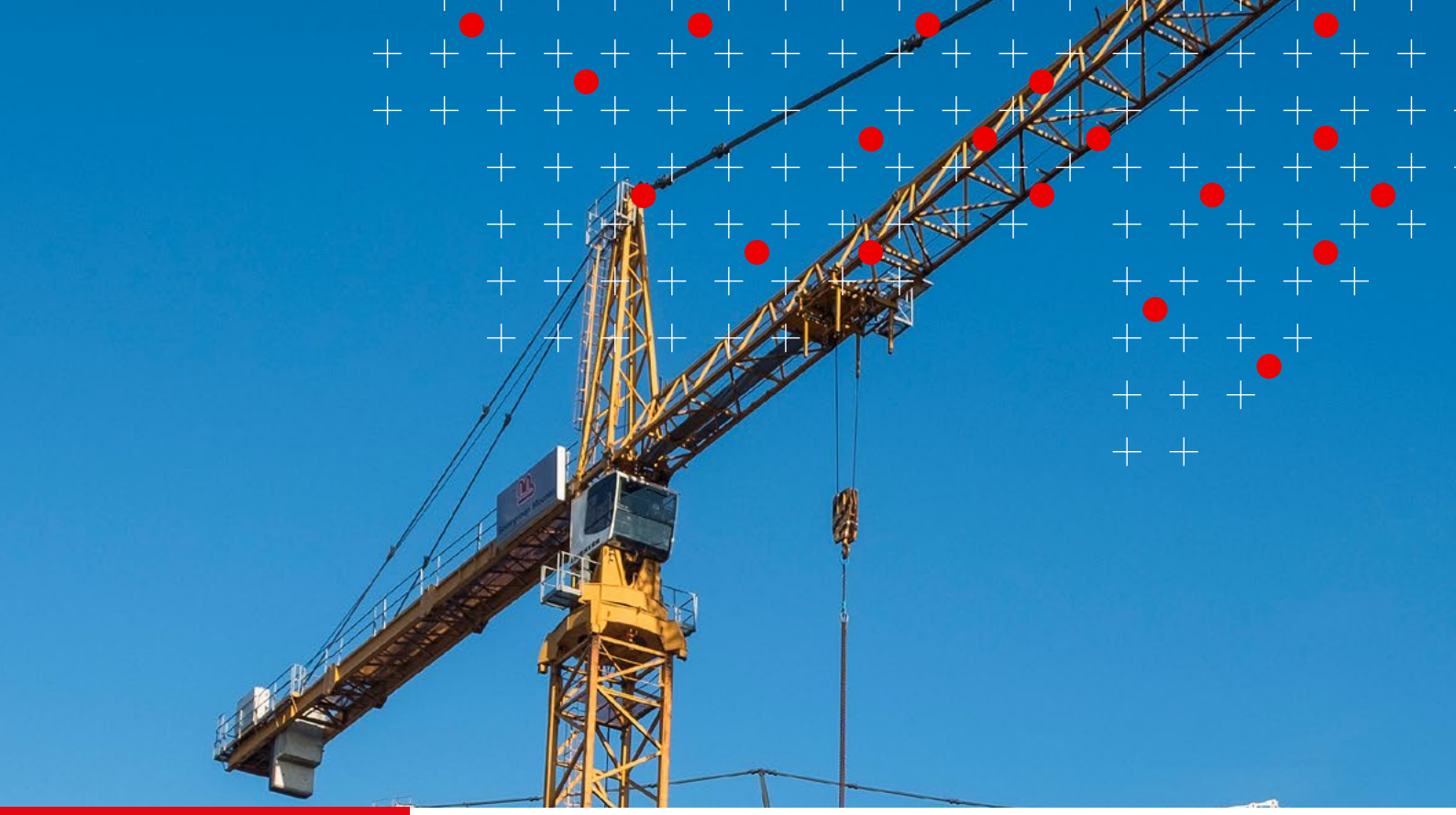

Opdracht 2
Bouwen voor de woningbehoefte en met groei de leefkwaliteit van het geheel versterken

Versterk het functioneren en de leefkwaliteit van de Metropoolregio Amsterdam door te zorgen voor evenwichtige groei van de regio. Houd de woningbouwproductie op peil en maak werk van een gebalanceerde spreiding van wonen, werken, voorzieningen en toerisme, gefaciliteerd door een goed functionerend metropolitaan mobiliteitssysteem en ingebed in een robuust landschappelijk raamwerk. Zorg ervoor dat de groei van de regio bijdraagt aan een metropool die mensen samenbrengt, waar ook mensen met een laag of middeninkomen een woning kunnen betalen en waar alle inwoners profiteren van banen, onderwijs en (stads)cultuur. En zorg ervoor dat ruimtelijke ontwikkeling bijdraagt aan het waarborgen en realiseren van een veilige (klimaatadaptieve), gezonde en duurzame leefomgeving.

Karakteristiek

De Metropoolregio Amsterdam onderscheidt zich internationaal met een hoge leefkwaliteit. De polycentrische stedelijke regio biedt een fijnmazig stedelijk landschap en onderscheidende kernen met elk hun eigen culturele identiteit op korte afstand van elkaar. Binnen de MRA vind je dorpse, suburbane en hoogstedelijke omgevingen, historische binnensteden en nieuwe stedelijkheid. Dit alles ingebed in een gevarieerd landschap: duinen, eeuwenoude veenweidegebieden, landschap getekend door het industriële verleden en heden, heide en bos, moderne polders, wilde natuur en de plassen en binnenmeren. De Metropoolregio Amsterdam biedt een menselijke maat, een rijk palet aan woonmilieus, een aantrekkelijk stedelijk voorzieningenaanbod met veel culturele voorzieningen en volop recreatiemogelijkheden. Ook is er een redelijk gelijke verdeling van welvaart, waarbij er binnen de regio wel verschillen zijn tussen gebieden, maar geen harde scheidslijnen.

Wat is er aan de hand?

Urgente woonopgave: De Metropoolregio Amsterdam kampt met een fors woningtekort en de komende decennia wordt een sterke verdere groei van de bevolking verwacht. Bovendien staat de betaalbaarheid van de woningen in veel delen van de regio ernstig onder druk. Om te voorkomen dat het tekort oploopt in plaats van kleiner wordt, zal de bouwproductie komende jaren hoog gehouden moeten worden. Met het Rijk hebben we als regio afgesproken tot 2025 gemiddeld 15.000 woningen per jaar te bouwen. Een forse opgave die grotendeels via complexe binnenstedelijke gebiedsontwikkelingen moet worden ingevuld. Bovendien moet de bouw van nieuwe woningen ook bijdragen aan een toekomstbestendige en betaalbare woningvoorraad. De grootste uitdaging bij die twee opgaven zit echter bij de bestaande voorraad. De woonopgave vraagt er dan ook om dat we gezamenlijk keihard werken aan het oplossen van knelpunten en het verbeteren van het functioneren van de woningmarkt als geheel.

Druk op de ruimte: In de regio is al decennialang sprake van druk op de ruimte en verschillend gebruik dat niet altijd even goed samengaat. Het negatieve effect van Schiphol op de omringende gebieden is daarvan een goed voorbeeld.[2] De druk op de ruimte wordt echter steeds groter en ook meer voelbaar. De (internationale) aantrekkingskracht van de MRA zorgt voor groei van inwoners en werkgelegenheid en daarmee voor ruimtebehoefte voor wonen, werken en verblijven. Betaalbare ruimte voor woningzoekers, startende bedrijven en kunstenaars wordt steeds schaarser. De ruimtevraag is ongelijkmatig verdeeld over de regio. De druk is het hoogst in Amsterdam, maar spreidt zich geleidelijk over de regio uit. De regionale bouwopgave is groot. Volgens de laatste prognoses groeit de woningbehoefte tot 2040 met minimaal 250.000 woningen. Om het waardevolle landschap te behouden, is het uitgangspunt is zo veel mogelijk binnenstedelijk te bouwen, maar dat is een complexe opgave. De toenemende verdichting stuit op steeds meer weerstand bij inwoners. Binnen de ruimtevraag lijken wonen en werken bovendien concurrenten van elkaar te worden. Waar veel soorten werk goed gemengd kunnen worden met wonen, is er ook bedrijvigheid die omwille van een veilige en gezonde leefomgeving niet met wonen kan worden gecombineerd. Veel woningzoekenden geven daarnaast de voorkeur aan rustig wonen. Groei betekent ook toenemende mobiliteitsbehoefte en drukte en verkeeropstoppingen binnen de regio en op de verbindingen naar buiten. De vraag is zodoende wat voor de groei een verstandige strategie is.

Sociaalmaatschappelijke effecten van ruimtelijke ontwikkelingen: Ruimtelijke en sociaalmaatschappelijke thema's raken elkaar als het gaat om wonen, werk, voorzieningen en bereikbaarheid. Bij wonen gaat het over de toegankelijkheid van de woningmarkt voor lage en middeninkomens, die op steeds meer plekken in de metropoolregio onder druk staat. Een opgave is het voorkomen van uitsortering van inkomensgroepen en concentraties van mensen met een sociaaleconomische achterstand. De veerkracht van gemeenten en de leefbaarheid van buurten kan daarmee onder druk komen te staan. Ook werkt dit tekorten aan arbeidskrachten zoals leraren, politieagenten en zorgverleners in de hand. Aan de andere kant is er toenemende concentratie van werk en stedelijke voorzieningen (onderwijs, zorg, cultuur) op bepaalde plekken in de regio. Dit leidt tot langere reisafstanden, hogere reiskosten en drukte op de weg en in het openbaar vervoer. In sommige gebieden in de MRA is bovendien sprake van vervoersarmoede: beperkt aanbod van openbaar vervoer. Slechte bereikbaarheid van werk en voorzieningen en lange reisafstanden hebben negatieve gevolgen voor ontwikkelingsmogelijkheden, baankansen en het algemene welzijn. Opgaven zijn zodoende het zorgen voor een goede mix van mensen (woningsegmenten) in de regio en binnen de deelregio's, nabijheid van wonen, werken en voorzieningen en goede en betaalbare mobiliteit.

[2] Ten aanzien van de ontwikkeling van Schiphol zijn voor de MRA de afspraken van en via het samenwerkingsverband Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS) leidend.

Landschappelijke opgaven: De gevarieerde landschappen in de Metropoolregio Amsterdam leveren een belangrijke bijdrage aan een gezonde leefomgeving en zijn in grote mate bepalend voor een aantrekkelijk woon- en vestigingsklimaat. Het metropolitane landschap wordt echter geconfronteerd met grote en complexe opgaven. De biodiversiteit neemt af. Er is meer ruimte nodig voor de opwekking van duurzame energie dan binnenstedelijk kan worden opgelost. Klimaatadaptatie stelt nog hogere eisen aan waterbeheer en vraagt meer ruimte voor waterberging. In de veenweidegebieden is sprake van problematische bodemdaling. Veenoxidatie leidt daar tot een gemiddelde daling van een centimeter per jaar en uitstoot van broeikasgassen CO2 en methaan. Ook de agrarische sector is sterk in beweging, zoals de transitie naar kringlooplandbouw. Door de toename van woningen, bedrijvigheid en toerisme in de regio groeit tegelijkertijd de behoefte aan groen en open landelijk gebied om in te ontspannen en recreëren. Al met al leidt dit tot een toenemende druk en veranderingen van het landschap. Het antwoord geven op deze opgaven en kansen vraagt het slim verbinden van opgaven en financieringsmogelijkheden. Dat is echter gecompliceerd doordat de verantwoordelijkheid voor beheer en ontwikkeling van het landschap is versnipperd.

Balans in toerisme: De huidige kwaliteiten van de leefomgeving zoals ons landschap, rijke cultuurhistorie, voorzieningen, het cultuuraanbod en de horizontaal georganiseerde samenleving, zorgen voor aantrekkingskracht, niet alleen op nieuwe inwoners, maar ook op bezoekers uit binnen- en buitenland. Het succes zorgt er op steeds meer plekken – ook buiten Amsterdam en de Zaanse Schans – voor dat genoemde kwaliteiten onder druk komen te staan. 'Overtoerisme' leidt op diverse plekken tot overlast en verschraling van het voorzieningenaanbod en vakantieverhuur verstoort de woningmarkt en sociale samenhang in buurten. Tegelijkertijd zijn er kansen om toerisme en recreatie in de regio meer te spreiden en zijn er delen van de regio waar groei van toerisme en recreatie juist kan bijdragen aan versterking van de lokale economie.

Grote verduurzamingsopgave leefomgeving: De gevolgen van klimaatverandering worden met extreem weer en sterke afname van biodiversiteit steeds tastbaarder en het bewustzijn over de mogelijk desastreuze gevolgen van zeespiegelstijging op lange termijn groeit. Een andere omgang met onze leefomgeving is noodzakelijk. De opgaven daarbij zijn: minder energiegebruik en effectiever materiaalgebruik in de gebouwde omgeving, verminderen van de stikstofdepositie, het inpassen van duurzame energieopwekking, het accommoderen van lokale kringlopen van circulaire productie en consumptie, minder afval, het verduurzamen van ons mobiliteitssysteem, het versterken van de biodiversiteit en aanpassing van de leefomgeving aan veranderende en meer extreme weersomstandigheden en overstromingsrisico's. Groei en de daarmee gepaarde verstedelijking compliceert deze opgaven, maar biedt ook kansen om de opgaven van antwoorden te voorzien. De landelijke ambitie is een klimaatneutraal, klimaatadaptief Nederland met een volledig circulaire economie in 2050. De stedelijke regio is het schaalniveau om deze ambitie te concretiseren en daadwerkelijk te realiseren. De MRA-samenwerking speelt zodoende een cruciale rol in deze opgaven.

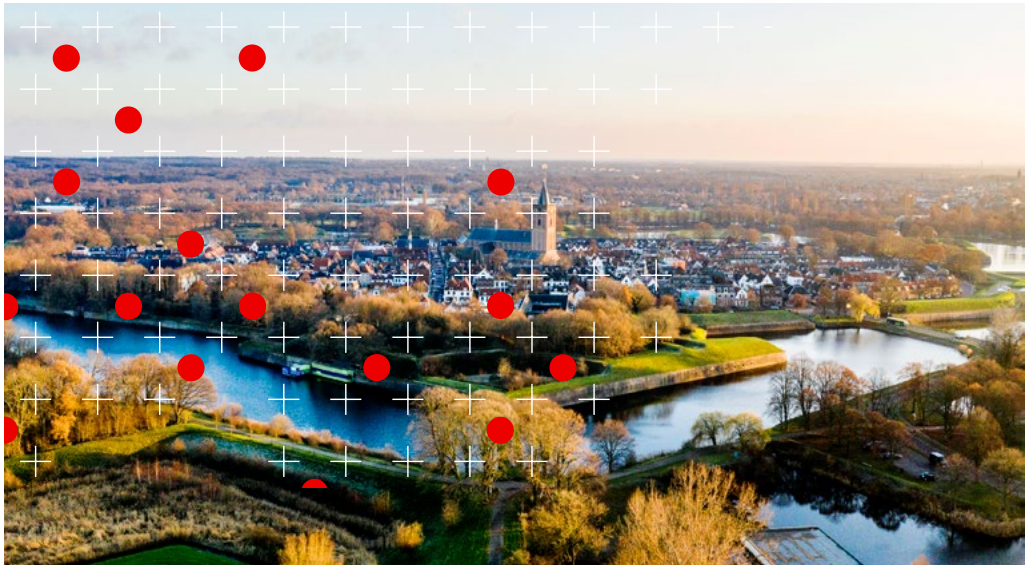

Onze ambitie
Bespreekpunten bestuurlijke tafel

Waar zetten we op in?

- Met een regionale verstedelijkingsstrategie werken we, samen met het Rijk, aan een duurzame, sociaal-maatschappelijk en economisch sterke metropoolregio, waarbij het verstedelijkingsconcept van de polycentrische metropool de basis vormt voor verdere ontwikkeling. De strategie zorgt met integraal te ontwikkelen gebieden voor samenhang en synergie tussen ontwikkelingen op het gebied van wonen, werken, mobiliteit, landschap en de transitieopgaven. Specifieke aandacht gaat daarbij uit naar de vastgestelde Sleutelgebieden en ov-knooppunten en de energie-infrastructuur
- We maken en monitoren afspraken voor voldoende en toekomstbestendig woningaanbod (in nieuwbouw en bestaande voorraad) aansluitend op de woningbehoefte en met oog voor de veranderende woningvraag en verduurzamingsopgaven. Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar betaalbaar woningaanbod voor lage en middeninkomens met een evenwichtige spreiding over de regio
- We maken en monitoren afspraken om de woningbouwproductie op peil te houden, met productieafspraken per regio
- We zorgen dat de biodiversiteit, landschappelijke waarden en recreatiemogelijkheden worden behouden en versterkt
- We maken afspraken over de aanpak van prioritaire investeringsopgaven in het landschap
- We zorgen voor overzichtelijke en slagvaardige governance van het landschap
- We stellen gezamenlijke normen of minimale eisen bij nieuwbouw en gebiedsontwikkeling op het gebied van circulaire economie, energietransitie en klimaatadaptatie om te zorgen voor een gelijk speelveld voor marktpartijen
- We zetten in op het toegankelijk maken en versterken van de culturele en recreatieve rijkdom van de regio voor alle inwoners en bezoekers
- We werken aan spreiding van toerisme om bij te dragen aan een betere balans tussen inwoners, bedrijven en bezoekers
- We zetten stevig in op samenwerking met partners zoals het Rijk en partijen in de woningmarkt ten bate van de verstedelijkingsopgave en de woonopgave, onder meer met uitvoering van de Woondeal

Beoogd effect

- Samenhangende en aan elkaar gekoppelde ontwikkelingen op het gebied van wonen, werken, mobiliteit, landschap, energie en klimaatadaptatie
- Tegengaan uitsortering van economische functies, een goede spreiding en bereikbaarheid van werk en voorzieningen
- Verbeteren bereikbaarheid van banen, onderwijs en voorzieningen voor inwoners van de MRA
- Voldoende woningbouwproductie in de Metropoolregio Amsterdam en de afzonderlijke deelregio's (totaal 15.000 woningen per jaar tot 2025) en voldoende plancapaciteit voor de lange termijn
- Woningaanbod dat zo veel mogelijk aansluit op de woningbehoefte (prijs/type woning/woonmilieu) met een woningmarkt die ook toegankelijk is voor mensen met een laag of middeninkomen
- Tegengaan uitsortering op de woningmarkt, een goede mix van mensen (en woningmarktsegmenten) over de regio
- Het realiseren van een robuuste structuur van diverse landschapen met een hoge landschappelijke kwaliteit en biodiversiteit, veel mogelijkheden voor recreatie en waarin bodemdaling grotendeels wordt tegengegaan
- Verduurzaming van de gebouwde omgeving:
- klimaatneutrale en klimaatbestendige nieuwbouw en gebiedsontwikkeling
- nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan verduurzaming van de bestaande gebouwde omgeving
- Meer inwoners van de MRA profiteren van de culturele instellingen in de MRA
- Spreiding van toerisme over de regio

Hoe gaan we dat doen?
Uitvoeringslijnen

1. Verstedelijkingsstrategie

Doel: Een gezamenlijke koers voor de ruimtelijke ontwikkeling van de MRA die bijdraagt aan een duurzame, sociaal-maatschappelijk en economisch sterke metropoolregio en zorgt voor samenhang tussen ontwikkelingen op het gebied van wonen, werken, mobiliteit, landschap en de transitieopgaven. Specifieke aandacht gaat daarbij uit naar integraal te ontwikkelen gebieden, zoals Sleutelgebieden en ov-knooppunten.

- Inhoud geven aan de verstedelijkingsstrategie voor de Metropoolregio Amsterdam, in nauwe samenhang met de lange termijn strategie voor het mobiliteitssysteem, de regionale economische strategie en de MRA-inzet op een toekomstbestendige regionale energie-infrastructuur
- Monitoren van de verstedelijkingsstrategie

2. Wonen

Doel: Afspraken voor voldoende en toekomstbestendig woningaanbod aansluitend op de woningbehoefte, in het bijzonder betaalbaar woningaanbod voor lage en middeninkomens met een evenwichtige spreiding over de regio. Uitvoering van de tussen het Rijk en regio gesloten Woondeal, welke inzet op verhogen van de woningbouwproductie, verbetering van het functioneren van de woningmarkt en leefbaarheid.

- Zorgen voor concrete afspraken over spreiding van woningaantallen, -typen en -segmenten, waarbij zowel nieuwbouw als de bestaande woningvoorraad in ogenschouw wordt genomen. Specifieke aandacht gaat hierbij uit naar de Sleutelgebieden, grote gebiedsontwikkelingen die bijdragen aan de kracht van de regio en de identiteit van de kernen daarbinnen
- Regie voeren op en stimuleren en faciliteren van de woningbouwproductie, met oog voor tempo en kwaliteit, en zorgen voor productieafspraken per deelregio, in samenwerking met marktpartijen en corporaties
- Samenwerken met het Rijk om, met behulp van diverse pilots, toe te werken naar een nieuw rijksprogramma voor stedelijke vernieuwing
- Monitoren van de woningmarkt en zorgen voor uitwisseling van kennis over de woningmarkt

3. Landschap

Doel: Landschapsinclusieve ontwikkeling in de MRA, aanpak prioritaire investeringsopgaven in het landschap en verbetering governancestructuur.

- Binnen de uitvoeringslijnen van de MRA uitwerken hoe landschappelijke kwaliteit en biodiversiteit kan worden versterkt, met name bij verstedelijkingsstrategie, energietransitie, klimaatadaptatie en mobiliteit (o.a. door inzet op 'buitenpoorten', ov-haltes in het groen)
- Adviseren van MRA-deelnemers over behoud en versterking van landschappelijke en erfgoedwaarden
- Identificeren prioritaire investeringsopgaven in het landschap
- Met partners ontwikkelen van businesscases voor de prioritaire investeringsopgaven, door slimme verbindingen tussen de verschillende opgaven in het landschap
- Slimmer organiseren van de verantwoordelijkheden voor beheer en ontwikkeling van het landschap

4. Transitieopgaven leefomgeving

Doel: Aanjagen van de transitieopgaven in de gebouwde omgeving en het landschap.

- Agenderen opgaven in de leefomgeving, en mogelijke oplossingsrichtingen, als het gaat om klimaatadaptatie, energietransitie en circulaire economie en zorgen voor integraliteit op deze thema's in de activiteiten van de MRA-samenwerking
- Toekomstbestendige nieuwbouw en gebiedsontwikkeling aanjagen met pilots, prijsvragen en het

toepassen van gezamenlijke normen en minimale eisen
- Kennis bijeenbrengen en ontsluiten over de impact en aanpak van transitieopgaven in de leefomgeving

5. Kunst, Cultuur en Erfgoed

Doel: Bevorderen van de cultuurparticipatie in de gehele MRA en het faciliteren van toekomstbestendige cultuur- en erfgoedsectoren in de gehele MRA.

- Uitvoeren van *Programma Kunst, Cultuur en Erfgoed 2019-2024*, met inzet op: samenwerking, toegankelijkheid van kunst, cultuur en erfgoed voor inwoners en bezoekers, cultuureducatie en talentontwikkeling, ruimte voor kunst, cultuur, erfgoed en creatieve industrie, en behoud en toekomstbestendig maken van materieel en immaterieel erfgoed

6. Recreatie en Toerisme

Doel: Faciliteren van de groei van het aantal bezoekers aan de metropool Amsterdam op een dusdanige wijze dat balans bestaat tussen inwoners, bedrijven en bezoekers.

- Uitvoeren van de *Strategische Agenda Toerisme in de MRA 2025*, met inzet op: het vergroten van de mobiliteit van bezoekers, het verbeteren van de informatievoorziening en wayfinding, regionale afstemming op het gebied van evenementen, marketing en promotie activiteiten, human capital, destinatieontwikkeling en een gezamenlijke strategie verblijfsaccommodaties

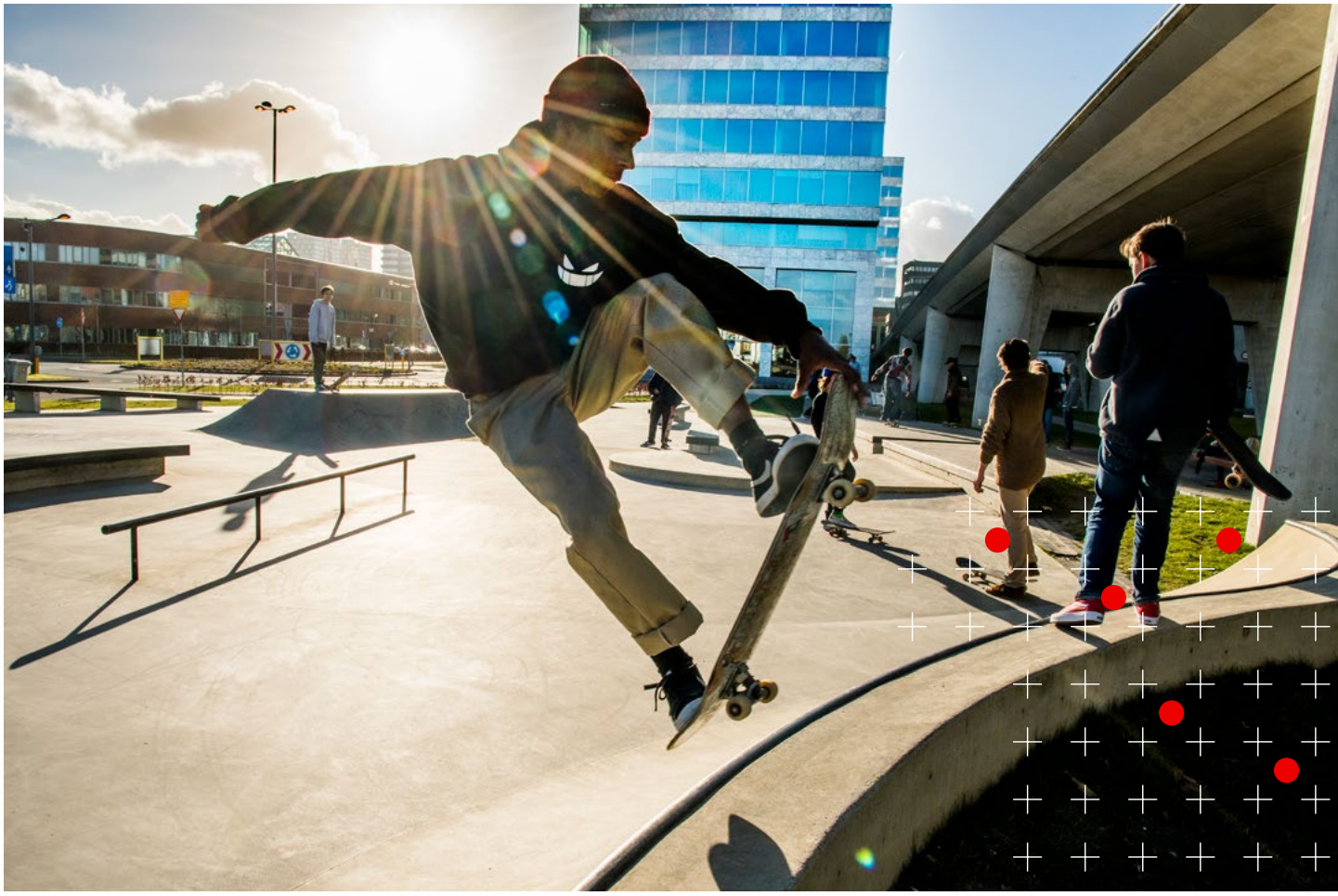

Opdracht 3
Vaart maken met het metropolitaan mobiliteitssysteem

Zorg – in nauwe samenhang met de andere bestuurlijke opdrachten – voor een regionaal mobiliteitssysteem, waarmee de bereikbaarheid voor inwoners en bezoekers van de regio wordt verbeterd, de groei en verdere integratie van de metropoolregio mogelijk wordt gemaakt en een omschakeling naar duurzame mobiliteit wordt gestimuleerd. Zet daarbij in op een schaalsprong van het mobiliteitssysteem: efficiënter gebruik van het huidige systeem, uitbreiding van het mobiliteitsnetwerk en het verbinden van modaliteiten om het overstappen tussen modaliteiten te optimaliseren en zo de hele regio bereikbaar te houden.

Karakteristiek

De Metropoolregio Amsterdam functioneert als één grote stad met 2,5 miljoen inwoners. Binnen de regio is er namelijk sprake van een grote mate van functionele integratie; mensen wonen in de ene gemeente en werken in een andere, voorzieningen op het gebied van onderwijs, cultuur en zorg hebben regionaal betekenis en er zijn vele handelsrelaties tussen bedrijven binnen de regio. Dit zorgt ook voor veel verkeersbewegingen – waarvan tachtig procent binnen de grenzen van de MRA – die gefaciliteerd worden door een zeer fijnmazig openbaar-vervoer- en wegennetwerk. De spits in de regio kenmerkt zich door grote drukte, waarbij de grenzen van de wegen en het openbaar vervoer bijna zijn bereikt. Belangrijk voor de regio is daarnaast haar mainportfunctie in lucht- en scheepvaart. Schiphol en de haven voorzien de regio van haar internationale verbindingen voor personen- en goederenvervoer. Iets wat momenteel nog in mindere mate geldt voor het spoor.

Wat is er aan de hand?

Groeiende woon-werkpendel: De werkgelegenheids–functie van Amsterdam (en in mindere mate ook Schiphol) is de afgelopen jaren sterk gegroeid. Het aantal banen groeide er harder dan de bevolking en daarmee is sprake van een toenemende woon-werkpendel. Bovendien worden de afstanden waarover wordt gereisd ook groter. Deels heeft dit te maken met het waterbedeffect in de woningmarkt: door stijgende woningprijzen in Amsterdam en directe omgeving gaan mensen wonen waar huizen meer betaalbaar zijn en dat is op steeds grotere afstand van Amsterdam. Voor de regio wordt de komende jaren nog een zeer sterke groei van inwoners en werkgelegenheid verwacht en lijkt de geschetste trend zich door te zetten. Met de groeiende woon-werkpendel neemt de druk op het mobiliteitssysteem toe, met meer files, drukke treinen en stations en dreigende verkeersinfarcten als gevolg. Tegelijk kunnen we niet meer automatisch terugvallen op oplossingen uit het verleden, zoals meer asfalt of meer treinen inzetten. Gecombineerd vraagt dit om een schaalsprong van het regionale mobiliteitssysteem, waarbij investeringen in mobiliteit in de tijd worden afgestemd op grootschalige woningbouwontwikkelingen.

Verduurzamingsopgave mobiliteit: Mobiliteit is verantwoordelijk voor bijna een kwart van de totale CO2-uitstoot in Nederland. Als onderdeel van het Klimaatakkoord zijn afspraken gemaakt om met een integrale benadering te werken aan een mobiliteitssysteem waarbij alle modaliteiten en de infrastructuur optimaal worden ontwikkeld en benut én uiteindelijk alle modaliteiten schoon zijn. Ook het verminderen van de mobiliteitsbehoefte, door slimme verstedelijking, kan bijdragen aan de doelen van het Klimaatakkoord. De afspraken van het Klimaatakkoord krijgen een regionale uitwerking in regionale mobiliteitsplannen. Naast duurzame mobiliteit is een duurzaam mobiliteitssysteem natuurlijk ook van groot belang. Klimaatbestendigheid is daarbij een groot aandachtspunt, het systeem moet blijven functioneren bij extreme weersomstandigheden en rekening houden met overstromingsrisico's.

OV-knooppunten als mobiliteitshubs: Vanuit duurzaamheids- en leefbaarheidsoverwegingen hanteren steden steeds vaker een autoluwe agenda waarbij het primaat ligt bij lopen, fietsen en openbaar vervoer en autogebruik wordt ontmoedigd. Binnen de MRA zijn Amsterdam en Haarlem hier koploper in. In diverse andere steden en zeker in het buitengebied van de regio is de auto voorlopig nog het dominante vervoermiddel. Verbeteren van ov- en fietsverbindingen tussen steden en buitengebied ontmoedigt autogebruik draagt bij aan duurzame mobiliteit. Ook neemt het belang van het makkelijk kunnen overstappen van de ene modaliteit op de andere – ook wel ketenreis genoemd – toe. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor ov-knooppunten, die meer als geavanceerde en comfortabele mobiliteitshubs zullen moeten gaan fungeren.

Innovaties in mobiliteit: De wereld van voertuigtechnologie en verkeersmanagement kent een hoge innovatiedynamiek. Het aandeel elektrische fietsen en auto's groeit en dat gaat gepaard met een uitbreidingsvraag voor elektrische laadinfrastructuur. Digitalisering maakt het *realtime* verbinden van vraag en aanbod van mobiliteit mogelijk (*Mobility as a Service*) en biedt mogelijkheden voor het stroomlijnen van verkeer over bestaande infrastructuur. Deze ontwikkelingen vragen verdere ontwikkeling van de data-infrastructuur. Daarnaast groeit het aantal deelconcepten in mobiliteit en zijn er steeds meer nieuwe hybride voertuigconcepten, waarmee de klassieke verdeling tussen vervoersmodaliteiten van ov, auto, fiets en lopen vervaagt. En dan zijn er nog toekomstbeelden met volledig autonoom rijdende voertuigen en stedelijke luchtmobiliteit. Aan de ene kant leveren de innovaties kansen op om bij te dragen aan het oplossen van mobiliteitsvraagstukken, aan de andere kant kunnen zij ook leiden tot ongewenste ontwikkelingen. Voor overheden ligt er een uitdaging om adequaat op deze innovatiedynamiek in te spelen.

Goederenvervoer: In het goederenvervoer zijn twee schaalniveaus te onderscheiden: stadslogistiek en mainportlogistiek. Het eerste speelt zich binnen regio's af waarbij bouwlogistiek en horeca zorgen voor het grootste deel van de vervoersbewegingen, naast particuliere bezorging en verplaatsing van bijvoorbeeld onderhoudsmonteurs. Toename van online aankopen en groei van de horecasector zorgen voor groei in de stadslogistiek en vraagstukken op het gebied van drukte, luchtkwaliteit en verkeersveiligheid. De mainportlogistiek speelt op (inter) nationaal schaalniveau met de haven, Schiphol, Greenport Aalsmeer, Flevokust Haven en Lelystad Airport als belangrijke hubs. Een grote rol speelt hier de ontwikkeling van centrale Europese transportcorridors, met bundeling van transport langs enkele hoofdroutes waarbij digitalisering optimale transportplanning mogelijk maakt. Langs deze routes groeit de vraag naar ruimte voor grootschalige distributiecentra.

Bekostiging van investeringen in mobiliteit: De opgave om het mobiliteitssysteem mee te laten groeien met de groei van de bevolking en economie vraagt omvangrijke investeringen. De opgaven en ambities zijn vele maler groter dan de beschikbare middelen. Daarbij komt dat de beschikbare middelen uit het infrastructuurfonds al voor langere periode zijn belegd en dat de opbrengsten uit aardgas – de belangrijkste voedingsbron van het fonds – na 2020 zullen opdrogen. De noodzaak om de investeringsopgaven zorgvuldig te faseren en te komen tot alternatieve en innovatieve vormen van bekostiging en financiering is daarmee groot.

Onze ambitie
Bespreekpunten bestuurlijke tafel

Waar zetten we op in?

- We maken en monitoren lange-termijn-afspraken voor de benodigde schaalsprong in het mobiliteitssysteem van de Metropoolregio Amsterdam. Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar:
  - de samenhang met ontwikkelingen op het gebied van wonen en werken
  - de bereikbaarheid van economische toplocaties
  - duurzame vormen van mobiliteit en het verminderen van de mobiliteitsbehoefte
  - de verbinding van ov- en autogeoriënteerde mobiliteitssystemen (overstapmogelijkheden bij ov-knooppunten)
  - de beschikbaarheid en betaalbaarheid van mobiliteit voor alle inwoners van de MRA
- We maken en monitoren lange termijn afspraken over de benodigde investeringen in mobiliteit
- We jagen innovaties op het gebied van slimme en duurzame mobiliteit aan, waarbij de gebruiker centraal staat, die bijdragen aan goed bereikbare en aantrekkelijke steden, adequate ontsluiting van stedelijk en landelijk gebied, verkeersveiligheid en een duurzame, klimaatbestendige en schone leefomgeving
- We maken in lijn met de afspraken van het Klimaatakkoord werk van het Regionaal programma duurzame mobiliteit
- We zetten in op slagvaardige samenwerking met partners als het Rijk en openbaarvervoerspartners, via samenwerkingen zoals Programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid

Beoogd effect

- Ontwikkelingen in het mobiliteitssysteem in samenhang met ontwikkelingen op het gebied van wonen en werken
- Verbeteren van de bereikbaarheid van banen, onderwijs en voorzieningen voor inwoners van de MRA
- Groei van het aandeel van duurzame vormen van mobiliteit (openbaar vervoer en fiets)
- Verminderde uitstoot CO2, stikstof en fijnstof door voertuigen

Hoe gaan we dat doen?
Uitvoeringslijnen

1. Schaalsprong mobiliteitssysteem

Doel: Een gezamenlijke strategie voor de schaalsprong in het mobiliteitssysteem en de uitvoering daarvan met bijzondere aandacht voor de samenhang met ontwikkelingen op het gebied van wonen en werken, de bereikbaarheid van economische toplocaties, duurzame vormen van mobiliteit, een klimaatbestendig mobiliteitssysteem, de verbinding van ov- en autogeoriënteerde mobiliteitssystemen (overstapmogelijkheden bij ov-knooppunten) en de beschikbaarheid en betaalbaarheid van mobiliteit voor alle inwoners van de Metropoolregio Amsterdam.

- Inhoud en uitvoering geven aan de afspraken voor de schaalsprong van het mobiliteitssysteem van de MRA, in nauwe samenhang met de verstedelijkingsstrategie en de regionale economische strategie
- Ontwikkelen van alternatieve en innovatieve bekostigingsopties voor de benodigde investeringen in het mobiliteitssysteem
- Monitoren en coördineren van de uitvoering van mobiliteitsprojecten in de regio
- Monitoren van het functioneren van het regionaal mobiliteitssysteem

2. Fiets

Doel: Een samenhangend en hoogwaardig regionaal fietsroutenetwerk, waarop fietsers vlot tussen de stedelijke kernen en vanuit het stedelijke gebied de natuur in kunnen fietsen. Met fietsvoorzieningen bij ov-knooppunten, waarmee voor- en natransport per fiets en gebruik van regionaal openbaar vervoer aantrekkelijker wordt.

- Uitvoeren van het plan *Metropolitane Fietsroutes* en de concrete projecten daarin
- Opstellen en uitvoeren van een plan voor de ontwikkeling van fietsvoorzieningen bij ov-knooppunten

3. Duurzame en innovatieve mobiliteit

Doel: Regionaal uitwerking geven aan het thema mobiliteit van het Klimaatakkoord, verdere ontwikkeling van een regionaal netwerk van publieke oplaadpunten voor elektrisch vervoer, realisatie van kansrijke smart mobility-toepassingen binnen de MRA en mensen verleiden hun reisgedrag aan te passen om piekbelasting van het mobiliteitsnet tegen te gaan en keuzes voor duurzame mobiliteitsopties te stimuleren.

- Opstellen en uitvoering geven aan het Regionaal programma duurzame mobiliteit als uitwerking van de afspraken van het Klimaatakkoord op het gebied van mobiliteit
- Verdere uitvoering geven aan het project MRA-Elektrisch
- Duurzame en innovatieve mobiliteit aanjagen met pilots, prijsvragen en optreden als *launching customer*
- Kennis bijeenbrengen en ontsluiten over impactvolle mobiliteitsinnovaties en over de mogelijkheden om duurzame mobiliteit in gebiedsontwikkeling te stimuleren

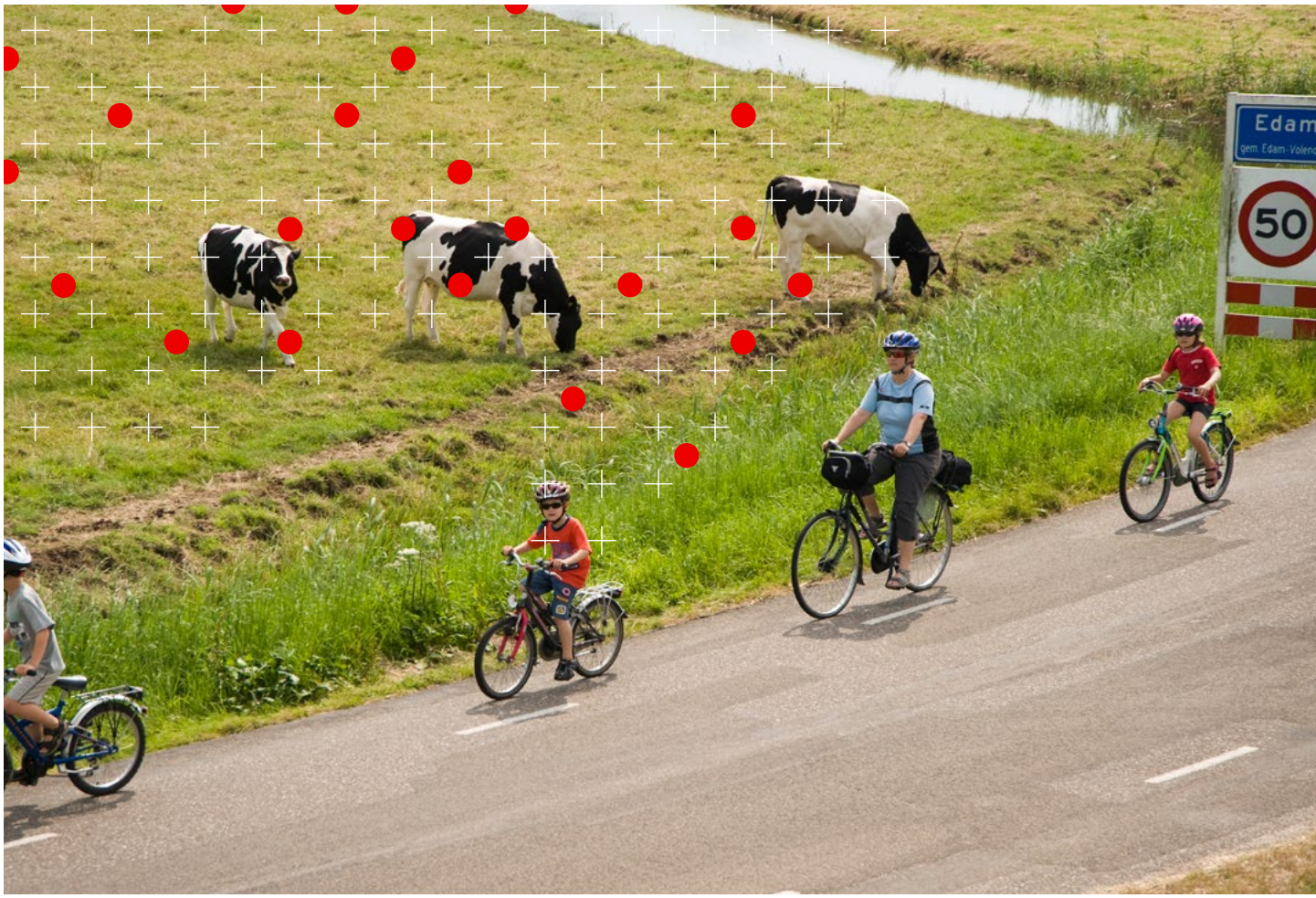

Overzicht opdrachten en uitvoeringslijnen

Opdracht 0: De samenwerking verder versterken
1. Samenbindende visie op de regio en de samenwerking
2. Samenwerking Rijk en EU
3. De MRA als netwerkorganisatie
4. KennisHuis MRA
5. Verantwoording
Opdracht 1: Werk maken van een veerkrachtige, inclusieve en schone MRA-economie
1. Regionale economische strategie
2. Werklocaties
3. Human capital
4. Aanjagen marktinitiatieven voor de transitieopgaven
5. Energie-infrastructuur en data-infrastructuur
Opdracht 2: Bouwen voor de woningbehoefte en met groei de leefkwaliteit van het geheel versterken
1. Verstedelijkingsstrategie
2. Wonen
3. Landschap
4. Transitieopgaven leefomgeving
5. Kunst, Cultuur en Erfgoed
6. Recreatie & Toerisme
Opdracht 3: Vaart maken met het metropolitaan mobiliteitssysteem
1. Schaalsprong Mobiliteitssysteem
2. Fiets
3. Duurzame en innovatieve mobiliteit

3 Werkwijze MRA Agenda

De MRA-samenwerking is een bestuurlijke samenwerking. De gemeenteraden en Provinciale Staten worden door de eigen colleges geïnformeerd en betrokken bij de activiteiten van de samenwerking. De werkwijze voor de uitvoering van de MRA Agenda is hieronder uiteengezet.

Deelregio's

De basis van de MRA-samenwerking ligt in de zeven deelregio's (inclusief de beide provincies Noord-Holland en Flevoland):

- Almere-Lelystad
- Amstelland-Meerlanden
- Amsterdam
- Gooi en Vechtstreek
- IJmond
- Zaanstreek-Waterland
- Zuid-Kennemerland

Door de aanpak van onderwerpen op het niveau van de deelregio's te combineren met afstemming op het niveau van de MRA, wordt de MRA Agenda uitgevoerd. Elke deelregio heeft zijn eigen karakteristieken en organisatorische afspraken. Binnen de deelregio's werken bestuurders samen in lijn van de MRA Agenda.

Bestuurlijke tafels

Van groot belang is het zorgen voor samenhang binnen en tussen de opdrachten. De vier bestuurlijke opdrachten zijn elk gekoppeld aan een bestuurlijke tafel. De bestuurlijke tafel is verantwoordelijk voor het realiseren van de ambities en het beoogde effect van de opdracht. Zij geeft richting aan de uitvoeringslijnen en stuurt op samenhang en resultaat. De MRA Agendacommissie is verantwoordelijk voor de dagelijkse coördinatie van de samenwerking van de MRA.

Uitvoeringsorganisatie

Bestuurlijke ambities moeten uiteindelijk worden verwezenlijkt. Dit gebeurt in uitvoeringslijnen. Elke uitvoeringslijn heeft twee bestuurlijke trekkers. Zij zijn verantwoordelijk voor de voortgang en voor het inbrengen van bespreekpunten vanuit de uitvoeringslijn op de bestuurlijke tafel. Daarnaast kent elke uitvoeringslijn een ambtelijk team dat verantwoordelijk is voor de in het jaarplan vastgestelde producten, de ambtelijke betrokkenheid vanuit de deelregio's, de verbinding met niet-MRA-partners, de samenhang met andere uitvoeringslijnen, het opstellen van jaarlijkse werkplannen en de verantwoording over de activiteiten binnen de uitvoeringslijn.

De MRA-deelnemers zorgen zelf voor de uitvoering van de MRA Agenda. Zij worden daarbij ondersteund door

een klein MRA Bureau. De belangrijkste taken van het MRA Bureau zijn het faciliteren van bestuurlijke besluitvorming, het (coördineren van het) uitvoeren van de MRA Agenda, het vergroten van de betrokkenheid van raads- en Statenleden, het verbeteren van de transparantie en communicatie en het verstevigen van de integraliteit van de samenwerking.

Coalities per uitvoeringslijn

Niet alle MRA-deelnemers hoeven mee te doen met een uitvoeringslijn. Per uitvoeringslijn kan een coalitie worden gevormd. Vanuit de coalitie worden de bestuurlijke trekkers geleverd.

Samenwerking met partners

Het zwaartepunt van de samenwerking met partners ligt in de uitvoeringslijnen. Daarmee wordt de slagkracht vergroot en worden partners niet onnodig belast met de besluitvormingsprocessen en -structuren van de MRA-samenwerking. De samenwerking met partners kan variëren van werken in stevige coalities tot onderling afstemmen. Ook kan de MRA opdrachtgever van uitvoerende partijen zijn. In de samenwerking met partners in de regio speelt de Amsterdam Economic Board, als verbinder tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden, een belangrijke rol. Andere belangrijke partners zijn het Rijk, de waterschappen, onderwijsinstellingen en de openbaarvervoerbedrijven. Tot slot zijn er opgaven in de MRA waar andere specifieke samenwerkingsverbanden of overlegorganen voor bestaan. Concrete voorbeelden zijn Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS) en Bestuursplatform NZKG voor het Noordzeekanaalgebied. Waar nodig zal de MRA – al dan niet via haar deelnemers – deze platforms benutten om vraagstukken te agenderen.

Samenwerking Amsterdam Economic Board

De Amsterdam Economic Board speelt een belangrijke rol als verbinder tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden in de Metropoolregio Amsterdam. De MRA-overheden zijn dan ook prominent partner van de Board en verschillende MRA-bestuurders hebben zitting in de Board. De Board-organisatie zet in op het uitvoeren van strategische analyses en informatievoorziening, agendasetting op MRA-niveau van nieuwe (opkomende) thema's, beweging creëren op transities door visie en leiderschap en het verbinden van partijen op concrete initiatieven. De Board werkt daarbij aan zes grootstedelijke uitdagingen: Circulaire economie, Energie, Mobiliteit, Digitale Connectiviteit, Gezondheid en Talent voor de toekomst. Veel uitdagingen passen naadloos op uitvoeringslijnen van de MRA Agenda. In de concrete initiatieven kunnen de Board en de MRA elkaar zodoende goed versterken, waarbij de MRA de overheidskant organiseert. Daarnaast is de Board als netwerk zeer relevant voor de MRA en werken we samen bij grote netwerkevenementen als de *State of the Region*. Zie ook: www.amsterdameconomicboard.com

Uitvoering: cyclisch en adaptief

De MRA Agenda is het koersbepalende document voor de regionale samenwerking. Richting wordt gegeven door de overkoepelende ambitie: werken aan een internationale economische topregio met hoge leefkwaliteit door te investeren in een toekomstbestendige en evenwichtige metropool. Dit is vertaald naar de bestuurlijke opdrachten.

In de uitvoering staan de uitvoeringslijnen centraal. De uitvoeringslijnen vormen de basis voor het jaarlijkse werkplan. In het werkplan wordt elke uitvoeringslijn uitgewerkt in concrete acties, te behalen resultaten, (meerjaren) planning, benodigde middelen, organisatie en samenwerkingspartners. Ook worden de uitvoeringslijnen uitwerkt naar bijdrage aan de bestuurlijke opdracht en de overkoepelende ambitie. In het jaarverslag wordt inzicht gegeven in de behaalde resultaten. Jaarlijks wordt daarnaast het effect van de uitvoering gemonitord, waardoor bijsturing mogelijk is.

Financiering

Voor de uitvoering van de activiteiten van de MRA-samenwerking leveren alle MRA-deelnemers een bijdrage. Voor de gemeentelijke deelnemers is dat een algemene bijdrage per inwoner en voor provincies een bijdrage gelijk aan die van de grootste gemeente in die provincie. Naast deze basisfinanciering kan sprake zijn van extra (vrijwillige) bijdragen van MRA-deelnemers op de uitvoeringslijnen waar zij veel belang aan hechten. Dit betreft dan veelal een bijdrage voor het realiseren van projecten (investeringsbijdragen) of in capaciteit van medewerkers.

De inhoud is leidend binnen de MRA-samenwerking. Het budget wordt dan ook voornamelijk ingezet voor het aanjagen en uitvoeren van de acties en het aanzwengelen van cofinanciering. Daarbij gaat het uiteindelijk om een veelvoud aan investeringen.

Monitoring

De MRA meet op twee verschillende niveaus de voortgang van de uitvoering van de MRA Agenda. Allereerst worden resultaten gemonitord van de concrete acties binnen de uitvoeringslijnen. Over de bevindingen per uitvoeringslijn wordt jaarlijks gerapporteerd in de Jaarverantwoording. Ook wordt per uitvoeringslijn gewerkt met een (stoplichten) rapportage, die meerdere keren per jaar wordt bijgewerkt. Daarnaast worden de beoogde effecten van de inzet van de MRA gemeten. Deze effecten zijn niet altijd te herleiden tot een specifieke actie vanuit de MRA, maar zijn wel het doel van de MRA-inzet onder de bestuurlijke opdrachten. Voor het meten van de beoogde effecten zal gebruik worden gemaakt van diverse bestaande monitors. We ontwikkelen tevens een monitor brede welvaart voor de MRA geïnspireerd op de duurzame ontwikkelingsdoelen, de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties (zie bijlage). Daarmee kan ook duiding gegeven worden aan de ontwikkeling van de MRA als internationale economische topregio met hoge leefkwaliteit en als toekomstbestendige en evenwichtige metropool. De bevindingen worden gebundeld in een jaarlijkse *State of the Region*-rapportage en gepresenteerd bij het gelijknamige congres.

Verantwoording

Op vier manieren wordt invulling gegeven aan transparantie, verantwoording en het betrekken van de gemeenteraden en Provinciale Staten. De eerste is dat regionale vergaderstukken online worden gepubliceerd. Zo kan iedereen op een openbare website zien waar, wanneer en waarover vergaderd wordt.

Jaarlijks stuurt de MRA Regiegroep het jaarplan, de begroting en het jaar¬verslag van het samenwerkingsverband ter consultatie naar alle colleges, raden en Staten van de deelnemende overheden. Hierbij wordt aangesloten op de reguliere P&C-cyclus van de deelnemers in het voorjaar en het najaar.

Daarnaast worden voor raads- en Statenleden door het jaar heen verschillende bijeenkomsten georgani¬seerd, zoals de Raads- en Statenleden Conferentie, het MRA Congres en bijeenkomsten over specifieke onderwerpen die spelen op (deel)regionaal niveau.

Het MRA Bureau verzorgt tot slot informatievoorziening over de MRA-activiteiten via de website, een maandelijkse nieuwsbrief en een maandelijkse update voor gemeenteraden en Provinciale Staten. Op de website wordt actief over de voortgang van de MRA Agenda gecommuniceerd.

Commissarissen van de Koning in de MRA:

‘Veel meer slagkracht mogelijk in de MRA’

De samenwerkende overheden in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) zouden veel meer gebruik moeten maken van elkaars kracht. Dat vraagt om een andere rol van de deelnemers, ook van de twee provincies, Noord-Holland en Flevoland. Wanneer die goed wordt gespeeld, kan de slagkracht van de MRA verder worden vergroot. Dat betogen de Commissarissen van de Koning van beide provincies, Arthur van Dijk (Noord-Holland) en Leen Verbeek (Flevoland) aan de vooravond van de lancering van de MRA Agenda 2.0. ‘We doen of iedereen gelijk is, maar onder de gelijken zijn we niet gelijk.’

Huis van Thorbecke

De CdK’s menen dat de provincies richting kunnen geven aan een andere rolverdeling in de MRA. In het MRA Convenant, dat de deelnemers aan de MRA in 2017 met elkaar hebben gesloten, staat dat gelijkwaardigheid en respect voor elkaars rollen en belangen voorop staan in de samenwerking. Maar dat neemt niet weg dat er nu eenmaal verschillen zijn, zegt Van Dijk (sinds begin 2019 CdK in Noord-Holland en vicevoorzitter van de MRA Regiegroep). Zo zijn er kleinere gemeenten en grotere gemeenten. En bovendien: ‘Het is een mooi streven, dat iedereen gelijk is, maar zo is het Huis van Thorbecke helemaal niet ingericht. De provincie gaat met afspraken in de MRA terug naar de Staten, gemeenten naar hun raden. Dat kunnen we steviger inkleden.’

Knopen doorhakken

De Flevolandse CdK Leen Verbeek (sinds 2008) sluit zich hierbij aan. ‘Een belangrijke rol van provincies in MRA-verband is om het gemeenten mogelijk te maken hun werk goed te doen. Of het nu gaat om volkshuisvestelijke vraagstukken of mobiliteitsopgaven, de provincie heeft nu eenmaal een overkoepelende rol. Die zou niet knellend mogen zijn. Dat is relevant in politieke zin, omdat er wel knopen moeten worden doorgehakt. De provincie zou moeten durven zeggen: Provinciale staten gaan nu echt een besluit nemen: díe kant gaan we op. Dat geeft helderheid.’

Van Dijk, instemmend: 'Van ons kun je verwachten dat we commitment gaan halen bij de Staten. Daar zeg ik dan eerlijk bij dat we meer moeten brengen naar de MRA dan we halen: eerst delen, dan vermenigvuldigen.'

De MRA Agenda is de inhoudelijke basis van de samenwerking en is echt een uitvoeringsagenda, beseft Verbeek. 'De kaderstellende discussie daarover met raden en Staten is beperkt en de uitvoering is aan de colleges. De bouwtekening komt van de MRA, maar de deelnemers zijn de timmermannen. Onze raden en Staten voelen echter te weinig sturing. We moeten opnieuw aan verwachtingenmanagement gaan doen.'

Positie van Amsterdam

Niet alleen de provincies, ook Amsterdam heeft een andere positie dan de andere MRA-deelnemers, zegt Van Dijk. 'Amsterdam is de grootste en alles wat Amsterdam doet, heeft invloed op de regio. We hebben er alle belang bij om met Amsterdam om de tafel te zitten. Voor bijvoorbeeld een succesvolle lobby in Den Haag hebben we slagkracht nodig en moeten we met elkaar optrekken. Dan is het wel fijn als Amsterdam en de provincies weten hoe zij zich ten opzichte van elkaar verhouden. Als we dat goed weten neer te zetten, dan snapt iedereen dat we niet hetzelfde zijn. Verantwoordelijkheid nemen komt op verschillende manieren tot uiting, ook door ambtelijke inzet.'

Leiderschap

In de zomer van 2019 bracht de commissie die de samenwerking in de MRA heeft geëvalueerd haar rapport uit. Een van de aanbevelingen is dat Amsterdam meer leiderschap moet tonen. 'Dat betekent niet dat Amsterdam meer moet gaan doen', zegt Van Dijk. 'Leiderschap betekent juist dat je meer door anderen laat doen. Jouw inspirerend leiderschap leidt ertoe dat anderen aan de slag gaan. Dat betekent deelregio's veel meer in hun kracht zetten. Zij zien elkaar vaker en hebben onderling samenwerkingsafspraken.'

'Er zit meer in'

Laten we niet vergeten dat heel veel in de MRA-samenwerking al goed gaat, benadrukt Verbeek. 'We presteren wel wat met elkaar. Tegelijkertijd heb ik het gevoel dat er meer in zit. De integratie tussen de platforms moet bijvoorbeeld beter. Majeure agendapunten zoals het Markermeer en de Markerwadden integreren onvoldoende in het debat over mobiliteit en wonen en cultureel erfgoed.'

'Een belangrijke rol van provincies in MRA-verband is om het gemeenten mogelijk te maken hun werk goed te doen'

Om de integraliteit te bevorderen, zien de CdK's een rol voor zichzelf weggelegd, maar ook voor de burgemeesters in de Regiegroep. Gezamenlijk kunnen zij meer verantwoordelijkheid nemen om hun omgeving beter bij de MRA te betrekken. 'Trek als grotere gemeente ook je buurgemeenten erbij', zegt Van Dijk. We moeten als overheden in beleid vertalen wat we hebben afgesproken. De MRA heeft daartoe de instrumenten en de bevoegdheid niet. En neem Provinciale Staten en gemeenteraden mee, dan zijn ze onderdeel van het succes.'
Gedeputeerden van beide provincies zoeken elkaar ook onderling op, zegt Verbeek. 'En ik ben zelf actief: de MRA is zó belangrijk, die samenwerking is niet voorbehouden aan een enkele gedeputeerde of portefeuillehouder. We agenderen geregeld onderwerpen in het college van Gedeputeerde Staten om die collectief te bespreken.

4 Over de MRA en de 7 deelregio's

De Metropoolregio Amsterdam is het samenwerkingsverband van de provincies Noord-Holland en Flevoland, 32 gemeenten en de Vervoerregio Amsterdam. Elke gemeente en deelregio brengt kwaliteiten in die het totaal versterken. De kracht van de MRA is de diversiteit, zowel economisch als stedelijk en landschappelijk.

De MRA bestaat uit zeven deelregio's. Elke deelregio kent zijn eigen historie en organisatorische afspraken. De gemeenteraden en Provinciale Staten van de MRA-deelnemers worden door de eigen colleges geïnformeerd en betrokken bij de activiteiten van de samenwerking. Daarmee treedt de MRA-samenwerking niet in de formele relatie tussen volksvertegenwoordigers en bestuurders. Door de aanpak van onderwerpen op het niveau van de deelregio's in combinatie te brengen met afstemming op het niveau van de MRA wordt de MRA Agenda uitgevoerd.

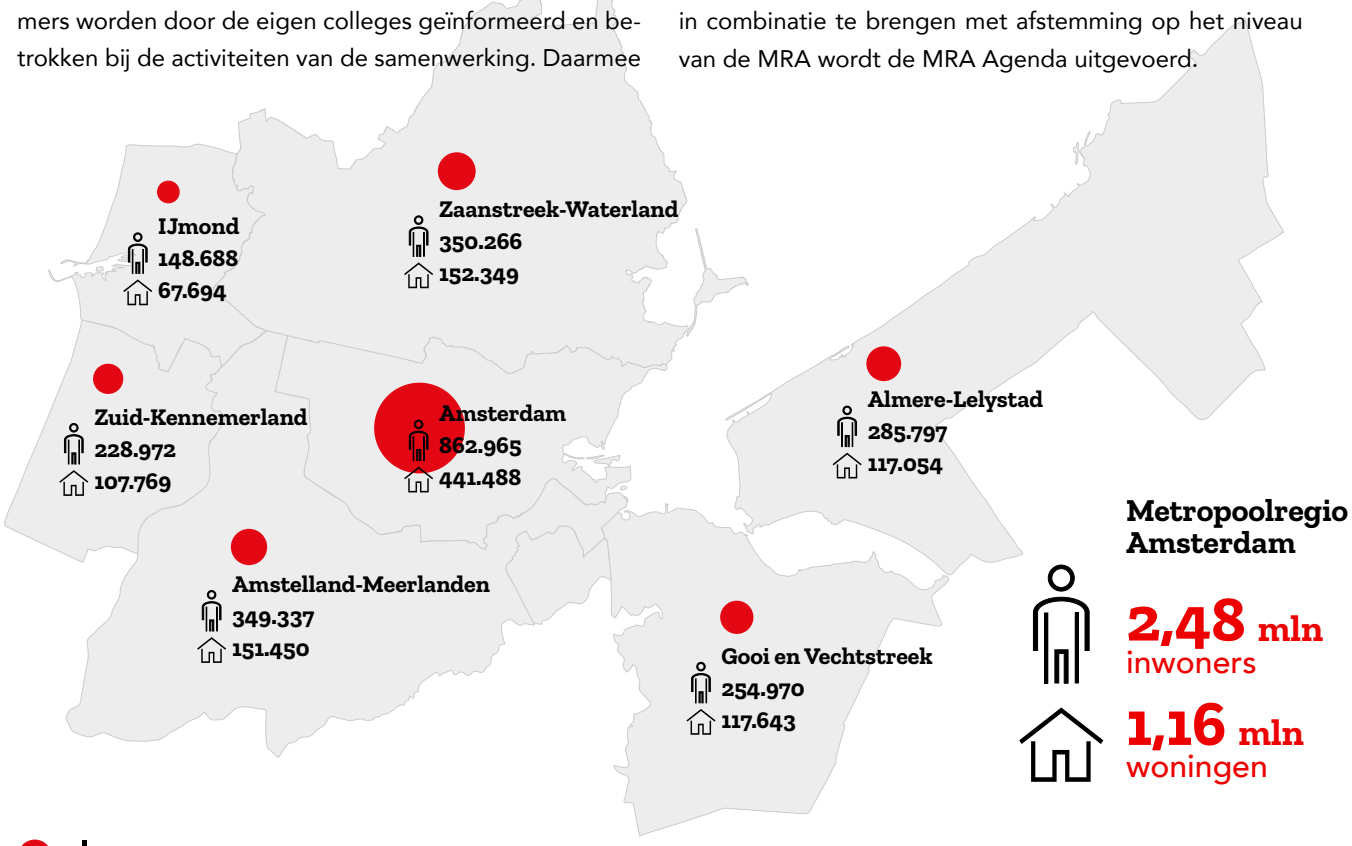

Bruto Binnenlands Product
in mln (2018)

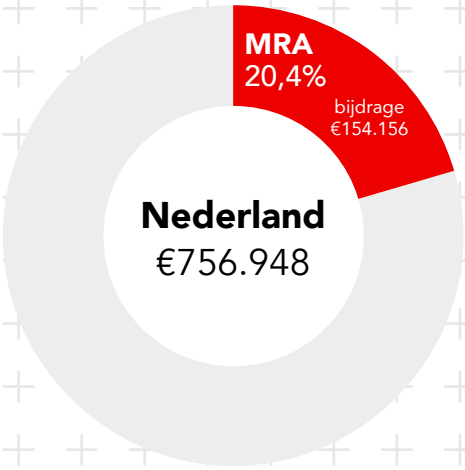

Bruto Regionaal Product
per deelregio in mln (2018)

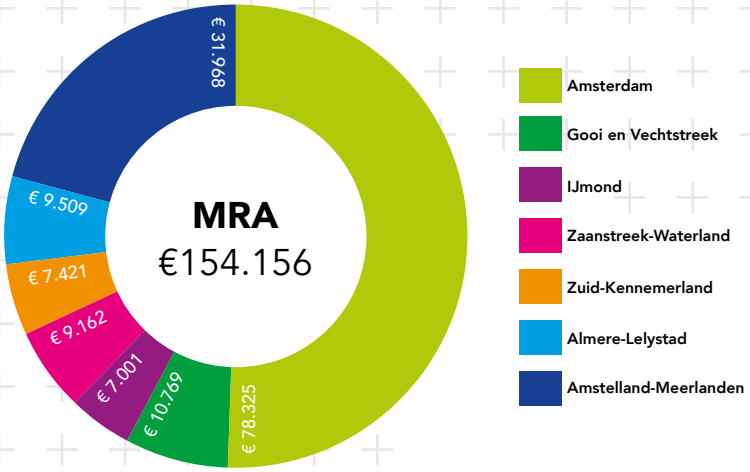

Bron: Economische Verkenningen MRA

Banen vs beroepsbevolking (2018)

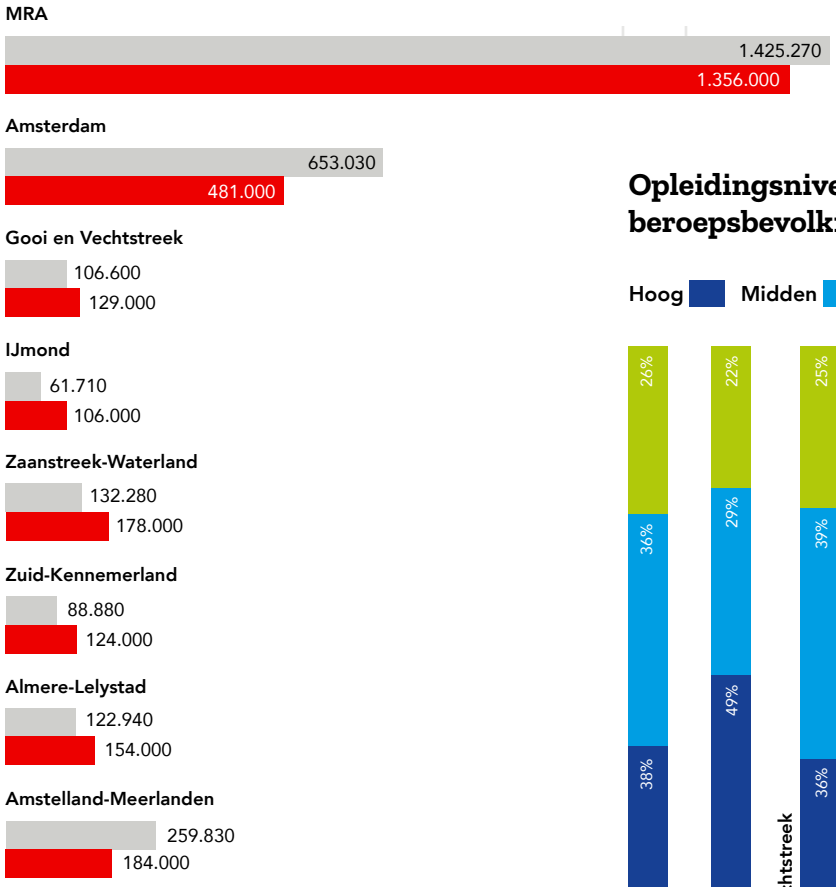

Bron: Banen, LISA; Beroepsbevolking, Economische Verkenningen MRA

Opleidingsniveau potentiële beroepsbevolking (2018)

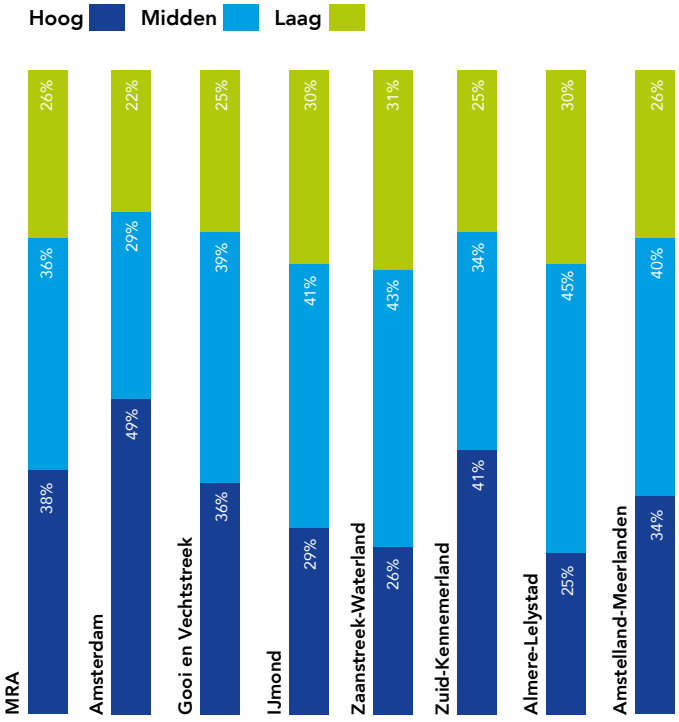

Bron: Economische Verkenningen MRA

Leeftijdsopbouw per (deel)regio

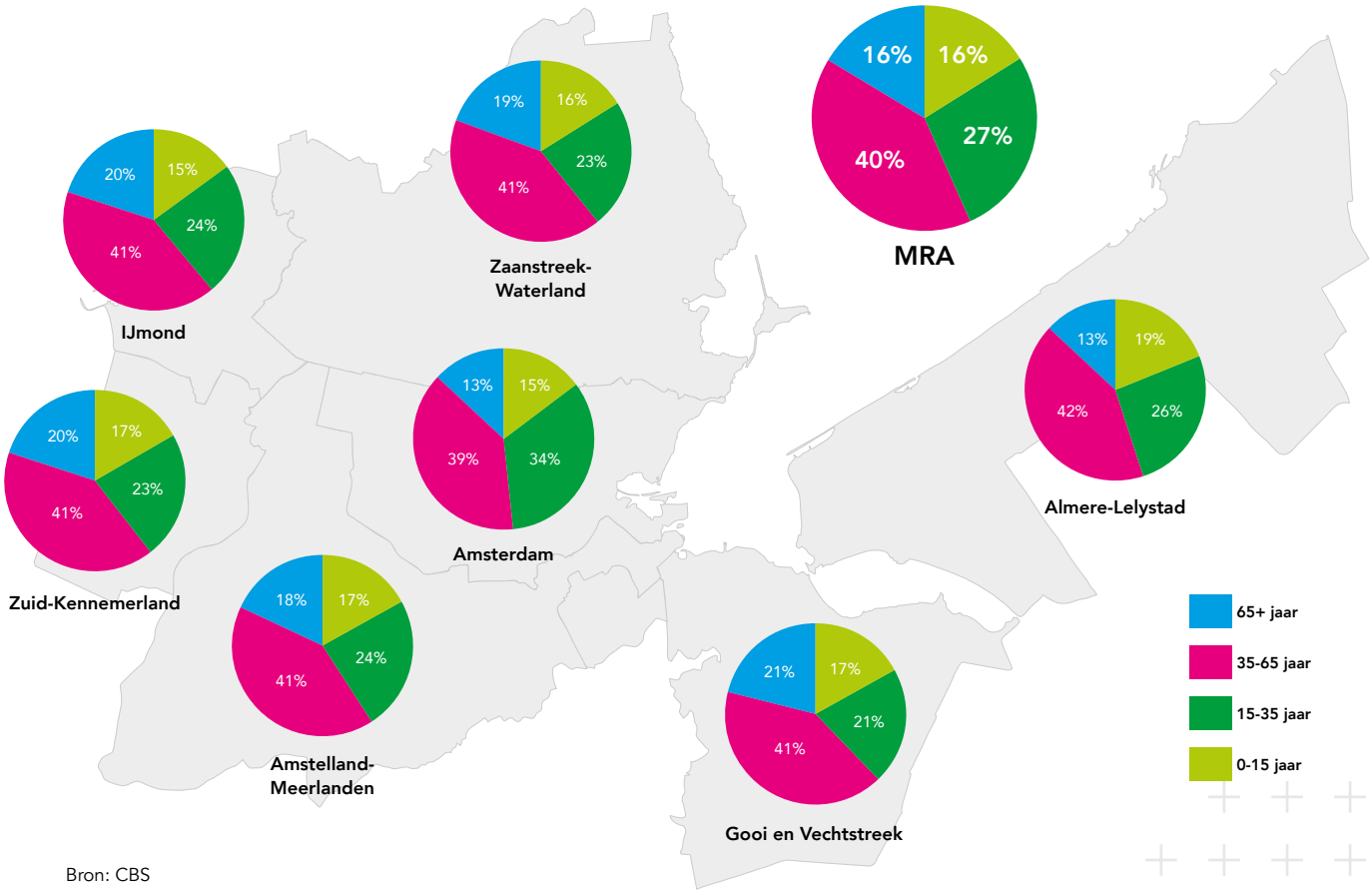

Bron: CBS

% Huishoudens tot lage inkomensgrens (2018)

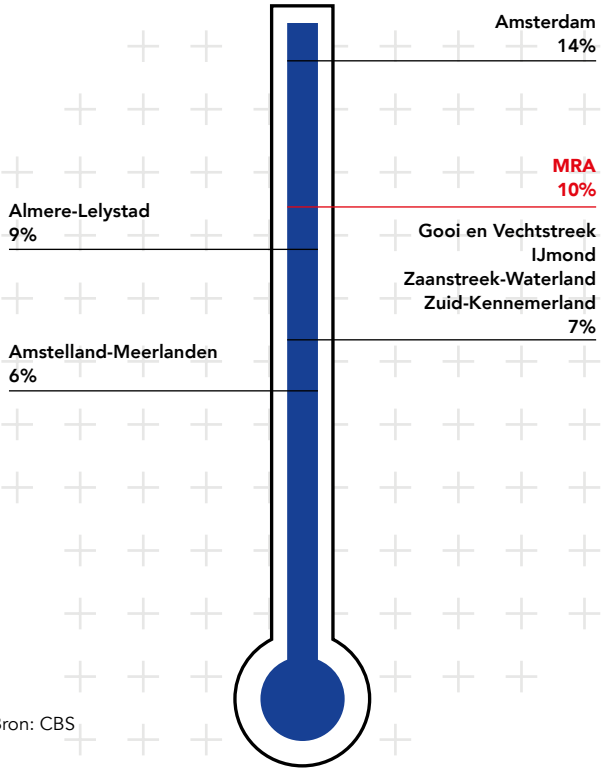

Bron: CBS

% Werkloosheid (2018)

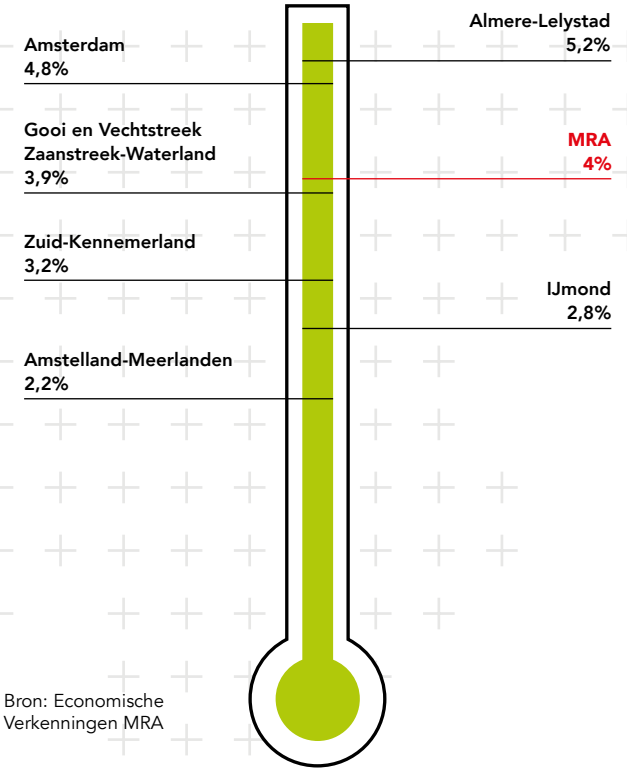

Bron: Economische Verkenningen MRA

Deelregio

Zaanstreek-Waterland

Gemeenten in Zaanstreek-Waterland:

- **Zaanstad**
- **Purmerend**
- **Edam-Volendam**
- **Waterland**
- **Wormerland**
- **Uitgeest**
- **Landsmeer**
- **Oostzaan**
- **Beemster**

Karakteristiek

De deelregio Zaanstreek-Waterland bestaat uit verschillende en onderscheidende gebieden: Zaanstreek en Waterland. De gemeente Uitgeest, landschappelijk gezien gelegen in het overgangsgebied van strandwallen en het polderlandschap, heeft zich in MRA-verband bij deze deelregio aangesloten.

De Zaanstreek kenmerkt zich door een van oudsher bijzondere mix van wonen en werken. Het is een streek met veel cultuurhistorisch en industrieel erfgoed, zoals de historische lintbebouwingen, herkenbare verkavelingsstructuur, gebouwde en archeologische monumenten, de Zaanse Schans, polders met diverse, waterrijke landschappen en waardevolle veenweidenatuur en natuurlijk de rivier de Zaan als beeldbepalende drager.

Traditioneel zijn economische clusters zoals de voedingsmiddelenindustrie, de logistiek, de nautische sector, de landbouw en de ambachtelijke maakindustrie goed vertegenwoordigd in de streek. Ook het toerisme is een belangrijke economische factor. De Zaanse Schans trekt bijvoorbeeld jaarlijks 1,5 tot 2 miljoen bezoekers. De kwaliteit van het open veenweidelandschap is van grote recreatieve waarde voor de Zaanstreek en de Metropoolregio Amsterdam als geheel, nu en in de toekomst.

De regio Waterland is een karakteristiek gebied met een enorme recreatieve en toeristische aantrekkingskracht op binnen-en buitenland, een veelheid van woonmilieus en ondernemerszin. De rust en ruimte van het polderlandschap en dijken, haar vele fiets- en vaarroutes, havens en natuurlandschappen en rijkdom aan water- en weidevogels dragen daaraan bij.

Daartussen de vele historische (lint)dorpen en monumentale stadscentra zoals Monnickendam en vestingsteden Purmerend en Edam. Dagtoerisme, het 'oude Holland' met haar klederdrachten in Volendam en Marken en werelderfgoederen de Beemster en de Stelling van Amsterdam. Deze karakteristieke waarden worden gecombineerd met alle denkbare woonmilieus, van stads tot dorps en landelijk wonen, het meest intensieve busnetwerk en ruimte voor ondernemen, van agrarisch tot industrieel.

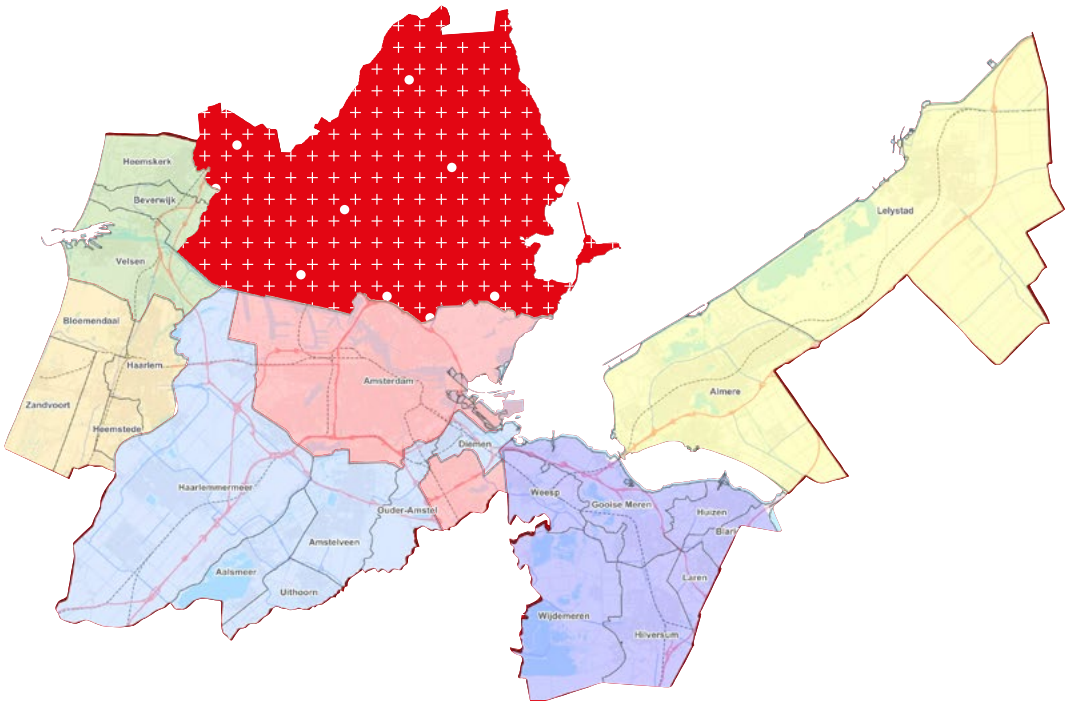

Deelregio

IJmond

Gemeenten in IJmond:

- **Velsen**
- **Beverwijk**
- **Heemskerk**

Karakteristiek

De IJmond is de nautische toegangspoort tot Amsterdam. De economische ruggengraat van de IJmond wordt gevormd door het Noordzeekanaalgebied, de zeehaven en Tata Steel. In de MRA is de IJmond het centrum van productie, ontwikkeling en innovatie en de deelregio huisvest de opleiding in de maakindustrie. Daarmee is de IJmond de Techport van de MRA.

In de Techport Techniekcampus werken bedrijfsleven, onderzoek en onderwijs en overheid samen om de innovatiekracht van de maakindustrie te versterken en technisch onderwijs te stimuleren.

De IJmond heeft een sleutelpositie als het gaat om bouw en onderhoud van offshore wind. Daarnaast kent deze deelregio door de ligging aan het Noordzeekanaal en twee rijkswegen een sterke logistieke sector, innovatieve tuinbouw en de IJmond heeft specifieke kwaliteiten als het gaat om recreatie en toerisme, zoals de Beverwijkse Bazaar, IJmuiden aan Zee, Wijk aan Zee en het recreatieschap Spaarnwoude.

De IJmond kenmerkt zich verder door de kust, het Nationaal Landschap van de duinen en een landgoederenzone. Dit zijn waardevolle en unieke kwaliteiten die bijdragen aan het leefklimaat van de MRA.

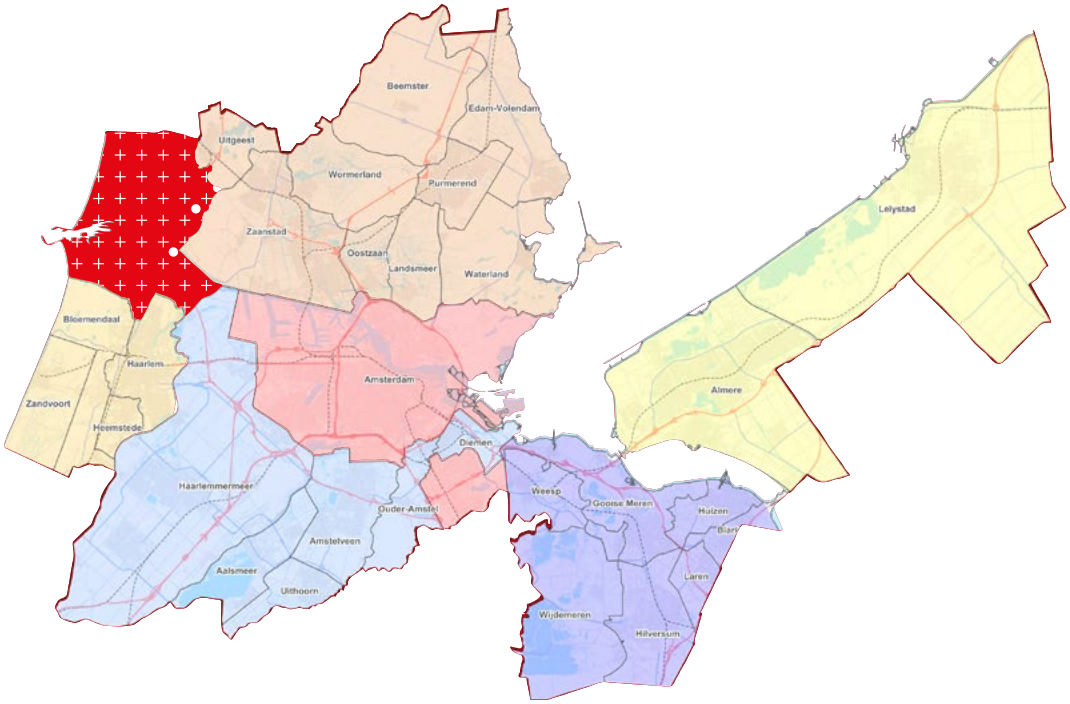

Deelregio

Zuid-Kennemerland

Gemeenten in Zuid-Kennemerland:

- **Haarlem**
- **Heemstede**
- **Bloemendaal**
- **Zandvoort**

Karakteristiek

Door de ligging aan de Noordzee en met de historische stad Haarlem, de landgoederenzone in de Binnenduinrand en het recreatiegebied Spaarnwoude biedt de deelregio Zuid-Kennemerland de MRA een uniek en aantrekkelijk vestigingsklimaat met ruime mogelijkheden voor recreatie. De combinatie van kust, het metropolitane landschap, cultureel erfgoed en het hoogwaardige woonmilieu kenmerken de ruimtelijke structuur.

De economie in Zuid-Kennemerland wordt vooral gekenmerkt door een groot aandeel van de zakelijke dienstverlening, (semi-)overheidsorganisaties (provincie, rechtbank, InHolland en zorg), detailhandel en de creatieve sector. Onderscheidend zijn daarbij culturele voorzieningen als het Frans Hals Museum, de Hallen Haarlem en Teylers Museum en de positie van Haarlem als een van de beste winkelsteden van Nederland. Daarnaast vormen Haarlem en Zandvoort een trekpleister voor een groeiende, toeristische bezoekersstroom. Dit vraagt om toenemende aandacht voor een goede bereikbaarheid, zowel voor toeristen als inwoners, en zowel per openbaar vervoer als per auto en fiets.

Zuid-Kennemerland heeft een relatief hoogopgeleide bevolking en een toenemend aantal expats. Recent valt in de Haarlemse regio vooral de dynamiek op van nieuwe ondernemingen en start-ups op het gebied van circulaire economie en nieuwe, creatieve technologieën. De ontwikkeling van het 3D-print Excellence Centre, Waarderpolder en de concentratie van muziekindustrie rond het conservatorium InHolland en het Patronaat zijn daar voorbeelden van.

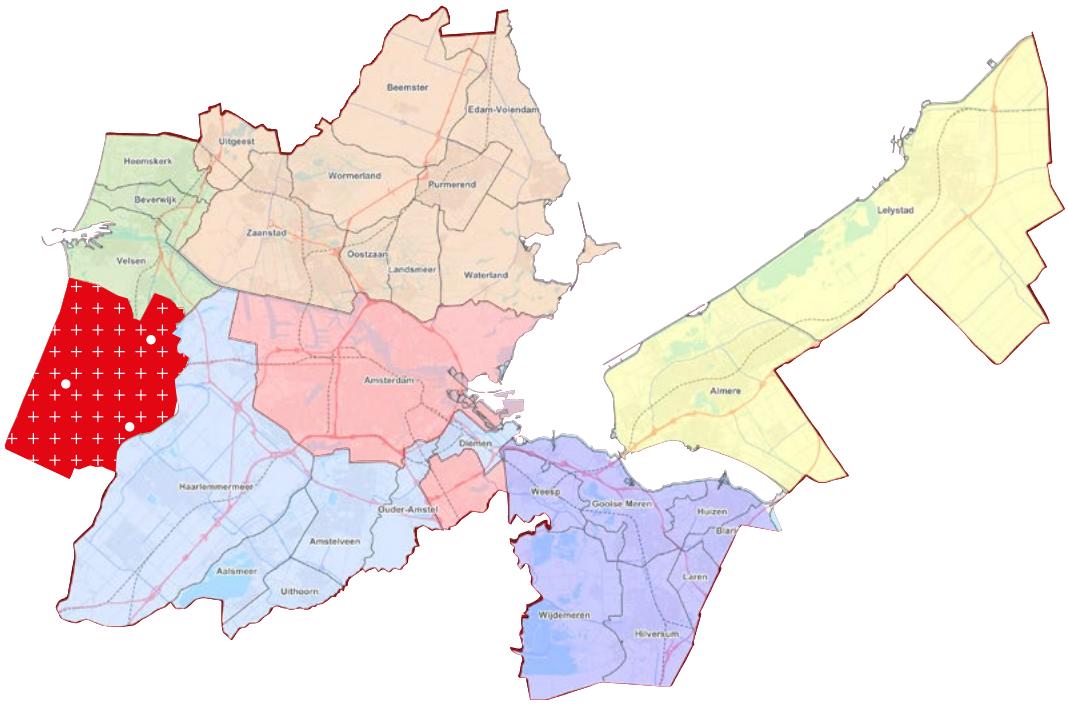

Deelregio

Amstelland-Meerlanden

Gemeenten in Amstelland-Meerlanden:

- **Haarlemmermeer**
- **Amstelveen**
- **Aalsmeer**
- **Uithoorn**
- **Diemen**
- **Ouder-Amstel**

Karakteristiek

De deelregio Amstelland-Meerlanden neemt een stevige positie in binnen de MRA. De mainports Schiphol en Greenport Aalsmeer zijn belangrijke motoren van onze nationale economie; bronnen van werkgelegenheid en brandpunten van internationaal transport. Zakelijke dienstverlening en een vitaal MKB complementeren deze kracht.

Goed opgeleide inwoners en een hoog aandeel internationale kenniswerkers zijn de menselijke motoren van Amstelland-Meerlanden. Ruimtelijk biedt Amstelland-Meerlanden diverse hoog gewaardeerde woonmilieus. Van stedelijke appartementen tot historische kernen en landelijk wonen, aangevuld met hoogwaardige culturele voorzieningen, detailhandel en liggend in een rijk geschakeerd landschap.

Van buitenplaatsen langs de Amstel, recreatie bij de Westeinderplassen, Ouderkerkerplas, Diemerscheg en Amsterdamse Bos, natuurschoon in de Ronde Hoep, de weidsheid van de Bovenkerkerpolder tot nieuwe landschappen als Park 21.

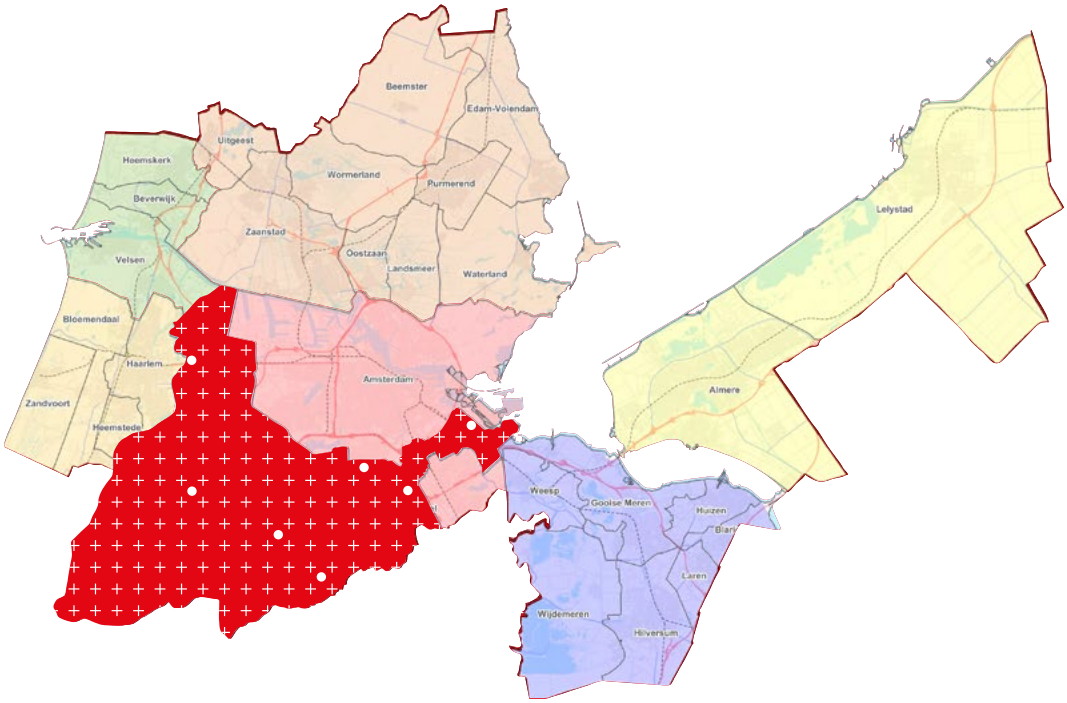

Deelregio

Gooi en Vechtstreek

Gemeenten in Gooi en Vechtstreek:

- **Hilversum**
- **Gooise Meren**
- **Huizen**
- **Wijdemeren**
- **Weesp**
- **Laren**
- **Blaricum**

Karakteristiek

Gooi en Vechtstreek is de groenblauwe verbinder van de dichtbevolkte stedelijke regio's Amsterdam, Almere, Amersfoort en Utrecht. Met hoogwaardige voorzieningen is Gooi en Vechtstreek een prettige plek om te wonen, werken en recreëren.

De woonomgeving is organisch gegroeid. Dit heeft geleid tot een grote variatie in woonmilieus. Er zijn verschillende typen kernen met ieder een eigen identiteit. Het hart van de mediavalley ligt in Gooi en Vechtstreek. Sectoren zoals ICT, zorg, recreatie en groothandel maken ook een belangrijk onderdeel uit van de economie.

Het landschap van Gooi en Vechtstreek is speciaal en heel divers. Er is bos, heide, open weilanden, historische buitenplaatsen en water, zoals het Naardermeer, het plassengebied, het IJmeer en het Gooimeer. Verschillende gebieden hebben een nationale of zelfs internationale beschermde status. De verscheidenheid aan landschapstypen en de kwaliteit daarvan, in een relatief klein gebied in de verstedelijkte Randstad, maken Gooi en Vechtstreek uniek.

Gooi en Vechtstreek verbindt de metropool Amsterdam met de regio Utrecht. Via treinverbindingen en via de wegen als A1 en A27 en het landschap, maar ook in economische en bestuurlijke relaties.

De gemeenten Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Weesp en Wijdemeren werken samen in het intergemeentelijk samenwerkingsverband Regio Gooi en Vechtstreek. Deze organisatie coördineert de inbreng en inzet voor de MRA.

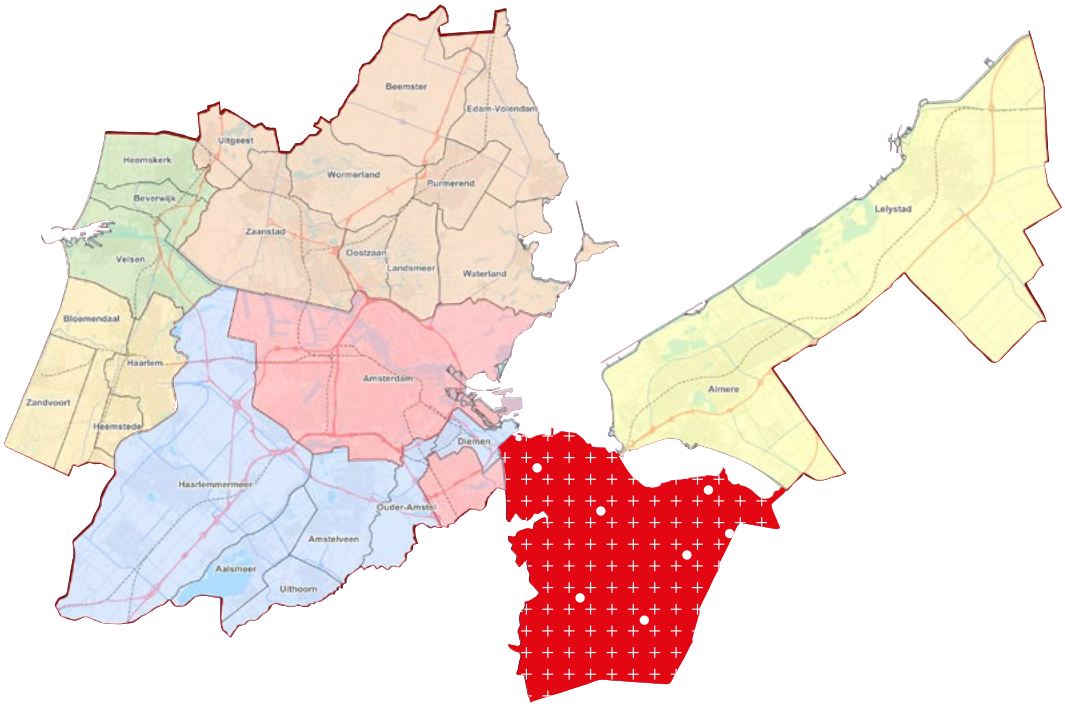

Deelregio

Almere-Lelystad

Gemeenten in Almere-Lelystad:

- **Almere**
- **Lelystad**

Karakteristiek

In de oostflank van de MRA ligt het nieuwe land van de Flevopolder, met daarin Almere als de tweede stad van de MRA en Lelystad. Deze deelregio kent een eigen kenmerkende demografische opbouw met een relatief jonge samenleving, relatief veel middelbaar opgeleiden en een identiteit van pionieren. De zware infrastructuur van een mainport ontbreekt, er is een sterkere relatie met landbouw, landschap, natuur en water, en er ligt nog veel nadruk op de woonfunctie. In dit nieuwe land zijn moderne architectuur, landbouwgebieden met windmolens en landschappen zoals Nationaal Park Nieuw Land en de Marker Wadden belangrijke beeldbepalers, die veel mogelijkheden tot toerisme en recreatie bieden.

De economie wordt momenteel gekenmerkt door logistiek, high tech materials, life science en agrofood. Het economische profiel van dit deel van de MRA is echter nog volop in beweging. De ambitie is daarbij dat de regio functioneert als center of excellence voor de transities (energie, logistiek, circulair en digitaal); nieuw land biedt ruimte voor de economie van morgen. De Floriade 2022 is hier een perfect voorbeeld van.

De steden Almere en Lelystad zijn ook nog volop in ontwikkeling. Door de verbeterde bereikbaarheid (spoor, wegen, Lelystad Airport en havenontwikkeling) komen deze steden dichter bij Amsterdam/Schiphol en ook bij Noord-Nederland te liggen. Langs deze nieuwe corridor is veel ruimte voor wonen, bedrijven en recreatieve en maatschappelijke functies. Er ligt zodoende een voortgaande uitdaging en een geweldige kans om de deelregio een structuurversterkende rol te laten vervullen voor de gehele MRA, als woongebied, als economisch deelgebied en als gebied met nieuwe natuur en landschappen.

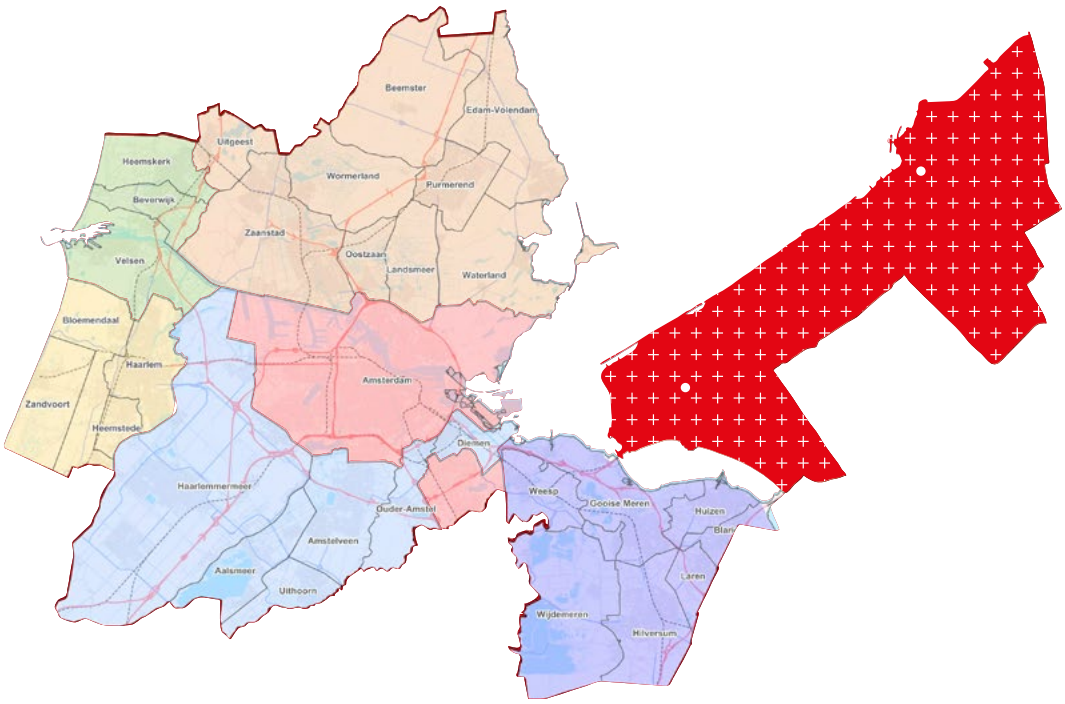

Deelregio

Amsterdam

Karakteristiek

Amsterdam groeide in de zeventiende eeuw uit tot centrum van internationale handel, waar dagelijks grote stromen mensen, goederen, informatie en geld samenkomen. De met de handel gepaard gaande openheid resulteerde in een hoge mate van tolerantie en diversiteit onder de bevolking.

De geschiedenis, cultuur en welvaart maken dat Amsterdam een grote aantrekkingskracht heeft, in binnen- en buitenland. De openheid en aantrekkingskracht maken Amsterdam tot een centrum van kennis, onderzoek en innovatie. De universiteiten, scholen, kennisintensieve bedrijven en Amsterdamse ambiance trekken jongeren die het menselijke kapitaal vormen voor de groeiende kenniseconomie. De geschiedenis als handelsstad is terug te vinden is in de grote lucht- en zeehaven en de met Amsterdam geassocieerde vrijheid terug in de aanwezige culturele- en recreatie-industrie.

Hoewel hoofdstad, is Amsterdam vanouds een stad van burgers. Het zit diep in de Amsterdamse ziel te waken voor te grote verschillen tussen arm en rijk. We zien dat terug in de zorgvuldige planning en ontwerp, waar Amsterdam wereldwijd om bekend staat. Amsterdam is voor de regio en daarbuiten de stad van mogelijkheden.

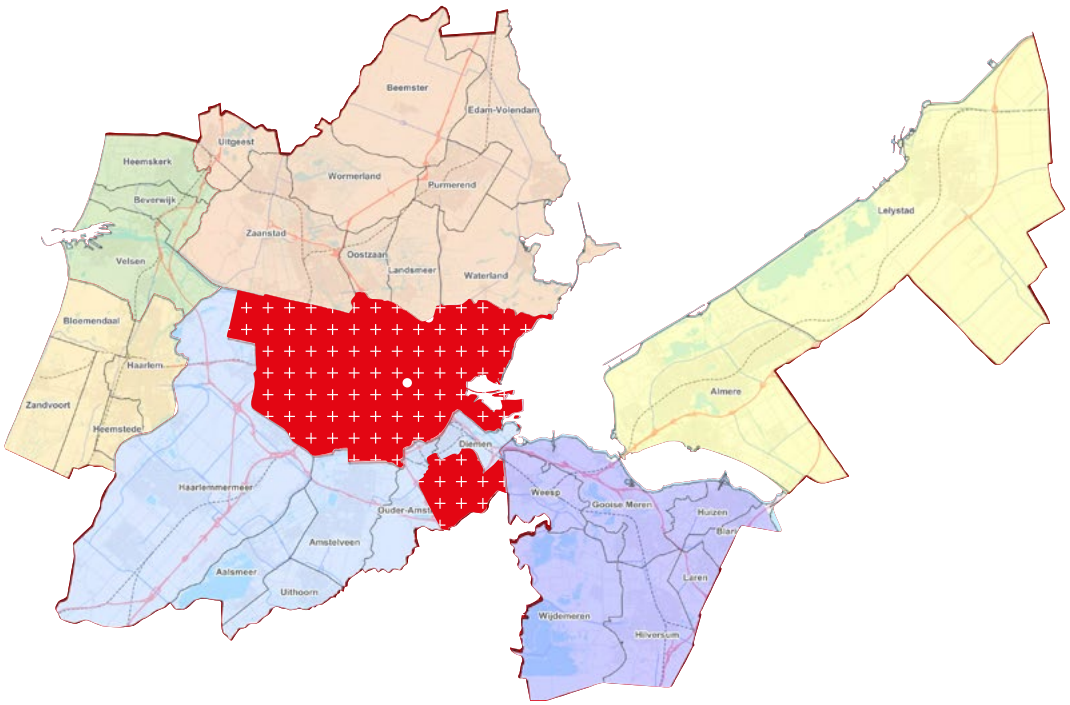

De MRA en de Sustainable Development Goals

Alle 193 leden van de VN, waaronder Nederland, tekenden in 2015 voor een pakket van 17 doelstellingen dat in 2030 gerealiseerd moet zijn. Deze Sustainable Development Goals (SDG's) geven tot het jaar 2030 richting aan de wereldwijde actie voor duurzame ontwikkeling. Ze hebben betrekking op de grote wereldwijde veranderingen en meest urgente mondiale uitdagingen zoals mensenrechten, economische groei, vrede en veiligheid, klimaat. Alle 17 doelen (de Global Goals) bevatten subdoelen die direct of indirect raken aan het dagelijkse werk van lokale en regionale overheden.

In de MRA Agenda zijn de sustainable development goals niet expliciet meegenomen. Wel werken we met de agenda volop aan het realiseren van meerdere van de doelen. Centraal staat daarbij doel 11: duurzame steden en gemeenschappen. Met de opdrachten werken we daarnaast aan duurzame energie (doel 7), economische groei (doel 8), innovatie en infrastructuur (doel 9), verantwoorde consumptie en productie (doel 12), klimaatactie (doel 13), leven op het land (doel 15), sterke publieke diensten (16) en partnerschappen om doelstellingen te bereiken (17). Zie ook: www.sdgnederland.nl.

Opdracht 0	De samenwerking verder versterken	
Opdracht 1	Werk maken van een veerkrachtige, inclusieve en schone MRA-economie	
Opdracht 2	Bouwen voor de woningbehoefte en met groei de leefkwaliteit van het geheel versterken	
Opdracht 3	Vaart maken met het metropolitaan mobiliteitssysteem	

Colofon

Portefeuillehouder MRA Agenda
Maaike Veeningen

Ambtelijk opdrachtgever
Rijk van Ark

Kernteam MRA Agenda
Ilknur Dönmez
Judith Lekkerkerker
Jan Willem Kooijmans
Johan van Zoest
Thijs de Wit
Johan Bos

Ontwerp

misteli
creatieve communicatie

Februari 2020

Opgesteld in nauw overleg met:

De klankbordgroep directeuren
Geert-Jan Put
Nina Tellegen
Gonneke Gelderloos
Bart van der Heijden
Maaike Patist
David Beekhuis
Gea Vermeulen
Esther van Garderen
Senta Modder
Duco Stuurman
Peter Paul Horck
Michiel Ruis
Jorien Kaper
Annius Hoornstra
Jeroen Graafland
Annelies Maas-van 't Hof

De regioambassadeurs van de MRA
Marieke Knobbe (Amstelland-Meerlanden)
Rowena Kuijper (Gooi en Vechtstreek)
Herman Swen (Zaanstreek-Waterland)
Jan Willem Kooijmans (IJmond)
Steef de Looze (Zuid-Kennemerland)
Marleen Langendijk (Amsterdam)
Frank Andriessen (Almere-Lelystad)
Enno Strating (provincie Flevoland)
David Quarles van Ufford (provincie Noord-Holland)
Marla van der Horst (Vervoerregio Amsterdam)

Met dank aan
Arjen Overbeek
Mark Intres
Remco Rienties
Martin Bekker
Steef de Looze
David Quarles van Ufford
Miranda Bekooy

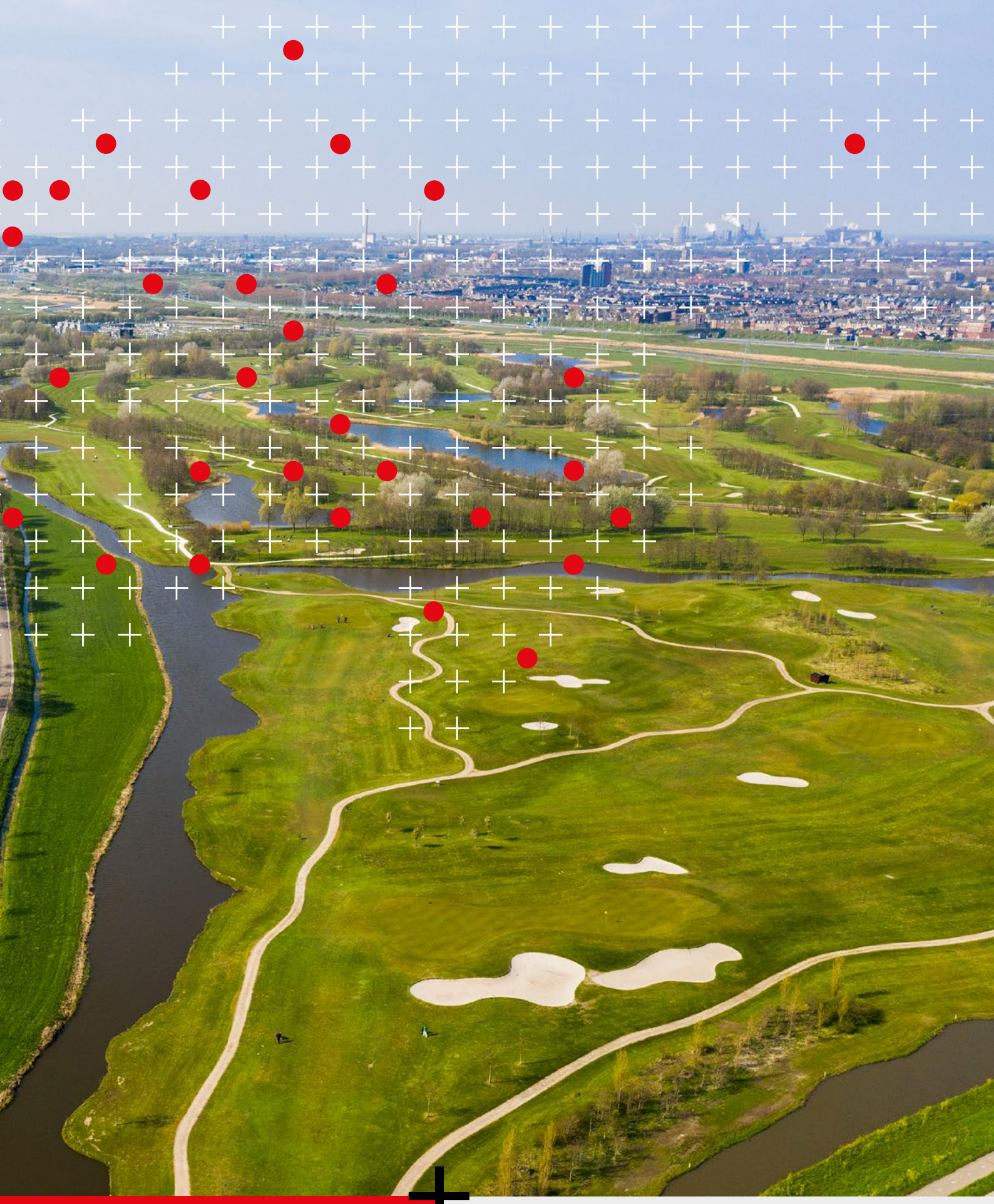

metropool
regioamsterdam

Dit is een uitgave van het MRA Bureau
Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

dhr. D.F.M. Quarles van Ufford

BEL/IOT

Telefoonnummer +31235144596

quarlesd@noord-holland.nl

Verzenddatum

25 MAART 2020

Kenmerk

1390369/1393804

Uw kenmerk

1306831

Betreft: Vaststellen MRA Agenda 2.0

Geachte leden,

Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht) brengen wij u het volgende besluit van ons college ter kennis:

De MRA Agenda 2.0 vast te stellen.

In het afgelopen jaar heeft een uitgebreid proces plaatsgevonden om te komen tot een nieuwe agenda (versie 2.0) voor de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Daarbij zijn alle MRA partners (32 gemeenten, 2 provincies en de vervoerregio Amsterdam) nauw betrokken. In een eerder stadium hebben wij - met instemming van uw Staten- gereageerd op een concept versie van deze MRA Agenda 2.0.

Met het nu voorliggende besluit constateren wij dat onze gezamenlijke reactie goed is verwerkt in de MRA Agenda 2.0 en dat wij deze (op verzoek van de MRA Agendacommissie) kunnen vaststellen. In bijgaande brief van ons (gericht aan de MRA Agendacommissie) staat dit nader toegelicht.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

De nieuwe MRA Agenda 2.0 zal tijdens het eerstvolgende MRA Congres centraal staan. Het geplande MRA Congres van 17 april a.s. gaat niet door vanwege het Corona virus. Zodra een nieuwe datum voor het MRA Congres is vastgesteld ontvangt u daarvoor een uitnodiging (van de MRA). Wij bevelen u zeer aan om daar mee te praten over de verdere uitwerking van de MRA Agenda 2.0.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

5 bijlage(n)

1. Aanbiedingsbrief MRA Agenda 2.0
2. Oplegnotitie MRA Agenda 2.0
3. Memorie van antwoord MRA Agenda 2.0
4. MRA Agenda 2.0
5. Reactie GS (vaststelling MRA Agenda 2.0)

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Metropoolregio Amsterdam
MRA Agendacommissie, Mevrouw M. Veeningen
WTC Amsterdam, Second Floor
Strawinskylaan 1779
1077 XX Amsterdam

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. D.F.M. Quarles van Ufford
BEL/IOT

Telefoonnummer +31235144596
quarlesd@noord-holland.nl

Verzenddatum
25 MAART 2020

Kenmerk
1306831/1393806

Uw kenmerk

Betreft: Vaststelling MRA Agenda 2.0.

Geachte mevrouw Veeningen,

Met genoegen hebben wij kennis genomen van de MRA Agenda 2.0 zoals u die recent ter vaststelling naar ons heeft toegestuurd. Deze agenda is het resultaat van een intensief en interactief proces waar wij als provincie veel waarde aan hechten; alleen door constant met elkaar in gesprek te blijven kunnen wij binnen de MRA de zo noodzakelijke stappen zetten bij het realiseren van vele grote opgaven. Wij kijken ernaar uit om ook binnen de in de agenda genoemde bestuurlijke opdrachten en uitvoeringslijnen samen te werken met onze partners. Daarbij is wat ons betreft onze Omgevingsvisie richtinggevend.

In onze reactie op de concept MRA Agenda 2.0 gaven wij aan daarmee te kunnen instemmen met inachtneming van een aantal opmerkingen, te weten:

- Wij hechten veel waarde aan het nemen van (bestuurlijke en ambtelijke) verantwoordelijkheid door alle MRA partners, het goed bestuurlijk borgen van alles wat er binnen de MRA Agenda gebeurt en de relatie met omliggende regio's, met name Noord-Holland-Noord. Daar willen wij ons ook voor inzetten.
- Inhoudelijk kunnen wij ons vinden in de bestuurlijke opdrachten, waarbij wij onder andere op de terreinen van het landschap, OV Knooppunten en klimaatadaptatie aanvullingen hebben
- Noord-Holland ziet grote kansen in de verdere MRA Samenwerking, met name ook met en richting het Rijk.

Het bovenstaande vormt de hoofdlijn van onze reactie (die ook de instemming van onze Staten heeft); voor meer gedetailleerde informatie verwijzen wij naar de reactie zelf.

Met onze reactie op de concept MRA Agenda 2.0 als leidraad hebben wij de MRA Agenda 2.0 bekeken en geconcludeerd dat wij deze kunnen vaststellen. Wij constateren dat de MRA Agenda 2.0 is aangescherpt op onze belangrijkste inhoudelijke opmerkingen (zoals landschap, OV Knooppunten en klimaatadaptatie) en constateren ook dat de opzet en inhoud met inachtneming van de vele reacties van de MRA partners,

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

grotendeels overeind is gebleven. Daarmee ontstaat in onze ogen een solide basis voor de MRA samenwerking in de komende vier jaar. Wij hebben dan ook in ons college besloten de MRA Agenda 2.0 vast te stellen.

Wij kijken ernaar uit om de samenwerking binnen de MRA verder vorm te geven aan de hand van de nieuwe MRA Agenda 2.0 en zullen daar ook de komende vier jaar een stevige bijdrage aan blijven leveren.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk